

T.C
MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SERAMİK VE CAM TASARIMI ANASANAT DALI
SERAMİK VE CAM TASARIM PROGRAMI

TARİHSEL SÜREÇTE SERAMİK OYUNCAKLAR VE GÜNÜMÜZDEKİ
ANLAM VE İŞLEVİ

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan:
20096338 Parandis J. Tayar

Danışman:
Prof. Gül Özturanlı

İSTANBUL – 2014

Parandis JAFARTAYARI tarafından hazırlanan **Tarihsel Süreçte Seramik Oyuncaklar ve Günümüzdeki Anlam ve İşlevi** adlı bu çalışma aşağıda adları yazılı jüri üyelerince Oybirliğiyle / ~~Oyçokluğuyla~~ Yüksek Lisans Tezi olarak Kabul Edilmiştir.

Kabul (Sınav) Tarihi : 25 / 02 / 2014

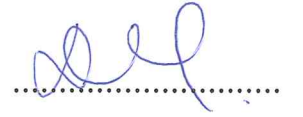
(Jüri Üyesinin Ünvanı , Adı , Soyadı ve Kurumu) :

İmzası :

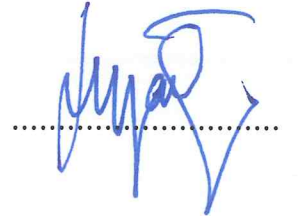
Jüri Üyesi : Prof. Gül ÖZTURANLI (Danışman)

Jüri Üyesi : Prof.Dr. Kemal MORTAN(MSGSÜ.Mimarlık Fak. Öğr.Üy.)

Jüri Üyesi : Doç. Lerzan ÖZER

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa no.</u>
İÇİNDEKİLER	I
ÖNSÖZ	III
ÖZET.....	V
SUMMARY	VII
RESİMLER LİSTESİ	IX
ŞEMALAR LİSTESİ	XXV
1.GİRİŞ	1
1.1. Çalışmanın Amacı	2
1.2. Çalışmanın Kapsamı	2
1.3. Çalışmanın Yöntemi.....	3
2. OYUN VE OYUN OBJELERİNİN TANIMI	4
2.1. Oyun Tanımı	4
2.1.1. Oyun Türleri	12
2.1.1.1. Yetişkin Oyunları	12
2.1.1.2. Çocuk Oyunları	13
2.2. Oyun Objelerinin Tanımı	14
2.2.1. Seramik Oyun Objelerinin Türleri.....	20
2.2.1.1. Yetişkinler İçin Seramik Oyun Objeleri.....	22
2.2.1.2. Çocuklar İçin Seramik Oyun Objeleri.....	34
2.3. Oyun ve Oyun Objelerinin Kültürle İlişkisi	50
3. TARİHSEL SÜREÇTE OYUN OBJELERİNİN GELİŞİMİ	54
3.1. Tarihsel Süreçte Seramik Oyun Objelerinin Gelişimi.....	58
3.1.1. Antik Çağda Seramik Oyun Objelerinin Gelişimi.....	59
3.1.2. Orta Çağ'dan 20. Yüzyıl'a Kadar Seramik Oyun Objelerinin Gelişimi	63
3.1.3. Yirminci. Yüzyıldan Günümüze Kadar Seramik Oyun Objelerinin Gelişimi	76

4. SERAMİK OYUNCAKLAR VE GÜNÜMÜZDEKİ ANLAM VE İŞLEVLERİ .	78
4.1. Günümüzde Seramik Oyun Objeleri	78
4.2. Seramik Oyun Objelerinin Günümüzdeki İşlevi	84
4.2.1 Seramik Oyun Objelerinin Koleksiyon Amaçlı Kullanımı	86
4.2.2 Seramik Oyun Objelerinin Süs ve Hediyelik Eşyaya Değişimi	118
4.2.3. Seramik Oyun Objelerinin Seramik Sanatına Etkileri.....	130
5. SONUÇ	152
6. KAYNAKLAR	157
Tezler:.....	161
İnternet Siteleri:	162
Röportajlar:.....	165
7. ÖZGEÇMİŞ	167

ÖNSÖZ

İlk çağ çocuklarının oynadığı oyun objeleri geçmişin zengin kültürünü günümüze taşımaktadır. Oyun objelerinin biçimlerini araştırarak hayvan figürlerine, minyatür kullanım eşyalarına ve en önemlisi tekerlekli oyun objelerine rastlamak geçmişte yaşayan insanların yaşamı hakkında değişik duygu ve düşüncelerin oluşmasına sebep olmuştur.

Oyun ve oyun objeleri kavramları çok geniş anlam içeren konular olarak bilinmektedirler. Oyun kavramı, birçok araştırmacı tarafından incelendiğinden, bu konuda kaynaklara ulaşmak daha kolay olmuştur. Hâlbuki antik dönem seramik oyun objeleri ile ilgili Türkçe’ de ve ana dilim olan Farsça’ da daha az kaynağa ulaşılmıştır. Bulunan kaynaklarda var olan bilgileri incelemenin yanı sıra, yabancı kaynakları tarama ve yeni bilgilerin toplama süreci üç yıl sürmüştür. Oyuncaklar konusu üzerinde en önemli Türkçe kaynak sayın Prof. Bekir Onur’un Oyuncaklı Dünya Kitabı ve diğer makaleleri olmuştur. Danışmanlığımı kabul eden sayın Prof. Dr. Gül Özturanlı’nın antik dönem oyun objeleri ile ilgili araştırmaları, makaleleri ve bilgilerinden yararlanılmıştır.

Üç yıl boyunca oyun ve oyun objeleri üzerinde yapılan araştırmalar doğrultusunda günümüz seramik sanatçılarının oyun objeleri teması ile ürettikleri sanatsal çalışmalara rastlamak bu konu üzerinde daha detaylı düşünmeme ve bir seramik tasarımcısı olarak oyun objelerin biçimlerinden yararlanarak düşüncelerimi yansıtmaya karar almama sebep olmuştur. Araştırmanın konusu hem geçmişte yaşayan insanların yaşamı hakkında bilgilenmeme, hem de hayata başka bir bakış açısıyla bakmama neden olmuştur. Tarihsel süreçte oyun objelerinin değişim ve gelişimini incelemek, oyun objelerine duyduğum sempati ve sevginin artmasına ve çocukluk ruhumun hala var olduğunun farkına varmama sebep olmuştur.

TEŞEKKÜR

Öncelikle bu uzun süreçte çalışma boyunca bilgi ve yorumlarıyla bana destek ve yön veren danışman hocam sayın Prof. Dr. Gül Özturanlı'ya, derslerinin katkısıyla ufkumu açan sayın Prof. Dr. Kenan Mortan'a, teşekkür ediyor ve saygılarımı sunuyorum. Ayrıca Türkiye'de oyuncaklarla ilgili kapsamlı çalışmaları ile araştırmacıların yoluna ışık tutan sayın Prof. Dr. Bekir Onur'a sonsuz şükranlarımı sunarım.

Parandis Tayar

ÖZET

Tezin amacı, antik dönemde eğitim ve eğlence objesi olarak kullanılan seramik oyun objelerini araştırarak, tarihsel süreçteki değişimini ve günümüzde kullanım alanlarını tespit etmektir.

Bu amaç doğrultusunda; tezde, oyuncak tarihi ve günümüzde seramik oyun objelerinin kullanım şekli, hediyeelik eşyaya dönüşümü, koleksiyon amaçlı kullanımı ve seramik sanatındaki etkileri ele alınmıştır. Tez ana hatlarıyla dört bölümden oluşmaktadır. Her bölüm kendi içinde ilgili alt başlıklara ayrılmaktadır.

Birinci bölümde tezin amacı, kapsamı ve yöntemi; ikinci bölümde ana başlıklarla oyun ve oyun objelerinin tanımı; üçüncü bölümde oyun objelerinin tarihsel süreçteki gelişimi; dördüncü bölümde seramik oyun objelerinin günümüzdeki anlam ve işlevi, bu gelişim ve değişime etki eden faktörler ele alınmıştır. Beşinci bölümde toplanan bilgilerin ve araştırmaların sonucu; altıncı bölümde ise kaynaklar listelenmekte, yapılan yazılı ve sözlü röportaj'lardan söz edilmektedir.

Araştırmanın temel amacı; seramik oyun objelerinin tarihsel süreçte gelişim ve değişimlerini incelemek, günümüzdeki kullanım alanlarını tespit edip ve sanatsal çalışmalarda etkilerini göstermektir.

Bu hedef doğrultusunda iki yöntem belirlenmiştir. Bunlardan biri literatür araştırmaları ve diğeri de bu konuda uzman kişilerle yazışmak, röportaj yapmaktır. Literatür araştırmalarının amacının seramik oyun objelerinin tarihsel süreçte gelişimini yazılı kaynaklardan incelemek olduğu ifade edilebilir.

Görüşme ve yazışma yönteminin amacı ise konu ile ilgili kişilerin bilgilerine başvurmak, seramik oyun objelerinin günümüzde koleksiyon objesi olarak

kullanımını, bu objelerin hediyelik eşya ve sanatsal nesne yapımındaki etkilerini incelemek ve toplanan örneklerle göstermektir.

ANAHTAR KELİMELEER: Oyun, Oyun Objeleri, Seramik Oyuncak, Porselen Oyuncak.

SUMMARY

The aim of this thesis is to investigate the process of improvement of the ceramic game and entertainment objects that were used in ancient times to become different other application in the historical process of time and to identify areas of uses in present time.

For this purpose, in this study it is tried to show that the toys history and the use of ceramic game objects that were transformed to souvenir in the present time, their use as collection and its effect on art works were taken into consideration. This study is consists of four main parts that has its own explanation in detail.

In the first part, the scope and method explained, in the second section the definition of the main game objects and in the third chapter the process of historical development of the game objects, in the fourth chapter, the current meaning of ceramic objects in present time and its change of function explained in detail. At the same time, the factors that effect this development and transformation taken into consideration. All compiled information and researches given in the fifth chapter. In the last chapter, show all references, oral reports and articles.

The main purpose of this research is to investigate the development and transformation of game objects to souvenir in the process of historical time, and determine the general use in different areas in the present time and show its effect on art works

In the direction of this goal, two methods were determined. One of them was investigation of literatures by corresponding and the other interview with people who were experts on this issue. The purpose of research in the literature is to examine the development of ceramic game objects in the process of historical time process. The aim of interview and correspondence is to find out the knowledge of expert to

determine the use of game objects to collections. Determination of the effect of these objects by transformation to souvenir and artworks are also aimed in this study

KEY WORDS: Game, Game Objects, Ceramic Toys, Porcelain Toys,

.

RESİMLER LİSTESİ

- 1- **Resim 2. 1.** Heykel, Pişmiş Toprak, İki Kızın Sırt Taşıma Oyunu, M.Ö. 300, Antik Yunan Helenistik Dönem, Metropolitan Müzesi, Amerika
- 2- **Resim 2. 2.** Heykel, Pişmiş Toprak, Aşıkla Oynayan Kızlar, M.Ö 330, Antik Yunan Klasik Dönem, British Müzesi, İngiltere
- 3- **Resim 2. 3.** Vazo, Pişmiş Toprak, Top Oynayan Çocuk Tasviri, M.Ö. 400- 420, Antik Yunan Klasik Dönem, British Müzesi, İngiltere
- 4- **Resim 2. 4.** Bilye, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.Ö. 3000- 2500, Harrapa Uygarlığı, “Teksas Üniversitesi Arkeoloji Arşivi”, Amerika
- 5- **Resim 2. 5.** Tekerlekli Araba, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.Ö. 5500- 3000, Kalkolitik Dönemi, Mardin Müzesi, Türkiye
- 6- **Resim 2. 6.** Duvar Resmi, Nefertiti’nin Senet Oyunu Oynaması, M.Ö. 1350- 1370, Antik Mısır Yeni Krallık Dönemi, Nefertiti Mezarı, Mısır
- 7- **Resim 2. 7.** Amfora, Pişmiş Toprak, Levha Oyunu Oynayan Yetişkinler, M.Ö. 550, Antik Yunan Klasik Dönem, Atina Ulusal Arkeoloji Müzesi, Yunanistan
- 8- **Resim 2. 8.** Amfora, Pişmiş Toprak, Yunan Askerler Aşıl ve Ajax’ın Oyunu, M.Ö.530, Antik Yunan Klasik Dönem, Vatikan Müzesi, İtalya
- 9- **Resim 2. 9.** Düz Tabanlı İçki Kabı, Pişmiş Toprak, Levha Oyunu Oynayan Yunan Askerler Aşıl ve Ajax, M.Ö. 600, Antik Yunan Arkaik Dönem, Louvre Müzesi, Fransa
- 10- **Resim. 2.10.** Vazo, Pişmiş Toprak, Yo-Yo Oynayan Yetişkin, M.Ö. 440, Antik Yunan Klasik Dönem, “Berlin Antik Koleksiyonu”, Almanya
- 11- **Resim. 2.11.** İçki Kabı, Pişmiş Toprak, Çember Oynayan Yetişkin, M.Ö. 490 – 500, Antik Yunan Klasik Dönem, Louvre Müzesi, Fransa
- 12- **Resim.2.12.** Amfora, Pişmiş Toprak, Zar Oyunu Oynayan Aşıl ve Ajax, M.Ö. 500, Antik Yunan Klasik Dönem, Villa Giulia Ulusal Etrüsk Müzesi, İtalya
- 13- **Resim. 2.13.** Minyatür, Satranç Oyunu Oynayan Yetişkinler, M.S. 920- 1040, Firdevssinin Şah Name Kitabı, İran
- 14- **Resim 2.14.** Labirent Oyunu, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M. Ö.1200, Pylos Bölgesi, Antik Yunan Karanlık Dönem, Atina Ulusal Arkeoloji Müzesi, Yunanistan
- 15- **Resim. 2.15.** Labirent Oyunu, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.Ö.1200, Tell Rifaat, Suriye
- 16- **Resim. 2.16.** Labirent Oyunu, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.Ö. 1750- 2500, Harrapa Uygarlığı, Prince Of Wales Müzesi, Hindistan
- 17- **Resim. 2.17.** Senet Oyunu, Ahşap Senet Masa, M.Ö. 1332- 1323, Antik Mısır Tuthankhamon Tapınağı, “Griffith Enstitüsü Arşivi”, Oxford Üniversitesi, İngiltere

- 18- **Resim. 2.18.** Senet Oyunu, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.Ö.1390 -1353, Antik Mısır Amenhotep III Dönemi, Brooklyn Müzesi, Amerika
- 19- **Resim. 2.19.** Senet Oyunun Konileri, Pişmiş Toprak, M.Ö.1567- 1320, Antik Mısır Yeni Krallık Dönemi, Özel Koleksiyon, İngiltere
- 20- **Resim. 2.20.** Mehen Oyunu, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.Ö. 2800- 2900, Antik Mısır Erken Hanedan Dönemi, British Müzesi, İngiltere
- 21- **Resim. 2.21.** Mehen Oyunun, Pişmiş Toprak, M.Ö. 2900- 2800, Antik Mısır Erken Hanedan Dönemi, British Müzesi, İngiltere
- 22- **Resim. 2.22.** Mehen Oyunun Aslan Figürlü Taşları, Pişmiş Toprak, M.Ö. 2900- 2800, Antik Mısır Erken Hanedan Dönemi, British Müzesi, İngiltere
- 23- **Resim. 2.23.** Minyatür, Satranç Oyunu Oynayan Yetişkinler, M.S 920- 1040, Firdevssinin “Şah Name Kitabı”, İran
- 24- **Resim. 2.24.** Satranç Taşı, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.S. 1300- 1100, İran Selçuklu Dönemi, “Barakat Galeri”, İngiltere
- 25- **Resim. 2.25.** Satranç Taşı, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.S. 1100- 1000, İran, “Jon’s Antik Satranç Koleksiyonu” Amerika
- 26- **Resim. 2.26.** Satranç Taşları, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.S 1200, İran Nişabur Şehri, Metropolitan Müzesi, Amerika
- 27- **Resim. 2.27.** Tavla Levhası, Taş, Oyun Objesi, M.S. 200, Antik Roma Dönemi, Afrodissias Müzesi, Türkiye
- 28- **Resim. 2.28.** Oyun Taşları ve Makaralar, Pişmiş Toprak, M.Ö.1500- 1400, Antik Mısır Yeni Krallık, Metropolitan Müzesi, Amerika
- 29- **Resim. 2.29.** Oyun Pulları, Pişmiş Toprak, M.Ö.300- M.S. 250, Tlacuachero Kazıları, Meksika
- 30- **Resim. 2.30.** Çeşitli Zarlar, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.Ö.2500- 2200, Antik Mısır Eski Krallık Dönem, Louvre Müzesi, Fransa
- 31- **Resim. 2.31.** Çift Zar, Akik Taşı, Oyun Objesi, M.Ö. 3500, Şahr-i- Suhte Kazıları, İran Ulusal Arkeoloji Müzesi, İran
- 32- **Resim. 2.32.** Zar, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.Ö.600- 700, Doğubayazıt Urartu Krallığının Kale Kazıları, Van Müzesi, Türkiye
- 33- **Resim. 2.33.** Çan Biçimli Bebek, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.Ö.700, Antik Yunan Geç Geometri Dönem, Boston Güzel Sanatlar Müzesi, Amerika
- 34- **Resim. 2.34.** Hareketli Erkek Bebek, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.Ö.400- 500, Antik Yunan Klasik Dönem, Getty Villa Müzesi, Amerika
- 35- **Resim. 2.35.** Hareketli Bebek, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.Ö.500, Antik Yunan Klasik Dönem, Atina Ulusal Arkeoloji Müzesi, Yunanistan
- 36- **Resim. 2.36.** Hareketli Bebek, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.Ö. 500- 400, Antik Yunan Klasik Dönem, Atina Ulusal Arkeoloji Müzesi, Yunanistan
- 37- **Resim. 2.37.** Oturan Bebekler, Pişmiş Toprak, Oyun Objeleri, M.Ö. 500- 400, Antik Yunan Klasik Dönem, John Hopkins Arkeoloji Müzesi, Amerika

- 38- **Resim. 2.38.** Oturma Elemanı, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.Ö. 1425- 1100, Antik Yunan Miken Dönemi, Paul Getty” Müzesi, Amerika
- 39- **Resim. 2.39.** Minyatür Kullanım Eşyaları, Pişmiş Toprak, Oyun Objeleri, M.Ö. 2500- 2000, Harrapa Uygarlığı, Harrapa Müzesi, Pakistan
- 40- **Resim.2.40.** Tekerlekli Yük Taşıma Arabası, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.Ö. 2500, Mohenco- Daro Bölgesi, Harrapa Müzesi, Pakistan
- 41- **Resim.2.41.** Tekerlekli Yük Taşıma Arabası, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.Ö. 2000- 1500, Mohenco- Daro Bölgesi, Harrapa Müzesi, Pakistan
- 42- **Resim.2.42.** Hayvan Biçimli, Pişmiş Toprak, El İle Şekillendirilmiş Oyun Objeleri, M.Ö.2800- 2500, Harrapa Uygarlığı, Harrapa Müzesi, Pakistan
- 43- **Resim.2.43.** Kuş Biçimli, Pişmiş Toprak, Kalıp İle Şekillendirilmiş Oyun Objesi, Antik Mısır
- 44- **Resim.2.44.** Hayvan Biçimli, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.Ö. 3000- 2500, Mohenco- Daro Bölgesi, Delhi Ulusal Müzesi, Hindistan
- 45- **Resim.2.45.** Köpek Biçimli, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.Ö.1000- 600, Haifa Bölgesi, Hecht Müzesi, İsrail
- 46- **Resim.2.46.** Çıngırak, Pişmiş Toprak, Domuz Biçimli Oyun Objesi, M.Ö. 2000- 1500, Susa Kenti, İran Ulusal Müzesi, İran
- 47- **Resim.2.47.** Düdükler, Pişmiş Toprak, Kuş Biçimli Oyun Objeleri, M.Ö 2000, Mezopotamya, Özel Koleksiyon, İsrail
- 48- **Resim.2.48.** Tekerlekli Kuş Biçimli, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, Frig Dönemi, Kütahya Arkeoloji Müzesi, Türkiye
- 49- **Resim.2.49.** Tekerlekli Yük Taşıma Arabası, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.Ö. 2500, Harrapa Uygarlığı, Delhi Ulusal Müzesi, Hindistan
- 50- **Resim.2.50.** Tekerlekli Tarım Arabası, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.Ö.2600- 1900, Harrapa Uygarlığı, Delhi Ulusal Müzesi, Hindistan
- 51- **Resim.2.51.** Bilyeler, Pişmiş Toprak, Oyun Objeleri, M.Ö 3000- 2500, Harrapa Uygarlığı, Brooklyn Müzesi, Amerika
- 52- **Resim.2.52.**Yunus Biçimli Çıngırak, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.Ö.400, Antik Yunan Klasik Dönem, “John Hopkins Arkeoloji” Müzesi, Amerika
- 53- **Resim.2.53.** İbrik Biçimli Düdük, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.S. 1200, Kremlin Müzesi, Rusya
- 54- **Resim.2.54.** Kuş Biçimli Düdükler, Pişmiş Toprak, Oyun Objeleri, M.Ö. 400- 200, Antik Roma, “Romano-Germanic” Müzesi, Almanya
- 55- **Resim.2.55.** At Biçimli, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.S. 200- 300, Antik Roma Dönemi, Londra Müzesi, İngiltere
- 56- **Resim.2.56.** Tekerlekli Boğa Biçimli, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.Ö.400- 200, Antik Roma Dönemi, Sadberk Hanım Müzesi, Türkiye
- 57- **Resim.2.57.** Kuş Biçimli Çıngırak, Pişmiş Toprak, Sesli Oyun Objesi, M.Ö. 300- M.S.300, Colima Kültürü, Meksika, “Ancient Resource Gallery”, Amerika

- 58- **Resim.2.58.** Kullanım Eşyaları, Pişmiş Toprak, Oyun Objeleri, M.Ö. 2500-1750, Harrapa Uygarlığı, Harrapa Müzesi, Pakistan
- 59- **Resim.2.59.** Kayık, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.Ö. 2500- 2000, Harrapa Uygarlığı, Harrapa Müzesi, Pakistan
- 60- **Resim.2.60.** Yatak, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.Ö.2600- 2350, Antik Sümer Strata Bölgesi, Ur
- 61- **Resim.2.61.** Tekerlekli Yük Taşıma Arabası, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.Ö. 2700- 2400, Harrapa Uygarlığı, Harrapa Müzesi, Pakistan
- 62- **Resim.2.62.** Tekerlekli Savaş Arabası, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.Ö. 600-400, Antik Yunan Arkaik Dönem, Acropolis Müzesi, Yunanistan
- 63- **Resim.2.63.** Tekerlekli Araba, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.Ö. 400, Budapeşte Ulusal Müzesi, Macaristan
- 64- **Resim.2.64.** Silahlı Asker, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.Ö.300, Karadağ Bölgesi, Ereğli Müzesi, Türkiye
- 65- **Resim.2.65.** Fırıldak, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.Ö. 3000, Batı Anadolu Truva, Türkiye
- 66- **Resim.2.66.** Düz Kenarlı Topaç, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.Ö.400. Yunan Krallık Dönem, Boston Güzel Sanatlar Üniversitesi, Amerika
- 67- **Resim.2.67.** Duvar Levhası, Taş, Kral Araras'ın Çocukları Topaç Oyunu Oynarken, M.Ö.800, Medeniyetler Müzesi, Ankara
- 68- **Resim.2.68.** Topaç, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, Antik Yunan Dönem, "De Agostini" Koleksiyonu, İtalya
- 69- **Resim.2.69.** Yo-Yo, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.Ö, 2500– 2200, Harrapa Uygarlığı, "Prince Of Wales" Müzesi, Hindistan
- 70- **Resim.2.70.** Yo –Yo, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.Ö. 500, Antik Yunan Klasik Dönem, "Daves Incredible Gallery"
- 71- **Resim.2.71.** Portre, Yağlı Boya, XVII Louis Charles'in Yo-Yo Oyunu, 1789, Metropolitan Müzesi, Amerika
- 72- **Resim.2.72.** Tekerlekli Yük Taşıma Arabası, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.Ö. 2500- 2000, Harrapa Uygarlığı, "Prince Of Wales" Müzesi, Hindistan
- 73- **Resim 3. 1.** Portre, Yağlı Boya, Kız Çocuğun Oyuncak Bebeği, 1775, "Louis Leopold Boilly" Çalışması, Fransa
- 74- **Resim 3. 2.** Çingirak, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.Ö. 1700- 1000, İran Ulusal Arkeoloji Müzesi, İran
- 75- **Resim 3. 3.** Çingirak, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.Ö. 200, Mezopotamya, "Wolverhampton" Arkeoloji Müzesi, İngiltere
- 76- **Resim 3. 4.** Tekerlekli Koç Biçimli Çingirak, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.Ö. 2900- 2300, Mezopotamya, "Oriental Institute" Müzesi, Amerika
- 77- **Resim 3. 5.** Koç Biçimli, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.Ö. 3000- 2500, Anadolu Uygarlığı, Gönül Paksoy Koleksiyonu, Türkiye

- 78- **Resim 3. 6.** Kuş Biçimli Çıngırak, Pişmiş Toprak, Oyun Objeleri, M.Ö. 2400-1900, Suriye
- 79- **Resim 3. 7.** Kullanım Eşyası, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.Ö. 2000, İran Ulusal Arkeoloji Müzesi, İran
- 80- **Resim 3. 8.** Kuş Biçimli Düdük, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.Ö. 4000-1750, Chanhu- Daro, Pakistan
- 81- **Resim 3. 9.** Tekerlekli Tarım Arabası, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.Ö.3000-2500, Harrapa Uygarlığı, “Prince Of Wales” Müzesi, Hindistan
- 82- **Resim 3.10.** Köpek Biçimli, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.Ö. 2500- 1750, Harrapa Uygarlığı, Harappa Müzesi, Pakistan
- 83- **Resim 3.11.** Hareketli ve Hareketsiz Hayvan Biçimli, Pişmiş Toprak, Oyun Objeleri, M.Ö.300- M.S.100, Harrapa Uygarlığı, Harrapa Müzesi, Pakistan
- 84- **Resim 3.12.** Hareketli Bebek, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.Ö. 450, Antik Yunan Klasik Dönem, Atina Arkeoloji Müzesi, Yunanistan
- 85- **Resim 3.13.** Boğa Biçimli, Pişmiş Toprak, Tekerlekli Oyun Objesi, M.Ö.750-500, Antik Yunan Arkaik Dönemi, Louvre Müzesi, Fransa
- 86- **Resim 3.14.** Boru Biçimli Bebekler, Pişmiş Toprak, Oyun Objeleri, 14.Y.Y. Nürnberg Müzesi, Almanya
- 87- **Resim 3.15.** Süvari, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, 14.Y.Y. Nürnberg Müzesi, Almanya
- 88- **Resim 3.16.** Düdükler, Pişmiş Toprak, Geleneksel Oyun Objeleri, 1929, “Vyatka” Bölgesi, Rusya
- 89- **Resim 3.17.** Top Biçimli Çıngırak, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, 9- 15.Y.Y. Kremlin Müzesi, Rusya
- 90- **Resim 3.18.** Kuş Biçimli Düdük, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, 15.Y.Y, Kremlin Müzesi, Rusya
- 91- **Resim 3.19.** “Nürnberg Bebek Evi”, Oyun Objesi,1673, Almanya Yapımı, Victoria & Albert Müzesi, İngiltere
- 92- **Resim 3.20.** “Killer Bebek Evi”, Oyun Objesi, 1800- 1830, İngiltere Yapımı, Victoria & Albert Müzesi, İngiltere
- 93- **Resim 3.21.** Satranç Figürleri, Porselen, Oyun Objesi, Bebek Evi Aksesuarı, 1950, İngiltere
- 94- **Resim 3.22.** Mutfak Eşyaları, Porselen, Oyun Objesi, Bebek Evi Aksesuarları, 1940- 1960, “Stokesay Ware Firması” Yapımı, İngiltere
- 95- **Resim 3.23.** “Tate Minyatür Bebek Evi”, Seramik Aksesuarları, Oyun Objesi, İngiltere Yapımı, 1760, Victoria & Albert Müzesi, İngiltere
- 96- **Resim 3.24.** “Ann Minyatür Bebek Evi”, Seramik Aksesuarları, Oyun Objeleri, 1700, Victoria & Albert Müzesi, İngiltere
- 97- **Resim 3.25.** “Amy Miles Bebek Evi”, Porselen, Kullanım Eşyaları, Oyun Objeleri, 1890- 1900, Victoria & Albert Müzesi, İngiltere
- 98- **Resim 3.26.** Çay Takımı, Porselen, Oyun Objesi, 1930, İngiltere

- 99 - **Resim 3.27.** Bebek Evi Mutfak ve Banyo Kullanım Eşyaları, Porselen, Oyun Objeleri, 1920, Almanya
- 100- **Resim 3.28.** Bebek Evi Kullanım Eşyaları, Porselen, Oyun Objeleri, 1930, Japonya
- 101- **Resim 3.29.** Bebek Evi Aksesuarı Saat, Porselen, Oyun Objesi, 1880- 1920, Almanya
- 102- **Resim 3.30.** Minyatür Pastane Kullanım Eşyaları, Porselen, Oyun Objeleri, 1910- 1920, Almanya
- 103- **Resim 3.31.** Minyatür Bebekler, Sırsız Porselen, Oyun Objeleri, 1800, Almanya
- 104- **Resim 3.32.** Minyatür Bebek, Sırlı Porselen, Oyun Objesi, 1890- 1910, Almanya
- 105- **Resim 3.33.** Minyatür Bebek, Sırsız Porselen, Oyun Objesi, 1880- 1900, “Rauenstein Firması”nın İmalatı, Almanya
- 106- **Resim 3.34.** Minyatür Çay Takımı, Porselen, Oyun Objesi, 1765, İngiltere
- 107- **Resim 3.35.** Minyatür Çorbalık, Porselen, Oyun Objesi, 1900- 1920, Almanya
- 108- **Resim 3.36.** Minyatür Masa, Porselen, Oyun Objesi, 1930, Almanya
- 109- **Resim 3.37.** Minyatür Mutfak Eşyaları, Porselen, Oyun Objeleri, 1900, İstanbul Oyuncak Müzesi, Türkiye
- 110- **Resim 3.38.** “Frozen Şarlot Bebek”ler, Porselen, Oyun Objeleri, 1860, “Thuringen Bölgesi” Yapımı, Almanya
- 111- **Resim 3.39.** “China Bebek” Yetişkin Görünümlü Bebek, Sırlı Porselen, Oyun Objesi, 1840, “KPM Firması”nın İmalatı, Almanya
- 112- **Resim 3.40.** “China Bebek” Yetişkin Görünümlü Bebek, Sırlı Porselen, Oyun Objesi, 1830- 1845, Almanya
- 113- **Resim 3.41.** “China Bebek” Yetişkin Görünümlü Bebek, Sırlı Porselen, Oyun Objesi, 1846- 1855, “Meissen Firması”nın Yapımı, Almanya
- 114- **Resim 3.42.** “China Bebek” Yetişkin Görünümlü Bebek, Sırlı Porselen, Oyun Objesi, 1860, “Kistler Firması”nın Yapımı, Almanya
- 115- **Resim 3.43.** “Jumeau Bebek”ler, Porselen, Oyun Objeleri, 1870- 1900, “Jumeau Firması”nın İmalatı, Fransa
- 116- **Resim 3.44.** “Jumeau Manken Bebek”, Porselen, Oyun Objesi, 1845- 1860, “Jumeau Firması”nın İmalatı, Fransa
- 117- **Resim 3.45.** “Jumeau Manken Bebek”, Porselen, Oyun Objesi, 1865- 1880, “Jumeau Firması”nın İmalatı, Fransa
- 118- **Resim 3.46.** “Mignonette Bebek”, Sırsız Porselen, Hareketli Oyun Objesi, 1860- 1880, Fransa
- 119- **Resim 3.47.** “Mignonette Bebek”, Sırsız Porselen, Hareketli Oyun Objesi, 1880, Özel Koleksiyon, Fransa
- 120- **Resim 3.48.** “Kestner Bebek”, Sırsız Porselen, Çocuk Görünümlü Oyun Objesi, 1880- 1910, “Kestner Firması”nın İmalatı, Almanya

- 121- **Resim 3.49.** Porselen Bebek, Sırsız Porselen Çocuk Görünümlü Bebek, Oyun Objesi, 1890, Almanya
- 122- **Resim 3.50.** “Jutta Bebek”, Sırsız Porselen, Çocuk Görünümlü Oyun Objesi, 1880- 1920, “Simon ve Halbig Firması”nın İmalatı, Almanya
- 123- **Resim 3.51.** Çay Takımı, Porselen, Oyun Objesi, 1845, “Victorian John & Robert Godwin Firması”nın İmalatı, İngiltere
- 124- **Resim 3.52.** Minyatür Çay Takımı, Porselen, Oyun Objesi, 1890, Almanya
- 125- **Resim 3.53.** Çay Takımı, Porselen, Oyun Objesi, 1950- 1960, “Noddy Enid Blyton Firması”nın İmalatı, İngiltere
- 126- **Resim 3.54.** Çay Takımı, Porselen, Oyun Objesi, 1970- 1975, “Foreign” Markası, İngiltere, Parandis Tayar Arşivi
- 127- **Resim 3.55.** Koç Biçimli Düdük, Seramik, Oyun Objesi, 1600- 1700, “Abashevo Bölgesi”, Rusya
- 128- **Resim 3.56.** Kuş Biçimli Düdük, Porselen, Oyun Objesi, 1780, “Staffordshire” Düdük Müzesi, İngiltere
- 129- **Resim 3.57.** Kuş Biçimli Düdük, seramik, Oyun Objesi, 1800, “Staffordshire” Düdük Müzesi, İngiltere
- 130- **Resim 3.58.** Kuş Biçimli Düdük, Stonware, Oyun Objesi, 18- 19. Y.Y. “Westervald Firması”nın İmalatı, Almanya
- 131- **Resim 3.59.** Dekorlu Düdük, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, 19.Y.Y. Almanya
- 132- **Resim 3.60.** İnsan Biçimli Düdük, Akçını, Oyun Objesi, 19.Y.Y, “Penny Oyuncakları”, İngiltere ve Amerika
- 133- **Resim 3.61.** İnsan Biçimli Düdük, Akçını, Oyun Objesi, 20. Y.Y, Amerika
- 134- **Resim 4. 1.** Hayvan Biçimli, Pişmiş Toprak, Oyun Objeleri, 2011, Karaçi, Pakistan
- 135- **Resim 4. 2.** Kumbaralar, Pişmiş Toprak, Oyun Objeleri, 2011, Pakistan
- 136- **Resim 4. 3.** Hayvan Biçimli, Pişmiş Toprak, Oyun Objeleri, “Diwali Festivali”, Hindistan
- 137- **Resim 4. 4.** Hayvan Biçimli, Pişmiş Toprak, Oyun Objeleri, 2011- 2012, Pakistan
- 138- **Resim 4. 5** Hayvan Biçimli, Pişmiş Toprak, Oyun Objeleri, 2011, Hindistan
- 139- **Resim 4. 6** Kedi Biçimli, Sırlı Porselen, Oyun Objesi, 2008, Hindistan
- 140- **Resim 4. 7** Asker Figürleri-Arabalar, Oyun Objeleri, 2007, “Huruma Çocuk Yetiştirme Merkezi”,
- 141- **Resim 4. 8** Oyun Objeleri, 2012, Badbado Bölgesi, Somali, Doğu Afrika Kenya
- 142- **Resim 4. 9.** Yo-Yo, Porselen ve Alüminyum, Oyun Objesi, 2011, “Higurashi Magic” Yapımı, Çin
- 143- **Resim 4.10.** Bisküvi Bebekler, Porselen, Oyun Objeleri, 2007- 2010, Çin
- 144- **Resim 4.11.** Bisküvi Bebek, Porselen, Oyun Objesi, 2010, Çin
- 145- **Resim 4.12.** Bisküvi Manken Bebek, Porselen, Oyun Objesi, 2012, Çin

- 146- **Resim 4.13.** Bisküvi Manken Bebek, Porselen, Oyun Objesi, 2012, Çin
- 147- **Resim 4.14.** Çay Takımı, Porselen, Oyun Objesi, 2000- 2010, “Hello Kitty” Deseni, Çin
- 148- **Resim 4.15.** Çay Takımı, Porselen, Oyun Objesi, 2005, Geleneksel Çiçek Deseni, Çin
- 149- **Resim 4.16.** Kuş Biçimli Düdükler, Porselen, Oyun Objeleri, 2008- 2010, Çin
- 150- **Resim 4.17.** Tekerlekli Hayvan ve Araba Biçimli, Plastik, Oyun Objeleri, 2012” Erpa Oyuncak Firması”nın İmalatı, Türkiye
- 151- **Resim 4.18.** Araba Biçimli, Ahşap, Oyun Objesi, 2011, “Unique Wodden Toys” Firması’nın İmalatı, Türkiye
- 152- **Resim 4.19.** Satranç Takımı, Renkli Porselen, Oyun Objesi, 1784, “Wedgwood Firması”nın İmalatı, İngiltere
- 153- **Resim 4.20.** Bahçe Böcekleri Satranç Takımı, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, Sanatsal Kullanım Eşyası, 2010, “Harry Leaf” Tasarımı, Chicago, Amerika
- 154- **Resim 4.21.** Melekler Satranç Takımı, Stonware, Sanatsal Kullanım Eşyası, 2011, Jo Lucksted, İngiltere
- 155- **Resim 4.22.** Night Shirt Satranç Takımı, Stonware, Sanatsal kullanım Eşyası, 2012, Jo Lucksted, İngiltere
- 156- **Resim 4.23.** Tekerlekli Horoz, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, Frig Dönemi, Kütahya Müzesi, Türkiye
- 157- **Resim 4.24.** “Nevrospasta Bebek”, Pişmiş Toprak, Replika Oyun Objesi, M.Ö. 300, Antik Yunan Helenestik Dönemi, Atina Ulusal Müzesi, Yunanistan
- 158- **Resim 4.25.** “Tarentium Bebek”, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.Ö. 300, Antik Roma Cumhuriyet Dönemi, Louvre Müzesi, Fransa
- 159- **Resim 4.26.** “Corintian Bebek”, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.Ö. 500, Antik Yunan Klasik Dönemi, Metropolitan Müzesi, İngiltere
- 160- **Resim 4.27.** Boru Biçimli Bebek, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, 15. Y.Y, Nürnberg Müzesi, Almanya
- 161- **Resim 4.28.** Boru Biçimli Bebek, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, 14.-15.Y.Y, Nürnberg Müzesi, Almanya
- 162- **Resim 4.29.** “China Bebek”, Sırlı Porselen, Oyun Objesi, 1850- 1890, Almanya
- 163- **Resim 4.30.** “Parian Bebek”, Sırsız Porselen, Oyun Objesi, 1860- 1880, Almanya
- 164- **Resim 4.31.** Bisküvi Bebek, Sırsız Porselen, Oyun Objesi, 1900, Almanya
- 165- **Resim 4.32.** Kapalı Ağızlı “Bisküvi Bebek”, Sırsız Porselen, Oyun Objesi, 1886- 1932, “Kammer Firması”nın İmalatı, Almanya
- 166- **Resim 4.33.** Açık Ağızlı “Bisküvi Bebek”, Porselen, Oyun Objesi, 1918- 1921, “Fulper Pottery Firması”nın İmalatı, Amerika
- 167- **Resim 4.34.** Bisküvi Bebek, Renkli Porselen, Oyun Objesi, 1800, “Simon & Halbig Firması”nın Yapımı, Almanya

- 168- **Resim 4.35.** Bisküvi Bebek, Sırsız Porselen, Oyun Objesi, 1860, “Rohmer Firması”nın İmalatı, Fransa
- 169- **Resim 4.36.** Bisküvi Bebek, Sırsız Porselen, Oyun Objesi, 1890- 1916, Steiner Firması”nın İmalatı, Almanya
- 170- **Resim 4.37.** “Cedric Bebek”, Porselen, Oyun Objesi, 1900, “Simon & Halbig Firması”nın İmalatı, Almanya
- 171- **Resim 4.38.** “Kewpie Bebek”, Porselen, Oyun Objesi, 1913- 1920, “Kestner Firması”nın İmalatı, Almanya
- 172- **Resim 4.39.** Üçlü Bebek, Porselen Başlı, Oyun Objesi, 1916, “Doll Pottery Company” İmalatı, Victoria & Albert Müzesi, İngiltere
- 173- **Resim 4.40.** Üçlü Bebek, Porselen, Oyun Objesi, 1910, “Kestner Firması”nın İmalatı, Almanya
- 174- **Resim 4.41.** Çay Takımı, Porselen, Oyun Objesi, 1790- 1800, “Lowestoft Firması”nın İmalatı, Victoria & Albert Müzesi, İngiltere
- 175- **Resim 4.42.** Dekorlu Çaydanlık, Porselen, Oyun Objesi, 1826- 1842, “Rackingham Firması”nın İmalatı, Victoria & Albert Müzesi, İngiltere
- 176- **Resim 4.43.** Porselen Bebekler, Sırlı ve Sırsız Porselen, Oyun Objeleri, “New York Toy Collection” Müzesi, Amerika
- 177- **Resim 4.44.** Porselen Bebekler, Sırlı ve Sırsız Porselen, Oyun Objeleri, 1890- 1940, “Enchanted Bebek Müzesi”, Amerika
- 178- **Resim 4.45.** Açık Ağızlı Bisküvi Bebekler, Sırsız Porselen, Oyun Objeleri, 1920, “Fulper Pottery Firması”nın İmalatı, Amerika
- 179- **Resim 4.46.** “Frozen Charlotte” Bebek, Sırlı Porselen, Tek Parça Oyun Objesi, 1870- 1890, “Edith West Koleksiyonu” Almanya
- 180- **Resim 4.47.** Bisküvi Bebek, Sırsız Porselen, Oyun Objesi, 1906- 1930, S.F.B.J. Firması İmalatı, Edith West Koleksiyonu, Fransa
- 181- **Resim 4.48.** Asker Bebek, Sırsız Porselen, Oyun Objesi, 1912- 1930, Edith West Koleksiyonu, Almanya
- 182- **Resim 4.49.** “China Bebek”, Sırlı Porselen, Oyun Objesi, 1862- 1880, Frances Fairchild Koleksiyonu, Almanya
- 183- **Resim 4.50.** Bisküvi Bebek, Sırsız Porselen, Oyun Objesi, 1885- 1915, Frances Fairchild Koleksiyonu, Almanya
- 184- **Resim 4.51.** Bisküvi Asker Bebek, Sırsız Porselen, Oyun Objesi, 1900- 1918, Frances Fairchild Koleksiyonu, Almanya
- 185- **Resim 4.52.** “Kestner Bebek”, Porselen, Oyun Objesi, 1880- 1899, Kestner Firması İmalatı, Amalia Baird’in Koleksiyonu, Almanya
- 186- **Resim 4.53.** Bisküvi Bebek, Porselen, Oyun Objesi, 1890- 1900, Amalia Baird’in Koleksiyonu, Almanya
- 187- **Resim 4.54.** Bebek, Sırsız Porselen, Oyun Objesi, 1900- 1925, “S.F.B.J Firması” İmalatı, Amalia Baird’in Koleksiyonu, Fransa

- 188- **Resim 4.55.** “China Bebek”, Sırlı Porselen, Oyun Objesi, 1945, Amalia Baird’in Koleksiyonu, Amerika
- 189- **Resim 4.56** “China Bebek”, Sırlı Porselen, Oyun Objesi, 1850- 1869, Alice Kent Koleksiyonu, Almanya
- 190- **Resim 4.57.** “China Bebek”, Sırlı Porselen, Oyun Objesi, 1850- 1875, Alice Kent Koleksiyonu, Almanya
- 191- **Resim 4.58.** “China Bebek”, Sırlı Porselen, Oyun Objesi, 1860- 1880, Alice Kent Koleksiyonu, Almanya
- 192- **Resim 4.59.** “China Bebek”, Sırlı Porselen, Oyun Objesi, 1908, Alice Kent Koleksiyonu, Almanya
- 193- **Resim 4.60.** Bisküvi Bebek Parçaları, Sırsız Porselen, Oyun Objesi, 1920, Armand Marseille Firması’nın İmalatı, Almanya
- 194- **Resim 4.61.** Yapma Bebek, Sırsız Porselen, Koleksiyon Objesi, 2009- 2010, Marmaris, Türkiye
- 195- **Resim 4.62.** Alma Bebek, Sırsız Porselen, Oyun Objesi, 1900 -1930, Armand Marseille Firması’nın İmalatı, Almanya
- 196- **Resim 4.63.** Bisküvi Bebekler, Sırsız Porselen, Oyun Objeleri, Kathy Libarthy’nın Koleksiyonu, Amerika
- 197- **Resim 4.64.** Bisküvi Bebekler, Sırsız Porselen, Oyun Objeleri, Kathy Libarthy’nın Koleksiyonu, Amerika
- 198- **Resim 4.65.** Bebek Evi Kullanım Eşyası, Masa Sandalye, Porselen, Oyun Objeleri, Japonya
- 199- **Resim 4.66.** Bebek Evi Kullanım Eşyası, Koltuk Takımı ve Aksesuarları, Porselen, Oyun Objeleri, Çin
- 200- **Resim 4.67.** Bebek Evlerin Kullanım Eşyaları, Porselen, Oyun Objeleri, “Colchester Firması”nın İmalatı, İngiltere
- 201- **Resim 4.68.** Bebek Evlerin Kullanım Eşyaları, Porselen, Oyun Objeleri, 2005- 2009, “Colchester Firması”nın Yapımı, İngiltere
- 202- **Resim 4.69.** Dönme Dolap, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, 1850- 1860, Geleneksel “Kargapol Oyun Objeleri”, Rusya
- 203- **Resim 4.70.** Süvari Döğük, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, 1850- 1880, Geleneksel “Kargapol Oyun Objeleri”, Rusya
- 204- **Resim 4.71.** Katalog, “Geleneksel Viyatka Pişmiş Toprak Oyuncaklar Katalogu, 1926, Rusya
- 205- **Resim 4.72.** Katalog, “Geleneksel Viyatka Pişmiş Toprak Oyuncaklar Katalogu, 1926, Rusya
- 206- **Resim 4.73.** İbrik Biçimli Döğükler, Pişmiş Toprak, Sesli Oyun Objeleri, 1960- 1970, “Zardosht Hoşvar” Koleksiyonu, İran
- 207- **Resim 4.74.** Döğük, Pişmiş Toprak, Sesli Oyun Objesi, 1960- 1970, Zardosht Hoşvar Koleksiyonu, İran

- 208- **Resim 4.75.** Oyuncak “Vakvak Sahap”, Pişmiş Toprak ve Kâğıt, Sesli Oyun Objesi, 2010, “Zardosht Hoşvar” Yapımı, İran
- 209- **Resim 4.76.** Oyuncak “Gargarak”, Pişmiş Toprak, Sesli Oyun Objesi, 2010, “Zardosht Hoşvar” Yapımı, İran
- 210- **Resim 4.77.** Kumbara, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, 1940- 1960, İran
- 211- **Resim 4.78.** Kumbara, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, 1980, İran
- 212- **Resim 4.79.** Fırıldak, Porselen-Metal, Oyun Objesi, 2009, Zardosht Hoshvar’in Yapımı, İran
- 213- **Resim 4.80.** Değirmen, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, “ Vehbi Uysal Anadolu Oyuncak Koleksiyonu”, Türkiye
- 214- **Resim 4.81.** Süvariler, Pişmiş Toprak, Oyun Objeleri, M.Ö.100-M.S.100, Gönül Paksoy Koleksiyonu, Türkiye
- 215- **Resim 4.82.** Hayvan Biçimli, Pişmiş Toprak, Oyun Objeleri, Tunç Çağı, Gönül Paksoy Koleksiyon, Türkiye
- 216- **Resim 4.83.** Süvari, Pişmiş Toprak, Haluk Perk Müzesi, Türkiye
- 217- **Resim 4.84.** Koç Biçimli Düdük, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, Sadberk Hanım Müzesi, Türkiye, Ezgi Martinez Arşivi
- 218- **Resim 4.85.** Tekerlekli Boğa, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, Antik Roma Dönemi, Sadberk Hanım Müzesi, Türkiye
- 219- **Resim 4.86.** Mutfak Kullanım Eşyaları, Porselen, Oyun Objeleri, 1900, İstanbul Oyuncak Müzesi, Türkiye
- 220- **Resim 4.87** “Monaliza Bebek”, Porselen, 1954, “Fawn Zeller” Yapımı, İstanbul Oyuncak Müzesi, Türkiye
- 221- **Resim 4.88.** Kuş Biçimli Düdük, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, 1800- 1849, İstanbul
- 222- **Resim 4.89.** Tekerlekli Araba, Pişmiş Toprak, 2004, Hitit Döneme Ait Replika, “Vitra Sanat Atölyesi”, “Anadolu Koleksiyonu” Türkiye
- 223- **Resim 4.90.** Afiş, Ses ve Kil Sempozyumu, 2011, “Kecskemet Atölyesi”nde Düzenlenen, “Marian Ban” Düdük Çalışması, Macaristan
- 224- **Resim 4.91.** Satranç Takımı, Porselen, Sanatsal Oyun Objesi, “Akın Gokyay” Özel Koleksiyonu, Türkiye
- 225- **Resim 4.92.** Satranç Figürleri, Porselen, Sanatsal Oyun Objesi, 1960, Portekiz Yapımı, “Marco Dorland” Özel Koleksiyonu
- 226- **Resim 4.93.** Satranç Takımı, Akçını, Sanatsal Oyun Objesi, “Gerd Haehner” Özel Koleksiyonu
- 227- **Resim 4.94.** Satranç Figürleri, Porselen, Sanatsal Kullanım Eşyası, 19 Y.Y. “Parcel Gilt Porselen” Firması’nın İmalatı, Fransa
- 228- **Resim 4.95.** Satranç Figürleri, Akçını, Sanatsal Kullanım Eşyası, 19- 20 Y.Y. “Regency Chess” Firması’nın İmalatı, Fransa
- 229- **Resim 4.96.** Satranç Figürleri, Pişmiş Toprak, Sanat Objesi, 20 Y.Y. “Napoleon ve Wellington” Takımı, “Maryhill Sanat Müzesi”, Amerika

- 230- **Resim 4.97.** Satranç Figürleri, Porselen, Sanat Objesi, 1936- 1939 “Allach Porselen”, Özel Koleksiyon, Almanya
- 231- **Resim 4.98.** Satranç Figürleri, Porselen, Sanat Objesi, 19.Y.Y. “Herend Porselen” Firması’nın İmalatı, Macaristan
- 232- **Resim 4.99.** Satranç Figürleri, Jasper Ware, Sanat Objesi, 1969, “Madonna” Takımı, “Wedgwood Porselen” Firması’nın İmalatı, İngiltere
- 233- **Resim 4.100.** Satranç Oynayanlar, Porselen, Süs Eşyası, 1880, “Bonhams Koleksiyonu”, Almanya
- 234- **Resim 4.101.** Oyuncaklar, Seramik, Replika Süs Eşyaları, “Cycladic Art” Müzesi Satış Mağazası, Yunanistan
- 235- **Resim 4.102.** Koç Biçimli Döğük, Seramik, Süs Eşyası, “Tamer Caner”, İznik, Ayşegöl T. Özen Koleksiyonu
- 236- **Resim 4.103.** İbrikli Döğük, Pişmiş Toprak, Süs Eşyası, “Şerafettin Benek”, Çanakkale, Reyhan Güleç Koleksiyonu
- 237- **Resim 4.104.** Kuş Biçimli Döğükler, Seramik, Hediyeelik Eşyası, “Ali Cintemir”, Denizli, Türkiye, Ezgi Martinez Arşivi
- 238- **Resim 4.105.** Kuş Biçimli Döğükler, Pişmiş Toprak, Oyuncak Temalı Süs Eşyaları, Denizli, Türkiye
- 239- **Resim 4.106.** Horoz Biçimli Döğük, Pişmiş Toprak, Oyuncak Temalı Süs Eşyası, Aydın, Karacasu, Türkiye, Ezgi Martinez Arşivi
- 240- **Resim 4.107.** Nasrettin Hoca Tasvirli Döğük, Seramik, 2006, Hediyeelik Eşya Yarışması, “İlker Egi” Tasarımı, Türkiye
- 241- **Resim 4.108.** Kuş Biçimli Döğükler, Seramik, Süs Eşyaları, “Andres ve Juanita” Atölyesi, Ekvador, Güney Amerika
- 242- **Resim 4.109.** Süvari Döğükler, Seramik, “Henan Geleneksel Oyun Objeleri”, Junxian, Çin
- 243- **Resim 4.110.** Kuş Biçimli Döğük, Seramik, “Guizhou Geleneksel Oyun Objesi”, Çin
- 244- **Resim 4.111.** Okarına, Porselen, Sesli Oyun Objesi, 1760, “Meissen Porselen” Firması’nın İmalatı, Almanya
- 245- **Resim 4.112.** Hayvan Biçimli Döğükler, Pişmiş Toprak, Hediyeelik Eşyası, “Filmonov Oyuncakları”, Konstantin ve Elena Kekaidi, Yapımı, Rusya
- 246- **Resim 4.113.** Kuş Biçimli Döğükler, Seramik, Hediyeelik Eşyası, 2010, “Piero Colapietro” Tasarımı, İtalya
- 247- **Resim 4.114.** Kuş Biçimli Döğükler, Seramik, Sanat Objesi Süs Eşyası, 2009, “Riccardo Biavati” Tasarımı, İtalya
- 248- **Resim 4.115.** Kuş Biçimli Döğük, Seramik, Sanat Objesi Süs Eşyası, 2010, “Maria Bruna” Tasarımı, İtalya
- 249- **Resim 4.116.** Kuş Biçimli Döğük, Seramik, Sanat Objesi Süs Eşyası, 2012, “Maria Bruna” Tasarımı, Raku Tekniğı, İtalya

- 250- **Resim 4.117.** China Bebek Temalı, Sırlı Porselen, Süs Eşyası, 2011, “Jessica Stoller” Tasarımı, Amerika
- 251- **Resim 4.118.** Boru Biçimli Bebekler, Seramik, Sanatsal Süs Eşyası, “Edyta Szymanska” Tasarımı, Polonya
- 252- **Resim 4.119.** Domuz Biçimli Çingirak, Pişmiş Toprak, 2012, Replika Oyuncak, “Cycladic Art” Müze Mağazası, Yunanistan
- 253- **Resim 4.120.** Domuz Biçimli Çingirak, Pişmiş Toprak, Sanatsal Süs Eşyası, “Holly Smith” Tasarımı, Amerika
- 254- **Resim 4.121.** Süvari, Seramik, Süs Eşyası, 1986, “Anna Noel” Tasarımı, İngiltere
- 255- **Resim 4.122.** Tekerlekli At Heykeli, Seramik, Sanatsal Süs Eşyası, Oyuncak Serisi, Antonis Palles’in Tasarımı, Yunanistan
- 256- **Resim 4.123.** Süvari, Seramik, Oyuncak, 2010, “Kargapol Geleneksel Oyun Objeleri”, Rusya
- 257- **Resim 4.124.** At Biçimli, Seramik, Oyun ve Süs Objesi, 2011, Hindistan
- 258- **Resim 4.125.** Tekerlekli At, Pişmiş Toprak, Replik Oyuncak, Atina Ulusal Arkeoloji Müze Satış Mağazası, Yunanistan
- 259- **Resim 4.126.** Hayvan Biçimli, Pişmiş Toprak, Oyun Objeleri, 2009, “Chitrakala Parishat Art” Kompleksi, Banglor, Pakistan
- 260- **Resim 4.127.** Hayvan Biçimli, Pişmiş Toprak, Oyun Objeleri, Thatta Kedona Köyü, Pakistan
- 261- **Resim 4.128.** Hayvan Biçimli, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, 2011, İran, Parandis Tayar Arşivi
- 262- **Resim 4.129.** Süvari, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, 2012, İran, Parandis Tayar Arşivi
- 263- **Resim 4.130.** Kuş Biçimli, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, 2012, Kerman, İran
- 264- **Resim 4.131.** Döğük, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, 2012, Kerman, İran
- 265- **Resim 4.132.** Heykel, Seramik, Sanat Objesi, 1953- 1965, “Rimini Blu” Serisi, “Aldo Londi” Tasarımı, Bitossi Firması’nın İmalatı, İtalya
- 266- **Resim 4.133.** Heykel, Seramik, Sanat Objesi, 1953- 1965, “Rimini Blu” Serisi, “Aldo Londi” Tasarımı, Bitossi Firması’nın İmalatı, İtalya
- 267- **Resim 4.134.** Duvar Panosu, Seramik, Sanat Objesi, 1995, “Lisa Larson” Tasarımı, İsveç
- 268- **Resim 4.135.** Heykel, Stonware, Sanat Eseri, 1956- 1978, “Lilla Zoo” Serisi, “Lisa Larson” Tasarımı, İsveç
- 269- **Resim 4.136.** Heykel, Seramik, Tekerlekli Sanat Objesi, 2011, “Riccardo Biavati”, İtalya
- 270- **Resim 4.137.** Heykel, Seramik, Tekerlekli Sanat Objesi, 2011, “Riccardo Biavati”, İtalya
- 271- **Resim 4.138.** Heykel, Seramik, Sanat Objesi, “Zebra & Freind” Adlı Çalışma, “Carolyn Douglas” Tasarımı, Amerika

- 272- **Resim 4.139.** Tekerlekli At Temalı, Dekoratif Sanat Objesi, Seramik, “Giacomo Alessi” Tasarımı, İtalya
- 273- **Resim 4.140.** Tekerlekli At Temalı, Oyuncak, Seramik, Sanat Objesi, “Nicola McLaren” Tasarımı, “Quadrant Galeri” Avustralya
- 274- **Resim 4.141.** Tekerlekli Muz, Seramik, Sanat Objesi, “Naomi Stein”,Tasarımı, “Cooper Atölyesi”, Amerika
- 275- **Resim 4.142.** Oyuncak Temalı Ev, Seramik, Sanat Objesi, “Naomi Stein” Tasarımı, “Copper Atölyesi”, Amerika
- 276- **Resim 4.143.** Tekerlekli Kuş, Seramik, Sanat Objesi, “Naomi Stein”,Tasarımı, “Cooper Atölyesi”, Amerika
- 277- **Resim 4.144.** Araba Temalı, Seramik, Süs Eşyası, 2010, “Alessandra Corsaro” Tasarımı, Raku Tekniği, İtalya
- 278- **Resim 4.145.** Kaykay Temalı, Porselen, Sanat Objesi, “Charles Krafft” Tasarımı, Amerika
- 279- **Resim 4.146.** Araba Temalı, Porselen, Sanat Objesi, “Cheryl Oliver” Tasarımı, Yeni Zelanda
- 280- **Resim 4.147.** Çıngırak Biçimli Vazo, Seramik, Sanat Objesi, “Toshiko Takaezu” Tasarımı, “Mahaka Blue” Serisi Amerika
- 281- **Resim 4.148.** Çıngırak İşlevli, Stonware, Heykeller, “Larry Halvorsen” Tasarımları, Amerika
- 282- **Resim 4.149.** Çıngırak İşlevli, Stonware, Sanatsal Eserler, “Susan Cohen” Tasarımları, Amerika
- 283- **Resim 4.150.** Düdükler, Seramik, Sanat Objeleri, 2011, “Ses ve Kil Sempozyumu”, “Marian Ban” Tasarımı, “Kechkemet” Müzesi, Macaristan
- 284- **Resim 4.151.** Düdük Temalı Heykel, Seramik, 2011, “Ses ve Kil Sempozyumu”, “Marian Ban” Tasarımı, “Kechkemet” Müzesi Macaristan
- 285- **Resim 4.152.** Fırıldak Temalı Çalışma, Seramik, Sanat Eseri, 1731- 1743, “Ogata Kanzas” Tasarımı, “Iriya Workshop”, Japonya
- 286- **Resim 4.153.** Topaç Temalı Heykel, Seramik, Sanat Eseri, “Steaven Allen” Tasarımı, Amerika
- 287- **Resim 4.154.** Topaç Temalı Form, Seramik, Sanat Objesi, 2006, “Lisa Pedolsky” Tasarımı, Amerika
- 288- **Resim 4.155.** Topaç Temalı Form, Seramik, Sanat Objesi, 2006, “Lisa Pedolsky” Tasarımı, Amerika
- 289- **Resim 4.156.** X.O Temalı Düzenleme, Seramik, Sanat Objesi, “Lisa Pedolsky” Tasarımı, Amerika
- 290- **Resim 4.157.** Yo-Yo Temalı Oturma Elemanı, Seramik, 2010 “Onur Çobanlı” Tasarımı, “OMC Design”, Tasarım Atölyesi, İtalya
- 291- **Resim 4.158.** Yo-Yo Temalı Çocuk Oturma Elemanı, Plastik, 2010, “Onur Çobanlı” Tasarımı, “OMC Design” Tasarım Atölyesi, İtalya

- 292- **Resim 4.159.** Yo-Yo Temalı Lavabo, Seramik, 2008, “Luca Scacchetti” Tasarımı, İtalya
- 293- **Resim 4.160.** Satranç Temalı Heykeller, Seramik, Sanat Eseri, 1985, “John R. Nartker” Tasarımı, Amerika
- 294- **Resim 4.161.** Satranç Takımı, Porselen, Sanatsal Obje, 2003, “Maurizio Cattelan” Tasarımı, İtalya
- 295- **Resim 4.162.** Satranç Takımı, Porselen, Sanat Eseri, 2003, “Punkin” adlı Çalışma “Yayoi Kusama” Tasarımı, Japonya
- 296- **Resim 4.163.** Satranç Takımı, Stonware, Sanat Eseri, 2008, “World Peace” Adlı Çalışma, “Nuncy Jurs” Tasarımı, Sylvia Rosen Galerisi, Amerika
- 297- **Resim 4.164.** Satranç Temalı Heykeller, Seramik, Sanat Eseri, 2009, “Jaime Hayon” Tasarımı, Trafalgar Meydanı, Londra
- 298- **Resim 4.165.** Satranç Temalı Heykeller, Seramik, Sanat Eseri, 2009, “Jaime Hayon” Tasarımı, Trafalgar Meydanı, Londra
- 299- **Resim 4.166.** Zar Temalı Oturma Elemanı, Porselen, Sanatsal Kullanım Eşyası, 2010, Onur Çobanlı “OMC Design” Tasarım Atölyesi, İtalya
- 300- **Resim 4.167.** Zar Temalı Heykel, Seramik, Sanat Objesi, “Anneke Borren” Tasarımı, 2009, Tairawhiti Müzesi, Yeni Zelanda
- 301- **Resim 4.168.** Oyuncak Bebek Temalı Heykel, Seramik, Sanat Objesi, 2009, “Rhonda Ghushie” Tasarımı, Amerika
- 302- **Resim 4.169.** Oyuncak Bebek Temalı Heykel, Seramik, Sanat Objesi, 2009, “Rhonda Ghushie” Tasarımı, Amerika
- 303- **Resim 4.170.** Oyuncak Bebek Temalı Heykel, Seramik, Sanat Objesi, 2009, “Rhonda Ghushie” Tasarımı, Amerika
- 304- **Resim 4.171.** Kullanım Eşya Temalı Form, Seramik, Sanatsal Süs Eşyası, “Riccardo Biavati” Tasarımı, İtalya
- 305- **Resim 4.172.** Sandalye Temalı Form, Seramik, Sanatsal Süs Eşyası, “Riccardo Biavati” Tasarımı, İtalya
- 306- **Resim 4.173.** Kayık Temalı Form, Porselen, Sanat Objesi, 2008, “Ingrid Polard” Tasarımı, Londra Müzesi, İngiltere
- 307- **Resim 4.174.** Kayık Temalı Form, Seramik, Sanat Objesi, 2009, “Don Ryon” Tasarımı, “Soka Üniversitesi”, Amerika
- 308- **Resim 4.175.** Senet Oyunu Temalı Dış Mekan Düzenlemesi, Sanat Objesi, “Giant Rosicrucian Müzesi”, California Amerika
- 309- **Resim 4.176.** Satranç Takımı, “Zeynep Tefikoğlu” Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Seramik ve Cam Tasarım Bölümü, Türkiye
- 310- **Resim 4.177.** X.O. Oyun Temalı, “Hümeysra Erkmen” Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Seramik ve Cam Tasarım Bölümü, Türkiye
- 311- **Resim 4.178.** Hareketli Bebek Temalı, “Zeynep H. Canpolat”, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Seramik ve Cam Tasarım Bölümü, Türkiye

- 312- **Resim 4.179.** Topaç, “Damla Yeşiloğlu” 2002, Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Seramik Bölümü, Türkiye
- 313- **Resim 4.180.** Çeşitli Biçimlerde Objeler, Seramik, 2007, Pinokyo Anaokulu Grup Çalışmaları, İstanbul
- 314- **Resim 4.181.** Kedi Biçimli, Seramik, 2007, Şişli Terakki İlk Öğretim Okulu, “Beyaz Gülal” Çalışması, İstanbul
- 315- **Resim 4.182.** Baykuşlar, Seramik, 2007, Özel Eyüboğlu Eğitim Kurumları, Ece Savaş Çalışması, İstanbul
- 316- **Resim 4.183.** Çıngırak, Seramik, 2011, Sanatsal Süs Eşyası, “The Sound Of Clay” Workshop, “Marian Ban”, Macaristan
- 317- **Resim 4.184.** Çıngıraklar, Seramik, Sanatsal Süs Eşyaları, 2012, “Sandra Westley”, “Yourist Studio” Galeri Amerika
- 318- **Resim 4.185.** Tekerlekli At Biçimli, Porselen, 2012, “Magic Of Clay” Workshop, Tahila Çalışması, Avustralya
- 319- **Resim 4.186.** Hayvan Biçimli Objeler, Seramik, 2012, “Magic Of Clay” Workshop”, Ivy - Dotty ve Ella Çalışmaları, Avustralya
- 320- **Resim 4.187.** At Biçimli Objeler, Seramik, 2012, “Magic Of Clay” Workshop, Avustralya
- 321- **Resim 4.188.** Fitilli Silindir Formlar, Açını Çamuru, 2011, Kadir Rezan Has İlk Öğretim Okulu, 1. Sınıf “Çamur İle Tanışma” Workshop, İstanbul
- 322- **Resim 4.189.** Fırıldak Temalı, Kırmızı Çamur, 2012, “Kadir Rezan Has İlk Öğretim Okulu”, 2. Sınıf, Emre Kaya Çalışması, “Oyun Objeler Workshop”, İstanbul
- 323- **Resim 4.190.** Fırıldak Temalı, Kırmızı Çamur, 2012, “Kadir Rezan Has İlk Öğretim Okulu”, 2. Sınıf, Sepehr Alipour, Çalışması, “Oyun Objeler Workshop”, İstanbul
- 324- **Resim 4.191.** Çeşitli Biçimlerde Objeler, Akçını ve Kırmızı Çamur, 2012, “Kadir Rezan Has İlk Öğretim Okulu”, 2. Sınıf, “Oyun Objeler Workshop”, İstanbul

ŞEMALAR LİSTESİ

ŞEMA 1

Yetişkin Seramik Oyun Objeleri

- 1) Senet Oyunu Objesi, M.Ö 1600- 1300
Mısır Yeni Krallık Dönemi,
Brooklyn Müzesi, Amerika
- 2) Senet Oyunun Taşları, Pişmiş Toprak,
Oyun Objesi, M.Ö 1550- 1295, Mısır Yeni
Krallık Dönemi, Metropolitan Müzesi, Amerika
- 3) Senet Oyunun Taşları, Pişmiş Toprak,
Oyun Objesi, M.Ö 1504- 1447,
Mısır Yeni Krallık Dönemi, Neferkhawet
Mezarı
- 4) Senet Oyunun Taşları, Pişmiş Toprak,
Oyun Objesi, M.Ö 1500, Mısır Yeni
Krallık Dönemi, Metropolitan Müzesi
- 5) Mehen Oyunu, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi,
M.Ö. 2750- 2250, Mısır, Eski Krallık
Dönemi, Chicago Üniversitesi, Amerika
- 6) Mehen Oyunu, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi,
Mısır, Neues Müzesi, Almanya
- 7) Mehen Oyun Figürü, Pişmiş Toprak, Oyun
Objesi, M.Ö. 3200- 3000, III. Naqada Dönemi,
Petrie Müzesi İngiltere
- 8) Labirent Oyunu, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi,
M.Ö. 2500- 1750, Harrapa Uygarlığı, Harrapa
Arkeoloji Müzesi, Pakistan
- 9) Labirent Oyunu, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi,
M.Ö. 2300- 1750, Harrapa Uygarlığı, Hindistan
Arkeoloji Müzesi, Hindistan
- 10) Tavla, Taş, Oyun Objesi, Selçuklular Dönemi,
Ephesus, Selçuk Müzesi, Türkiye
- 11) Jiroft Oyun Levhası, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi,
M.Ö. 3500, Jiroft Uygarlığı, İran
- 12) Jiroft Akrep Oyunu, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi,
M.Ö. 3500, Jiroft Uygarlığı, Metropolitan Müzesi,
Amerika,
- 13) Zar, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi,
M.Ö. 2300- 1750, Harrapa Uygarlığı, Hindistan
Arkeoloji Müzesi, Hindistan
- 14) Zar, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.Ö. 3000-2600
Hindistan Arkeoloji Müzesi, Hindistan
- 15) Topaç, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, Antik Yunan,
- 16) Yo-Yo Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.Ö.500, Antik

[illegible]

ŞEMA: 2**Çocuk Seramik Oyun Objeleri**

- 1)Hayvan Biçimli, Pişmiş Toprak,
Oyun Objesi, M.Ö. 600., 'İlam' Bölgesi,
Ulusal Arkeoloji Müzesi, İran
- 2)At Biçimli, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi,
300 – 200. y.y. , Antik Roma,
“Artemission Antiquities” Koleksiyonu
- 3)Atlı Süvari, Pişmiş Toprak,
Oyun Objesi, M.Ö. 300 -200,
Antik Mısır, “Nomis Antiquities”
Koleksiyonu
- 4)Hayvan Biçimli, Pişmiş Toprak,
Oyun Objesi, M.Ö. 3000-2500,
Harrapa Uygarlığı, British Müzesi, İngiltere
- 5)Boeotia Bebek, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi,
M.Ö 750-700, Antik Yunan Geometrik Dönemi,
Boston Güzel Sanatlar Müzesi, Amerika
- 6)Oturun Bebek, Pişmiş Toprak,
Oyun Objesi, M.Ö. 300,
Antik Yunan Helenistik Dönem,
Metropolitan Müzesi, Amerika
- 7)Kullanım Eşyası, Pişmiş Toprak,
M.Ö. 1500, Antik İran,
Metropolitan Müzesi, Amerika
- 8)Kavanoz Biçimli Pişmiş Toprak,
Oyun Objesi, M.Ö. 3000-2500,
Harrapa Uygarlığı, Brooklyn Müzesi,
Amerika
- 9)Vazo Biçimli, Pişmiş Toprak,
Oyun Objesi, M.Ö. 500- 400,
Antik Yunan Arkaik Dönemi,
Atina Arkeoloji Müzesi, Yunanistan
- 10)Bilye, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi,
M.Ö. 3000- 2500,Harrapa Uygarlığı,
Harrapa Arkeoloji Müzesi, Pakistan
- 11)Topaç, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi,
M.Ö. 500, Antik Yunan Arkaik Dönem,
Thebes Bölgesi, Atina Arkeoloji Müzesi,
Yunanistan
- 12)Yo-Yo, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi,
M.Ö.2500 -2200, Harrapa Uygarlığı,
Prince Of Wales Müzesi, Hindistan
- 13)Domuz Biçimli Çıngırak, Pişmiş Toprak,
Oyun Objesi, M.Ö. 300 – 100,

1	2	3	4
5	6		
7	8	9	
10	11	12	
13	14	15	
16	17		
18	19	20	21
22	23	24	25
26	27	28	
29	30		

- Antik Yunan Helenistik Dönemi, Yunanistan
- 14)Boğa Biçimli Çıngırak, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.Ö 3000-2500, ‘Harappa Uygarlığı’, Brooklyn Müzesi, Amerika
 - 15)Fare Biçimli Çıngırak, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, 9. y.y. ‘Nişabur’ Kenti, Ulusal Arkeoloji Müzesi, İran
 - 16)Kuş Biçimli Döğük, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.Ö. 3000-2500, Harrapa Uygarlığı, Brooklyn Müzesi, Amerika
 - 17)Fok Biçimli Döğük, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.Ö. 3000-2500, Harrapa Uygarlığı, Teksas Üniversitesi Arkeoloji Müzesi, Amerika
 - 18)Tekerlekli Boğa Biçimli, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.Ö. 2500, ‘Mohenjo-daro’ Kenti, Pakistan
 - 19)Tekerlekli At, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.Ö. 950 - 900, Antik Yunan Karanlık Dönemi, Yunanistan
 - 20)Tekerlekli kuş Biçimli, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.Ö.2600-1900, Mohenjo-daro Kenti, Hindistan Ulusal Müzesi, Hindistan
 - 21)Tekerlekli Yük Taşıma Arabası, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.Ö. 2500- 2000, Chanhu-daro, Brooklyn Müzesi, Amerika
 - 22)Tekerlekli Savaş Araba, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.Ö. 900 – 600, Antik Yunan Karanlık Dönem, Yunanistan
 - 23)Tekerlekli Yük Taşıma Arabası, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.Ö. 2500, Harappa Uygarlığı, Brooklyn Müzesi, Amerika
 - 24)Tekerlekli At Biçimli, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.Ö. 700-600, ‘Taxila Bölgesi’, Pakistan Ulusal Müzesi
 - 25)Hareketli Hayvan Biçimli, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.Ö. 2500, ‘Mohenjo-daro’ Kenti, Pakistan
 - 26)Eklemlili Bebek, Pişmiş Toprak, M.Ö 450, Antik Yunan Arkaik Dönem, Atina Arkeoloji Müzesi, Yunanistan
 - 27)Eklemlili Bebek, Pişmiş Toprak, M.Ö 500-400, Antik Yunan Arkaik Dönem, Pensylvania Arkeoloji Müzesi, Amerika
 - 28)Elleri Hareketli Oturan Bebek, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, 200 – 100 y.y., Antik Roma İmparatorluk Dönemi, John Hopkins Arkeoloji Müzesi, Amerika
 - 29)Tekerlekli Çıngırak, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.Ö 3000-2500, ‘Harappa Uygarlığı’, Brooklyn Müzesi, Amerika
 - 30)Tekerlekli Çıngıraklı Araba, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.Ö. 700-600, Taxila Bölgesi, Pakistan Ulusal Müzesi, Pakistan

ŞEMA: 4**Günümüz Seramik Oyun Objeleri**

1)Satranç Taşları, Porselen, Oyun Objesi, 1997, Atina Adlı Takım, İngiltere	1	2	3	
2)Satranç Porselen, Oyun Objesi, 1989, Afgan Adlı Takım, Özel Koleksiyon	4	5	6	
3)Satranç Takımı, Porselen, Oyun Objesi, David Hafler Özel Koleksiyonu, Amerika	7	8	9	
4)China Bebek, Sırlı Porselen, Oyun Objesi, 1855 -1865, Almanya, Alice Kent Özel Koleksiyonu	10	11	12	
5)Bisküvi Bebek, 1880 – 1890, Alman Kestner Firması, Amelia Stevens Koleksiyonu				
6)Bisküvi Bebek, Sırsız Porselen, 1885 – 1915, Almanya, Frances Fairchild Özel Koleksiyonu				
7)Bebek Evi Kullanım Eşyaları, Porselen, Oyun Objesi, 1771- 1820, Royal Koleksiyonu				
8)Bebek Evi Kullanım Eşyaları, Porselen, 1900 – 1920, Art Nuvea, Almanya				
9)Bebek Evi Kullanım Eşyası Çaydanlık, Porselen, Oyun Objesi, Bethnal Müzesi, İngiltere				
10)Kuş Biçimli Düdük, Akçını, Oyun Objesi, 1780 – 1800, Staffordshire, İngiltere	13	14	15	16
11)İbrikli Düdük, Pişmiş Torak, Oyun Objesi, 1800 – 1845, Osmanlı Dönemi, Türkiye				
12)Kuş Biçimli Düdük, Akçını, 1880, Staffordshire, İngiltere	17	18		
13)Çan Biçimli Bebek, Seramik, Replika, Antonis Palles, Yunanistan				
14)Tekerlekli Araba, Seramik, Replika, Antonis Palles, Yunanistan				
15)Horoz Biçimli Düdük, Porselen, Sus Eşyası, Finlandiya	19	20	21	
16)Kuş Biçimli Düdük, Seramik, Sanatsal Sus Eşyası, Maria Bruna, İtalya	22	23	24	
17)Fırıldak, Porselen, Sus Eşyası, Kiyomizu Firması, Japonya				
18)Top, Seramik, Sus Eşya, Larey Halverson, Amerika	25	26	27	
19) Tekerlekli Araba, Stoneware, 2013, Heykel, Steaven Allen, Amerika				
20)Tekerlekli Araba, Seramik, Sanatsal Obje, Cheryl Oliver, Yeni Zelanda				
21)Oturun Bebekler, Porselen, Brendan-Monroe, Japonya				
22)Kayık, Seramik, Sanatsal Sus Eşyası, Cathy Broski, Amerika				
23)Dönme Dolap, Seramik, Sanatsal Obje, 2010, Khattrin Morling, İngiltere				
24)Oturma Elemanları, Seramik, Sanatsal Obje, Khattrin Morling, İngiltere				
25)Yo-Yo, Stonware, Heykel, Adı Bilinmeyen Sanatçı				
26)Topaç Biçimli, Seramik, Sanatsal Obje, Damla Yeşiloğlu, Türkiye				
27)Satranç Figürü, Seramik, Heykel, Jaime Hayon, İspanya				

1.GİRİŞ

Oyun objelerinin biçimleri tarihsel süreçte değişime uğramışlarsa da anlam ve işlevleri değişmemiştir. Oyun ve oyun objeleri birbirini tamamlayıcı ve bağlayıcı özelliğe sahip iki kavram olarak bilinmektedirler. Oyuncaksız oyun, oyunsuz oyuncak yetersiz kalır. Oyun oynayabilmek için insanların düş kurmaları gerekmektedir. Fakat insanların hayal güçleri farklı olduğundan oynadıkları oyun objeleri de farklılık gösterir. Hayal dünyası geniş olan kişiler için her şey bir oyun objesi olabilir ve çok sayıda oyun ortaya konulabilir. Bilindiği gibi oyun oynamak için çoğu zaman bir malzemeye, bir oyun objesine ihtiyaç vardır. Oyun objeleri, oyun oluşturmak ve insanın oyun dünyasına girmesini sağlamak için gerekli olan nesnelerdir.

Çocuklara yönelik hazırlanan oyun objeleri, ya da oyuncaklar, boş zamanları dolduran, eğitsel özellikleri olan her türlü minyatür nesneye denilebilir. Oyun oynamanın belli bir yaşı olmasa da oyun ve oyuncak denince insanın aklına ilk gelen şey çocuktur. Bu nedenle eski zamanlardan beri büyükler, çocuklarına oyun dünyalarını süsleyebilmeleri için hep oyuncak yapmışlardır. Söz konusu tez çalışmasında da seramik oyun objelerinden söz ederken oyun kavramı, oyuncağın keşfi, gelişimi ve oyuncak yapımının önemini vurgulamak için, bu konu üzerinde durulmuştur. Bu çalışma esnasında bu konuda uzmanlaşmış kişilerle tanışıp, onların bilgilerine başvurmak ve iç dünyalarında bir çocuk ruhu yakalamış olmak bende ayrı bir heyecan ve mutluluk uyandırmıştır.

1.1. Çalışmanın Amacı

Geçmişten günümüze kadar ulaşan oyun objeleri, hayat şartları ve ona bağlı olarak da malzemelerde oluşan farklılıklar nedeniyle, değişime uğramışlardır. Antik dönem pişmiş toprak oyun objelerinin bir kısmı doğa şartlarına daha dayanıklı olduğundan günümüze kadar ulaşmış ve örnekleri dünyanın çeşitli müzelerinde sergilenmektedir. Araştırma doğrultusunda oyun ve antik dönemde yaygın olan seramik oyun objelerinin tarihi gelişim sürecinde ortaya çıkan anlam ve işlevlerini tespit etmek ve bu objelerin koleksiyon objesi ya da süs eşyasına dönüşümünden söz etmek ayrıca günümüz seramik sanatına etkilerinin incelenmesi amaçlanmıştır.

1.2. Çalışmanın Kapsamı

Geniş bir yelpazeyi kapsayan oyun ve oyun objelerinin bilimsel kavramını araştırmak, uzun süreli bilgi toplama ve belgeleme gerektiren bir süreç olduğundan, araştırmanın ilerleme ve belgelenmesi ile birlikte konuyu yazılı doküman haline getirmek ve birinci bölümden başlayarak; Giriş, tezin amacı, kapsamı ve yöntemine yer verilmiştir. Oyun ile oyun objelerinin tanımı yapıp, türleri ele alınıp ve oyun objelerinin kültürle ilişkisinden söz edilmiştir. Tarihsel süreçte seramik oyun objelerinin gelişimi araştırılmıştır. Günümüzde anlam ve işlev değişimi ele alınıp, koleksiyon objesi ve süs eşyasına dönüşümü değerlendirilmiştir. Ayrıca seramik oyun objelerinin seramik sanatına yansımaları da bu kapsamda ele alınmıştır. Toplanan bilgiler doğrultusunda sonuç bölümü hazırlanmıştır.

1.3. Çalışmanın Yöntemi

Çeşitli kitap, dergi, müze katalogu ve broşürleri incelenmiştir. İnternette konu ile ilgili araştırmalar yapılmıştır. Ayrıca bu konuda uzman kişiler, sanatçılar ve koleksiyoncular ile yazışarak ya da görüşülerek röportajlar yapılmıştır. Çeşitli müzelerde araştırma, inceleme, müzelerin bilirkişileri ile yazışma, görüşme ve belgeleme çalışmaları gerçekleştirilmiştir.

2. OYUN VE OYUN OBJELERİNİN TANIMI

2.1. Oyun Tanımı

“Oyun, çok çeşitli şekillerde tanımlanmıştır. Yapılan tanımların farklı olması, oyuna farklı yönlerden bakılmasındandır. Örneğin, bir bilim adamı fiziksel özellikler açısından oyunu tanımlarken, bir diğeri psikolojik açıdan, bir başkası da sosyolojik açıdan tanımlamıştır.”¹

Oyun düzen yaratan ve onunla birlikte gelişen bir olaydır. Düzensiz biçimde oyun oynanılmaz. “İnsanın özündeki belki de en temel istek “oyun oynama isteği” dır. Oyun tüm kültürlerin kaynağını oluşturan, insanla var olan ve ona soyut düşünme becerisini kazandırmakla birlikte özgürleştiren yaratıcı bir eylemdir”².

Schiller oyunla insanı özdeşleştirir ve oyunu insan olmanın önkoşulu sayarken; “insan, sözcüğün tam anlamıyla, insan olduğu yerde oynar ve o, ancak oyun oynadığı yerde tam insandır”³, der.

“Oyun, çocukların ve daha az ölçüde de büyüklerin, günlük geçim uğraşlarından ayırdıkları boş zamanlarında, herhangi bir üretim çabası ya da, başka çeşit hizmetleri zorunlu kılmadan, sadece eğlenme yolu ile dinlenmelerini sağlayan eylemlerdir.”⁴

Her oyuna belli bir alan ve zaman ayrılır. Bunun dışına çıkmak da oyunu bozacaktır. “Oyun düzen yaratır, oyun düzenin ta kendisidir. Dünyanın mükemmel olması ve hayatın karışıklığı içinde geçici ve sınırlı bir mükemmellik yaratır.”⁵

¹ Muhsin HAZAR, *Beden Eğitimi ve Sporda Oyunla Eğitim*, 6.

² Nurhan TEKEREK, *Oyun Kavramı'ndan Drama'ya Dama'dan Dramatik Eğitim'e*, 50.

³ Fredrich SCHILLER, *İnsanın Estetik Eğitimi Üzerine Bir Dizi Mektup*, Çev. Melahat Özgü, 76.

⁴ Pertev N. BORATAV, *100 Soruda Türk Folkloru (İnanışlar, Töre ve Törenler, Oyunlar)*, 232.

⁵ Johan HUIZİNGA, *Homo Ludens Oyunun Toplumsal İşlevi Üzerine Bir Deneme*, Çev. Mehmet A. Kılıçbay, 20, 32.

Araştırmacıların oyun ile ilgili araştırmaları sonucunda; çocukların gerek zihinsel, gerekse bedensel gelişiminde oyunun ön plana çıktığını göstermektedir. Oyun oynamak, sanıldığı gibi sadece zaman geçirmek için değildir. Belli kurallar üzerinde kurulu, eğlence amaçlı bir aktivite olmanın ötesinde çocuğa gelecek yaşantısında gerekli olacak her türlü bilgiyi, beceriyi kazandırmaya yarayan hazırlık niteliği taşımaktadır.

Oyun, çocuğun gelişimini hızlandırırken bir yandan da fazla enerjisini boşaltmasına yol açar, oyun arkadaşları ile iletişim kurmasını, işbirliğinin yapmasını, paylaşmasını sağlar ve böylece onun dünyasını biçimlendirir.

Oyunla dünyayı tanımaya ve anlamaya başlayan çocuk, aynı zamanda toplumsal ilişkileri, kuralları, yenmeyi, yenilmeyi öğrenir. Kurallara uymanın zorunluluğunu da oyun ortamında keşfeder ve yüklendiği rolün üstesinden gelebilmek için çabalarken, diğer taraftan da sorumluluk duygusunu geliştirir.

Oyun, çocuklar için bir şeyleri araştırma, öğrenme, keşfetme, kontrol etme, öğrenilenler arasında ilişki kurma ve deneyim sürecidir.

“İnsanoğlu ilk önce kendisiyle; elinin ya da ayağının parmaklarıyla oynar, daha sonra arkadaşlarıyla, en sonunda da ilişki ve iletişim içinde olduğu tüm bireylerle. Bu etkinlik, tüm bir yaşam boyu devam eder gider. Friedrich Schiller, bu olguyu “insan, yalnızca oynadığı zaman tam bir insan varlığıdır” sözüyle özetlemiştir.”⁶

Oyunu sınıflandırmaya çalışan birçok psikolog bulunmaktadır. Piaget, oyunun zihinsel gelişimindeki yerini en açık ortaya koyanlardandır. Piaget’in düşüncesine göre; Bebeklerin el ve ayaklarını hareket ettirmeye başlamaları ile birlikte oyun oynamak başlamaktadır. Sıfır –iki yaş grubu çocuklar için ilk oyuncak, kendi bedeni ve çevrede ona en yakın olan annesidir. Çocuk bazı hareketleri yaparak

⁶ Johan HUIZİNGA, **Kültür Olgusu Olarak Oyunun Doğası ve Anlamı**, Çev. Mehmet. A. Kılıçbay, 11- 12.

kendi bedeninin ve çevresindeki nesnelerin işlevlerini öğrenir. Kolunu hareket ettirirken, elini açıp kapatırken, içgüdüsel olarak onlarla neler yapabileceğini öğrenir aynı zamanda oyun oynamanın zevkine varmasına sebep olur.

Piaget oyunu üç bölüme ayırır: ilk bölüm; “alıştırma oyunları” olarak belirtilir ve bu dönem bebeğin doğumundan iki yaşına kadar geçen süreçtir. Bebeğin hareket etmeye başlaması ve çevresini sınıflandırmasıyla başlar. İkinci bölüm, “simgesel oyunlar” diye tanımlanır ve iki ile sekiz yaş arasındır. Çocuk bu dönemde bir tahta ya da plastik parçayla atçılık gibi oyunlar oynar. En son bölüme de “kurallı oyunlar” adını vermiştir. Sekiz yaş ve üstü çocuk kendini büyüklerin yerine koymaya başlar. Bu dönem çocuğun sosyalleşmesini ve sağlıklı ilişkiler kurmasını sağlayan dönem olarak belirtilir.

“Oyun içinde çocukların görme, işitme ve dokunma duyuları daima uyanıktır. Algılamaların ardından merkezi sinir sistemi aktif hale gelir. Beyin sayısız uyarımlar alır ve dengeli davranışı düzenler (Erkan,1986. 42). Böylece çocuklar oyun sırasında dikkatlerini bir noktada toplamayı ve kendilerini bir amaca yönleltmeyi de öğrenirler.

Oyun oynayan çocuk sürekli oyuncakları ve diğer oyun arkadaşlarıyla sözel iletişim kurar. Sorular sorarak gerekli bilgileri edinir (Poyraz, 1999. 37).”⁷

Freud'un da çocuğun oyununu -hayallerini ve rüyalarını olduğu gibi- onun işi olarak gördüğünü öğreniyoruz. Ancak Freud, çocuğun doğası gereği oyun oynadığına ve oyunun toplumsal uyumun hizmetinde olduğuna inanan Montessori'-den iki noktada ayrılmaktadır. Birincisi, çocukların sadece gerçeklik ilkesine değil zevk ilkesine göre de hareket etmeleri; ikincisi de, oyunun toplumsal bir uyum olmaktan çok bireyin kendisini öğrenmesiyle ilgili kişisel bir uyum olmasıdır.

Ellis’e göre; “bu sürecin olduğu çevre, oyuncunun bir takım ilişkiler kurduğu kişilerin ve nesnelerin bulunabildiği bir ortamdır.”⁸

⁷ Deniz KAYA, 36- 72 Aylık Çocuklar İçin Tasarlanmış Oyuncakların Çocukların Gelişim Alanlarına Göre İncelenmesi, 18.

Oyun oynarken çocuk paylaşmayı öğrenir. Paylaşma, oyunun içinde eşitlik duygusuyla gelişir ve ortak bir yaratıcılığa ulaşılır. Takım ruhu oyun oynayınca gelişir. Çocukların ilerde başarılı olabilmelerinin en temel unsurlarından biri sayılan takım ruhuyla hareket edebilme yetisi, gelişmiş ülkelerdeki okullarda çocuklara oyunlar oynatılarak kazandırılır.

“Oyun oynamak çocuklar için, sosyal, fiziksel ve kavramsal gelişim konusunda en iyi eğitim programıdır. Ayrıca, malzemeleri kullanarak, diğer çocuklarla iletişime geçip, çevrelerini kontrol etmeyi, rekabet ve eğlence duygusunu öğrenirler. Sonuç olarak, oyun oynamak, tüm önemli beyin fonksiyonlarını ve öğrenme ile ilgili alanlardaki bütünleşmeyi sağlar. Son yıllarda yapılan araştırmalar, bu bütünleşmenin çocuk gelişimi açısından çok önemli olduğunu ortaya koymaktadır”⁹.

Oyun konusunda göz ardı edilmemesi gereken bir gerçek vardır, çocuklar oyun oynamak için genellikle bir nesne bulup, oynamaya başlarlar. Bu nedenle oldukça eski tarihlerden beri oyun objeleri ortaya çıkmış ve bir kısmı günümüze kadar ulaşmıştır.

Oyun; çocuğa kurallara uymayı, sorumluluk almayı, işbirliğini ve diğer insanlara saygılı olmayı öğretir. Ayrıca girişimci olma, tehlikeyi göze alma, karar verme ve problem çözme yeteneğinin gelişmesine yardımcı olur. Bunların yanı sıra, oyun sırasında çocuğun kendisine olan güvenini geliştirme, duygusal ve sosyal ihtiyaçlarını karşılama, kendi kendine yeterli olabilme gibi nitelikler kazandırır. Oyunun niteliklerini oluşturan unsurlar şunlardır: Özgür, bağımsız, belirsiz, kurallara bağlı, düzenli, yapmacık. Bu unsurları içeren herhangi bir eylem oyun olarak adlandırılmaktadır. Bu eylemlere oyun objeleri ile kurgulanan etkinlikler de dahildir.

“Sutton-Smith’e (1986) göre, modern dünyada oyun ‘şeylerle oynama’ anlamına geliyor; oysa tarih boyunca oyun şeylerle oynamaktan çok ‘başkalarıyla

⁸ Michael. J. ELLIS, **Why People Play?**, 135.

⁹ Jean PIAGET, **Çocuğun Gözüyle Dünya**, 73

oynamak' anlamını taşıyordu. Değişimin yönü 'toplumsal oyuncudan çok, tek başına oyun tüketicisine' doğrudur. Tek oyuncu kavramı konusunda Sutton-Smith günümüzün çocuklarının şeylere yönelik bu aşırı ilgisinin arkasında ana babaların aşırı satın alma eğilimini görüyor.”¹⁰Bu yüzden günümüzdeki oyun objelerinin tasarımlarında ve satış piyasasındaki yerlerinde belli başlı artışlar olmuş ve oyuncak satın alma da gündelik hayatın vazgeçilmez bir parçası olmuştur. Bugünün hayat şartları, ailelerin küçülmesi, çocukları tek başlarına oyun oynamaya ve zaman geçirmeye mecbur kılmakta; ebeveynlerse bu boşluğu daha çok oyuncakla doldurmaya çalışmaktadırlar.

“Karl Gross (1898), oyunun gerçek yaşama alışma egzersizi olduğunu belirtir ve çocuğun ileriki yaşamında kendisine yardımcı olacak ve onu hayata hazırlayacak, doğal yeteneklerin ortaya çıkmasına sebep olacağını söyler. Bu teoriye göre oyun içgüdüsel ve çocuk gelecekte sahip olacağı davranışlarını önceden içgüdüsel olarak oyun şeklinde dener”¹¹.

“Freud’a göre, çocukların oyunları rastgele ya da şans eseri oluşmayıp, farkında olduğu veya olmadığı duyguları belirtmektedir. Denetimden uzak olan oyunda çocuğun duyguları, hayalleri ve fantezileri de ortaya çıkmaktadır. Ayrıca oyun, gerçeğin baskısından, geriliminden ve çatışmalarından, çocuğun geçici olarak uzaklaşmasını, ferahlamasını ve güç kazanmasını sağlamaktadır. Freud ve onu izleyen psiko-analitik kuramcılar, oyunu çocuğu tanımında değerli bir araç olarak görmüşler ve çocuğun ruhsal uyumsuzluklarının tedavisinde etkili bir yöntem olarak kullanmışlardır. Çünkü çocuk oyununda, sevgi, nefret, kızgınlık gibi duygularını başkalarına ya da nesnelere yansıtabilir. Çocuğun gerginlik, heyecan ve çelişkilerini oyun anında sürekli olarak tekrarlaması, bu heyecan, gerginlik ve çelişkilerinin azalmasına neden olabilir”.¹²

¹⁰ Bekir ONUR, *Türkiye’de Çocukluğun Tarihi*, 39.

¹¹ Hasan RÜŞVANLI, *Türkiye’deki Oyuncak Sektöründe Yeni Ürün Tasarımını Tetikleyen Faktörler*, 3.

¹² A.g.m., 4.

“Winnicott’a göre oyun bir geçiş alanıdır. Dış dünyadan seçtiği nesneleri çocuk bu alanda kullanır, onlara iç dünyasından roller verir. Bu nesnelerin hem iç dünya hem dış dünya ile bağlantıları vardır. Çocuk önce kendine bir geçiş nesnesi seçer daha sonra oynamaya başlar, oynamadan başkalarıyla birlikte oynamaya, buradan da yaşamsal ve kültürel deneyimlere kadar vardırır oyun oynamayı.”¹³

Çocuklar oyun malzemeleriyle oynarken, renk, boyut ve objelerin anlamlarını kavrarlar. Oyun, çocuğun içinde bulunduğu yaşamı kavramasını ve gerçeğe, gerçek olmayana ayırt edebilmesini öğretir. “Basit ama eğlendirici oyuncaklar, yaratıcı ve aktif bir uyarı olanağı sağlar. Örneğin evde bulunan kaplar, makaralar ve hamurların tümü, çocuğa istediği gibi şekillendirebileceği bir oyun ortamı sağlar. Çocuk, bu ortamda aslında kendi kişiliğini biçimlendirir. Su, kum, toprak, çamur ve boyalar çocuğun dış dünyayı tanımasına ve deneyim kazanmasına neden olur. Bunlardan çamur, çocuğun yaratıcı yeteneğini geliştirerek kendini yönetme becerisi geliştirmesini sağlar. Bunlara diğer bir örnek olan bebekler ve bebek elbiseleri çocuğun hayal gücünü geliştirir.”¹⁴

Oyun ve oyuncaklar ile ilgili farklı düşünceye sahip bilim adamları vardır, Newson oyunu şöyle açıklıyor; “Oyuncaklar var olduğu için oyun oynamıyoruz. Oyun zaten vardır ve oyuncak sadece oyunun takipçisidir. Oyuncaklar, oyuna astığımız kancalardan daha ileri bir şey olamaz. Oyuncak gereksinim duyulan bir şey değildir, sadece insanın geniş ve karmaşık hayal dünyasını ifade edebilmesi için kullandığı somut referans noktalarıdır. Dilin, zeka ürünü, karmaşık düşünceleri anlaşılır hale getirmesi gibi oyuncak da oyun için aynı şeyi yapmaktadır.”¹⁵

Newson bu düşünce ile oyunun önemini vurgulamış olmasına karşın oyuncuğun önemini göz ardı etmiş ve pek gereksinim duyulmayan bir obje olarak nitelemiştir. Bu da oyuncaklara tarih boyunca eğitsel ve eğlencesel özelliğinin hakkını vermemek anlamına gelmektedir. Oysaki kültürlerin mirası olan oyun

¹³ Derya BARAN, **Heykel Üretiminde Oyun Olgusu ve Bir Sergi**, 6.

¹⁴ A. EGEMEN, Ö. YILMAZ, İ. AKİL, **Oyun, Oyuncak ve Çocuk**, 40.

¹⁵ John NEWSON, **Toys And Playthings In Development And Remediation**, 12.

objeleri, tarih boyunca yaşayan bütün canlılar ve özellikle insanlara eşlik eden önemli nesneler olmuşlardır.

Tarihsel süreçleri araştıran tarihçiler, arkeologlar, çocukluğu araştıran ve insan hayatını dünden bugüne takip edenler bu iki kavramı; oyun ve oyun objelerini antik dönemden bu güne kadar dikkate alıp, incelemektedirler.

Oyunun tarihi ile ilgili Huizinga (1995); “Oyun yeryüzünde yeni keşfedilmiş bir olgu değildir. Oyunun temel çizgileri hayvanlar tarafından oluşturulmuştur. İnsanların oyun kavramı, insanlık tarihi kadar eskidir ve çağdaş uygarlık, oyunun etkinliğini anlama, çözümleme çabaları içindedir”¹⁶ demiştir.

Arkeolojik kazılarda bulunan nesneler konusunda And (2003); “Arkeologların buluntuları, bize, bugün de oynanan ve yaygın olan oyunların çok eski çağlara uzandığını göstermektedir. Örneğin British Museum’da I.Ö. 800 yılının pişmiş topraktan bir heykeli iki kızı aşıkla oynarken göstermektedir.”¹⁷

Ayrıca eski Mısır’dan günümüze kadar ulaşan duvar resimleri ve resimlerde görüntülenen oyun tahtası ile oynayan insanlar. British müzesinde sergilenen, pişmiş topraktan yapılan iki mısırlı kızın el vuruşma oyununu gösteren heykelcikler, Metropoliten müzesinde sergilenen pişmiş topraktan yapılmış olan iki kız çocuğun sırtta taşıma oyununu oynarken gösteren heykelcikler ve M.Ö.8 yüzyıla ait sıçrayan çocuklar bu örneklerden sadece birkaçıdır.

¹⁶ Bkz. (5), HUZİNGA, 18.

¹⁷ Metin AND, **Oyun ve Büyü**, 42.

Resim. 2.1.) Heykel, Pişmiş Toprak, İki Kızın Sırtta Taşıma Oyunu, M.Ö. 300, Antik Yunan Helenistik Dönem, Metropolitan Müzesi, Amerika

Resim. 2.2.) Heykel, Pişmiş Toprak, Aşıkla Oynayan Kızlar, M.Ö 330, Antik Yunan Klasik Dönem, British Müzesi, İngiltere

Topaç çevirmeyi gösteren duvar resimleri, antik Yunan vazoların üzerinde yer alan yo-yo, çember, zar oynayan yetişkin ve çocuklar, diğer örnekleri teşkil edip, oyunun antik dönemlerden bu yana insanlar tarafından kendilerine eğlence, çocukları için eğitim ve eğlence amaçlı, kuralla bağlı eylemler oluşturup geliştirdiklerinin göstergesidir. Oyunların gelişmesiyle birebir ilerleyen ve aynı hizmeti veren oyun objeleri de tarih boyunca gelişmiştir. Oyunların eskiliği ve yaygınlığı yalnız Huizinga'nın görüşlerini desteklemekle kalmıyor, antropologlar için de geniş ve ilginç bir inceleme alanı açıyor.

2.1.1. Oyun Türleri

Huizinga'nın düşüncesine göre Oyun, "gündelik" ya da "asıl" hayat değildir. Oyun, kendine özgü yöntem ve kuralları olan geçici bir faaliyettir.

Oyun insanların daha hoş vakit geçirmelerini sağlayan eylemdir. Genelde oyun oynamak için, oyun araçlarına gerek duyulmaktadır. İnsanlar çocukları için yaptıkları oyun objelerinin yanında, kendilerinin boş zamanlarını daha eğlenceli geçirmek amacıyla, bir takım oyunlar oluşturmuşlardır. Bu oyunların aracı olarak, yetişkinlere yönelik oyun objelerinin ortaya çıktığı bilinmektedir.

Oyun türleri iki ana başlık olarak; yetişkin oyunları ve çocuk oyunları olmak üzere ayrılmaktadır.

2.1.1.1. Yetişkin Oyunları

Oyun oynamak, çocuklar kadar yetişkinler için de bir ihtiyaçtır. İnsanlara keyif verir, bütünlük duygusu ve bir yere ait olma duygusu kazandırır, öğrenmek için insana fırsat tanır ve gerginliği azaltır.

Yetişkinlerin oyunları ile çocuk oyunlarının amaçları değiştiği gibi, oyun objeleri de değişir. Bazen yetişkin için oyun objesi, ona yaşamın kaybettirdiği, özlediği ya da ihtiyaç duyduğu bazı yönlerini yeniden hatırlama olanağını veren bir araçtır. Yetişkinler zamanı daha farklı ve eğlenceli geçirmek, hayatın zorluklarını ve streslerini üzerlerinden atmak için oynarlar. Eski zamanlardan beri yetişkinler için oyun objeleri icat edilmiştir. Gerek oyun levhaları ya da oyun pulları, zar ya da bilye, hepsi yetişkinlerin de hoşça vakit geçirmesi amacıyla yapılan ve kullanılan objelerdir. Günümüzde, bu oyunlar değişik toplumlarda halen oynanmaktadır. Bunlara örnek olarak; tavlâ, satranç, zar, dama verilebilmektedir.

Gelişmiş ülkelerde artık yaşlılara yönelik yeni oyun objelerinin yapılması gündeme gelmiştir.

2.1.1.2. Çocuk Oyunları

Çocuk için vazgeçilmez bir yaşama biçimi olan oyun kavramının çok çeşitli ve çok yönlü tanımları yapılmıştır; “Oyun, çocuğun kendisini ifade etmesidir. Oyun, sonucu düşünülmeden eğlenmek amacıyla yapılan hareketlerdir. Oyun, çocuğa hiç kimsenin öğretemeyeceği konuları, kendi deneyimleriyle öğrenmesi sağlar. Oyun, çocuğun işidir. Oyun, Çocuğun gelişimini sağlayan en ideal ortamdır. Oyun, çocuğun dili, oyuncaklarsa kelimeleridir. Oyun, çocuğun zeka, beden ve kişilik gelişimini sağlayan bir faaliyettir”¹⁸

¹⁸ Mücella ULUĞ, *Niçin Oyun? Çocuğun Gelişiminde ve Çocuğu Tanımında Oyun’un Önemi*, 11-12.

2.2. Oyun Objelerinin Tanımı

Oyun objeleri, çocuğun zaman zaman oynamak için kendi kendine ürettiği ya da yetişkinlerin çocuklarına ilerleyen zamandaki rollerine hazırlıklı olmaları adına oluşturdukları nesnelerdir. “Oyunların vazgeçilmez öğeleri olan oyuncaklar, çocuğun zihinsel, bedensel ve psiko-sosyal gelişimlerini destekleyen, hayal gücünü ve yaratıcılığını geliştiren en değerli araçlardır”.¹⁹

Çocuklar öğrenme meraklarını oyun objeleri ile oynayarak gidermektedirler. Her çağda ve kültürde çocuklar; insan, hayvan, bitki ya da gündelik yaşamda kullanılan eşyalarının küçük birer kopyası olan oyun objeleriyle oynamışlardır. Küçük bebekler, arabalar, atlar, köpekler, silahlar, minyatür tabak, bardak ve fincanlar, süs eşyaları ve kazı çalışmalarında ele geçen çingiraklar, topaçlar, tekerlekli oyuncaklar, düdükler gibi çeşitli malzemelerden yapılmış olan objeler, bizlere günümüz çocukları tarafından halen kullanılan oyun objelerinin kökenlerinin neler olabileceğini göstermektedirler. Çocukların oyun oynama istekleri her zaman aynı olup, bu doğrultuda çocuklara yönelik oyun objeleri yapma ihtiyacı ortaya çıkmıştır.

Oyun objeleri az ya da çok, basit ya da gelişmiş düzenekler olsun, her zaman rastlanılan ve önemli olan nesnelerdir. Gerçi ilk çağlarda bulunan minyatür eşyaların, bebek figürlerinin oyun amaçlı mı yoksa tılsım nesnesi mi olduğu üzerinde tartışmalar devam etse de, çocukluk kavramının doğru düzgün oluşmadığı Ortaçağ Avrupa’sında dahi oyun objelerine rastlanmaktadır. Kız çocukları için mutfak gereçleri ve ev eşyaları ile bebekler, erkek çocukları için oyuncak atlar ve silahlar bilinen en belirgin oyun objeler türleridir.

Seguin’in (1976) belirttiğine göre insanların oynadıkları oyun objeleri, zaman içerisinde şekil değiştirilirseler de aslında hep aynı niteliklere sahip olmuşlardır.

¹⁹ MEGEP, *Eğitici Oyuncaklar, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi*, 1.

Seguin; “Tarihe bakıldığında oyuncakların zaman zaman değişmez bir nitelik kazandıkları görülmekte. Çünkü her çağın düşleri ve istekleri pek az değişiklik göstermektedir. Çocuk çok eski çağlardan beri aynı hazları duymakta ve aynı şeyleri dilemektedir”²⁰ tespitini yapmaktadır.

Almqvist (1994)’e göre “çocuk için ideal oyuncak ya da en iyi oyuncak diye bir şey yoktur. Çeşitli oyuncaklar farklı yaşlara ve içinde bulunan farklı durumlara, farklı ihtiyaçlara göre ‘iyi’ olabilmektedir. Oyuncakları hayal gücünü harekete geçirmeleri bakımından iki sınıfa ayırmışlardır. Bunlar; tanımsız nesnelerden oluşan ‘düşük gerçeklik oyuncakları’ ve gerçek nesnelerin minyatür kopyaları olan ‘yüksek gerçeklik oyuncaklarıdır’. Birincisi gerçek hayattan kesitler taşımayan nesneler iken, ikincisi var olan tanımlı nesneleri temsil eden sadece tek yönlü oynanabilen oyuncaklar olup hayal gücünü sınırlandırdığı, ileri sürülmektedir”²¹.

Oyuncaklarla ilgili Jackson un düşüncesi; “Bizi oyuncaktan daha iyi anlatan bir şey yoktur; kim olduğumuzu, değerlerimizi, eğlencelerimizi, eğilimlerimizi, gelişmelerimizi, geliştirdiklerimizi, geliştirmek istediklerimizi, gerçeklerimizi, gerçek olmasını istediklerimizi en iyi oyuncaklar özetler.”²² biçimindedir.

Oyuncaklar yapıldıkları dönemin yetişkin yaşamını ortaya koyan minyatür sunumlar olmuşlardır. Bu konu ile ilgili müzeci Antoni Burton(1986) şunları söylemektedir: “Oyuncakların en büyük çekiciliği bize dünyayı minyatür halinde göstermeleridir. Oyuncaklar çocukların kendi güçlerini fark etmelerine ve yetişkinlerin dünyasına uyum sağlamalarına yardım eder”.²³

Genel anlamda oyun objelerini, çocuğu gerçek dünya ile karşı karşıya getirmek ve yaşama hazırlamak için var olan nesneler olarak da tanımlayabiliriz. Gerçekçi oyuncaklarla büyüklerin gündelik hayatlarını taklit etmek, modern

²⁰ Bekir ONUR, **Oyuncaklı Dünya, Oyunağın Toplumsal Tarihi**, 52

²¹ Brigitta ALMQVIST, **Educational Toys, Creative Toys**, 65.

²² Kathy JAKSON, **From Control to Adaptation: America's Toy Story**, 139- 145.

²³ Bkz. (20), ONUR, 21.

elektronik oyuncaklarla, ağlayan, yürüyen bebek, akülü araba, hareketli trenle daha da kolay hale gelmektedir.

Tarihsel sürece baktığımızda oyun objelerinin çok eskilerden beri var olduğunu görebilmekteyiz. Dünyanın çeşitli uygarlıklarında, farklı coğrafyalarda yaşayan çocukların sahip oldukları oyun objeleri hemen hemen aynıdır. Mezopotamya, Mısır, Yunan ve Roma uygarlıklarında oynanan antik oyun objelerinin çoğu birbirlerine benzerlik göstermektedir.

“Yapılan arkeolojik çalışmaların sonuçları ışığında, oyunun ve oyuncağın insanlık tarihi ile birlikte başladığı ve geliştiği bilinmektedir. Çam’ın ‘Antik Çağda Pişmiş Toprak Oyuncaklar’ isimli makalesinde değindiği üzere, Prehistorik dönemde oyun kültürüne ilişkin pek ipucu bulunmaması, oyuncak olarak doğal nesnelerin kullanıldığını düşündürmektedir”²⁴

Taş devrinden itibaren çeşitli nesnelerin insanlığa oyuncak hizmeti verdiği, orta Avrupa’daki mağaralarda bulunan çakmaktaşıdan yapılmış heykelciklerden, eski Mısır’a ait papirüs ve deriden yapılmış toplardan, pişmiş topraktan yapılmış kuklalarından, Truva kazılarında ortaya çıkan Yunan kil bebeklerinden ve eski Roma’ya ait paçavra bebeklerden anlaşılmaktadır. “Aristophanes’e göre; Yunanlı çocuklar ‘minyatür evler yapıyor, gemiler yontuyor, küçük arabalar inşa ediyorlardı.’”²⁵

Dünyanın en eski oyuncağı birçok araştırmacı yazara göre farklı olsa da dünya oyuncak tarihi konusunda uzman olan Jane Fredlund’un düşüncesine göre en eski ve ilk oyuncağın top olabileceği yönündedir. Çamurdan top ya da kartopu ilk çağlardaki insanların kendilerine ve çocuklarına yaptıkları ve eğlenmeleri için kullandıkları bir nesne olmuştur. Dünyanın çeşitli yerlerinde yapılan arkeolojik kazılarda bulunan pişmiş topraktan bilyeler ve toplar da bu düşüncayı doğrulamaktadır.

²⁴ Deniz O. ERMAN, *Antik Çağdan Günümüze Oyun ve Oyuncaklarda Seramik Kullanımı*, 2.

²⁵ Bkz. (20), ONUR, 53.

Antik Yunan vazoların yüzeyinde bulunan resimlerde top oynayan çocuk ya yetişkinler görülmektedir.

Resim 2. 3.) Vazo, Pişmiş Toprak, Top Oynayan Çocuk Tasviri, M.Ö. 400- 420, Antik Yunan Klasik Dönem, British Müzesi, İngiltere

Pişmiş toprak çingiraklar, eklemli bebekler, elle sürülebilen hayvanlar, milattan önceki yüzyıllardan günümüze kadar ulaşmıştır. Ayrıca çocukların zevkle oynadığı çember, en eski oyun objelerinden biri olarak günümüze kadar değişmeksizin ulaşmıştır.

M.Ö. 3500 - 3000'lere tarihlenen, Pakistan "Mohenjo-daro" kenti Indus Irmağı bölgesinde kilden yapılmış hayvan figürleri, bilyeler ve tekerlekli arabalar bulunmuştur. Harappa bölgesinde M.Ö. 3000- 2500 yıllarına ait pişmiş toprak ve taş bilyeler, İskoçya'da 4.000'yıl önceye tarihlenen taştan yapılmış toplar bulunmuştur.

Resim 2. 4.) Bilye, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.Ö. 3000- 2500, Harrapa Uygarlığı, "Teksas Üniversitesi Arkeoloji Arşivi", Amerika

Marzban (2000); "Indus Irmağında bulunan, pişmiş topraktan yapılmış heykelcikler, büyük olasılıkla oyun objeleridir. Bu nesneler arasında; küçük

hayvancıklar, ayrı parçalardan oluşan hareket özelliğine sahip maymun biçimli örnekler ve tekerlekli boğa ve evcil hayvanlar görülmektedir.”²⁶

Dünya’nın en eski oyuncak unvanına aday gösterilebilecek diğer bir nesne ise M.Ö. 3000- 5500 tarihlerinde kalkolitik döneme ait kilden yapılmış oyuncak arabadır.

Arkeolog Mesut Alp, Mardin kazılarında bulunan ve Mardin arkeoloji müzesinde sergilenen oyuncak arabanın dünyanın en eski oyuncacı sayılabilecek özellikler taşıdığını söylemektedir. Bölgedeki yaşamın ne kadar eskilere dayandığına işaret eden Alp; “Mardin, çok şanslı bir kent, Anadolu ve Mezopotamya insanlığın beşiği, Mardin işte bu bölgede yani insanlığın doğduğu ve büyüdüğü merkezde yer alıyor. Bunun için birçok kültüre ev sahipliği yapmıştır. Örneğin burada sergilenen oyuncak arabanın 7 bin 500 yıllık bir tarihi var ve dünyanın en eski oyuncacı konumunda. Burada ayrıca küçük çocuklar için pişmiş topraktan yapılan bebek ve düdükler de var. Bunlar da 5- 6 bin yıllık geçmişe sahip”²⁷ demektedir.

Mardin müzesinin arkeoloji bölümü müdürü Nihat Erdoğan’ın, “Tarih yeniden yazılmalı” adlı makalesinde dünyanın ilk oyuncacı ile ilgili; “Dünyanın en eski oyuncak arabası olma unvanını taşıyan bu arkeolojik bulgu, aynı zamanda dünyanın en eski oyuncak unvanına da sahip oldu”²⁸ diye bu olasılığı ortaya koymuştur.

Resim 2. 5.) Tekerlekli Araba, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.Ö. 5500- 3000, Kalkolitik Dönem, Mardin Müzesi, Türkiye

²⁶ Parviz MARZBAN, *A Summary Of The History Of Art*, 42.

²⁷ Mesut ALP, *Mardin Arkeoloji Kazılarının Raporu*, 1

²⁸ Nihat ERDOĞAN, *Tarih Yeniden Yazılmalı.*, 1

Fleming (1996); “İran ve Mezopotamya bölgesinde yürütülen arkeolojik çalışmalarda bulunan M.Ö. 3000’lere ait pişmiş topraktan yapılmış tekerlekli küçük hayvan figürlerini M.Ö. 2300 yılına ait British Museum’da yer almakta olan koyun figürü”²⁹ nü oyun objesi olarak göstermektedir.

Yukarıda verilen örneklerden de anlaşıldığı gibi, oyun objelerinin tarihi böyle ifade edilebilir; oyun objeleri ilk çağlardan beri var olan, bütün dönemlerde ve değişik coğrafyalarda bulunan nesneler olarak hayatın bir parçası olmuşlardır.

İlk oyuncak yapımı konusunda farklı görüşler vardır. Fakat genel olarak oyun objelerinin tarihine yazılı kaynaklardan bakıldığında, ilk oyun objelerinin Mısır’lılara ait olduğu tahmin edilmektedir.* Hâlbuki Indus Irmağında yer alan Harrapa uygarlığında ve Mezopotamya kültürlerinde bulunan oyun objelerinin geçmişi Mısır oyun objelerinden daha eski tarihlere ya da aynı dönemlere denk gelmektedirler.

²⁹ Dan FLEMING, **Power Play, Toys As Popular Culture**, 83.

* Araştırma süresinde bu görüşler dışında farklı buluntular ve görüşlere rastlandı. Örnek; Türkiye’de bulunan M.Ö. 5500- 3000 yıl önceye ait olduğu tahmin edilen kil oyuncak araba, uzmanlar tarafından, en eski oyun objesi olma düşüncesini ortaya koymaktadır. Harrapa uygarlığının oyun objeleri M.Ö. 3000- 2500 yıllara dayanmaktadır. Diğer örnek ise; İranın güney doğu bölgesinde bulunan (Şehr- i- Suhte) arkeoloji kazılarında M.Ö. 3200’lere tarihlenen tavla ve zar, dünyanın en eski levha oyunu olasılığı, yerli ve yabancı arkeologlar ve antropologların yaptıkları analizlerin sonuçlarına göre ortaya çıkmıştır.

2.2.1. Seramik Oyun Objelerinin Türleri

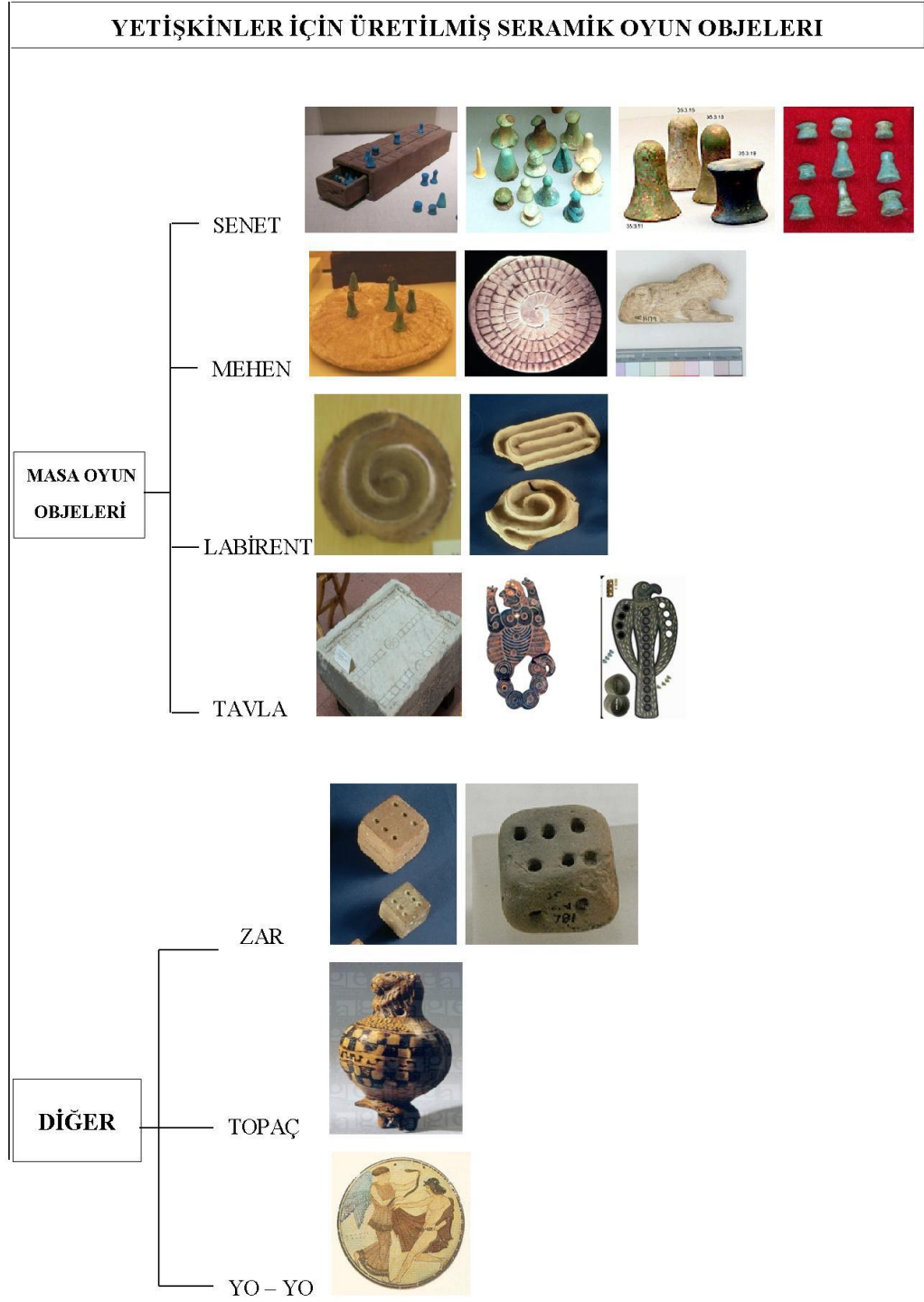
Pişmiş toprak ile yapılan oyun objelerin bir kısmının günümüze kadar ulaşmış olması, bu malzemenin kırılganlık dışında doğal şartlara daha dayanıklı olmasından kaynaklanmaktadır.

“Nefes alan toprak, dünyanın en eski malzemelerindendir. Bu büyümlü malzeme ilkel insanın elinde olgunlaşmış. Pişmiş toprak ürünlerle, insanın toplumsal, kültürel, düşünsel yaşamını zenginleştirmiştir. Pişmiş toprak ürünleri yeryüzünün belleğini, insanın bilgeliğini içlerinde saklarlar. Pişmiş toprak; varoluşunun temel öğeleri olan toprak, su, hava ve ateşten oluşmuştur ve neredeyse insan ruhuyla aynı kimyadandır. Toprağın su ile karışmasından oluşan çamur, ustaların elinde biçimlenmiş, havayla kurutulmuş, ateşte pişirilmiştir. Direnç kazanan haliyle pişmiş toprak artık kalıcılaştırmıştır. Dışarıdan darbe almadıkça da ölümsüzdür. Kimi zaman bir kap, bir takı, bir tablet, bir figür, bir oyuncaktır.”³⁰

Antik çağlardan günümüze kadar ulaşan oyun objeleri sadece küçük çocukların oynadığı nesneler değildir. İnsanlar antik çağda, çocuklarına yaptıkları oyun objelerinin yanı sıra kendilerine de daha iyi vakit geçirmek için oyun nesneleri yapmaya başlamışlardır.

Antik dönem seramik oyun objeleri iki ana başlığa ayrılmaktadır; yetişkinler için seramik oyun objeleri ve çocuklar için seramik oyun objeleri.

³⁰ Nurhayat YENİCE, *Teracotta Heykel Ve Bir Sergi*, 3.

ŞEMA: 1

2.2.1.1. Yetişkinler İçin Seramik Oyun Objeleri

Antik dönem seramik oyun objelerinin bir kısmı yetişkinlerin boş zamanlarını daha eğlenceli ve zevkli geçirmelerini sağlayan pişmiş topraktan yapılmış nesneler olarak görülmektedirler.

Oyun objelerinin sayesinde yetişkinler eğlenceli ve zevkli zaman geçirme şansı elde etmenin yanı sıra, satranç oyunu gibi oyunlarla da askeri stratejilerini de geliştirirlerdi.

Antik Mısır, İran, Yunan, Roma, Mezopotamya ve Harrapa gibi birçok uygarlıktan günümüze kadar ulaşan pişmiş toprak oyun levhaları, oyun pulları, zar ve yetişkinlerin oynayabileceği oyun objeleri, geçmişin yaşam tarzı hakkında önemli bilgiler sunarak, dünyanın çeşitli müzelerinde korunma altında alınıp, sergilenmektedirler.

Antik Mısır firavun mezarlarının, duvar resimlerinde oyun oynayan yetişkinlerin resimleri ve en önemlisi Nefertiti'nin mezarında bulunan Nefertiti'nin senet oyunu oynarken resmedilmiş olması senet oyununun tarihi hakkında önemli ipucular vermektedir.

Resim. 2.6.) Duvar Resmi, Nefertiti'nin Senet Oyunu Oynaması, M.Ö. 1350- 1370, Antik Mısır Yeni Krallık Dönemi, Nefertiti Mezarı, Mısır

Wladyslaw Jan Kowalski; “Eski çağlarda her sınıftan insan, kandil ve mangal ışııyla aydınlanan odalarda veya güneşli avlularda boş zamanlarını genellikle oyun

oyunarak geçirirdi. İmparatorlar ve köleler, çocuklar ve gerçek oyuncular, kanlı savaş meydanlarından dönen ve soluk almak isteyen askerler ve uzun yaz günlerinde zaman geçirmeye çalışan genç kızlar ustalık ve aynı zamanda şans da gerektiren oyunlar oynadılar. Bütünüyle birbirinden farklı bu oyunlar, vahşi savaşlar ve kargaşa içinde bir yaşam sürdüklerini düşündüğümüz kültürel öncülerimizin aslında sakin bir şekilde oturarak eğlenebildiklerini göstermesi açısından da oldukça hoştur”³¹ demektedir.

Antik Yunan seramik vazo resimlerinde, iki kişilik levha oyunu oynayan yetişkinler, ya da topaç, zar ve beş taş gibi oyunlara katılan kişiler görülmektedir.

Resim. 2.7.) Amfora, Pişmiş Toprak, Levha Oyunu Oynayan Yetişkinler, M.Ö.550, Antik Yunan Klasik Dönem, Atina Ulusal Arkeoloji Müzesi, Yunanistan

Resim. 2.8.) Amfora, Pişmiş Toprak, Yunan Askerler Aşil ve Ajax'ın Oyunu, M.Ö.530, Antik Yunan Klasik Dönem, Vatikan Müzesi, İtalya

Resim. 2.9.) İçki Kabı, Pişmiş Toprak, Levha Oyunu Oynayan Yunan Askerler Aşil ve Ajax, M.Ö. 600, Antik Yunan Arkaik Dönem, Louvre Müzesi, Fransa

Arkeoloji uzmanı Diler, damanın da satranç gibi, antik dönemde önemli bir yere sahip olduğunu vurgularken, bu oyunlar hakkında: “Antik Yunan’ın ünlü komutanları Achilleus (Aşil) ve Ajax’ın, Truva’da dama oynayarak savaşlara hazırlanıp, askeri taktiklerini geliştirmişlerdir. Hindistan’da doğan, sonra İran’a geçen ve Arap yarımadasında yayılan satranç, komutanların oynadığı oyunmuş”³² demektedir.

Sözü edilen vazolarının üzerindeki kabartma ve resimlerden bu oyunların oynandığı dönemler hakkında bilgi edinilmektedir. Böylece günümüzde sevilen ve

³¹ Wladyslaw J. KOWALSKI, *Eski Yunan’dan Çine Antik Çağ Oyunları*, 5 .

³² Adnan DİLER, *Arkeolojik Buluntularda Oyun ve Oyuncak Konulu Konferans*, 1.

oynanan dama, tavla ve satranç gibi levha oyunların temellerinin antik dönemlere kadar uzandığı görülmektedir.

Antik Yunan’da satranç oyununun çok yaygın olduğu görülmektedir. Bu oyun yetişkinlerin oynadığı bir oyun olmakla birlikte yedi yaşından itibaren, hem askeri strateji hem de saray görgüsünün bir parçası olarak çocuklara da öğretilmekteydi. Satrancı kızlara karşı oynayan erkek çocuklarının oyunu bilerek kaybetmeleri, saray görgüsünün bir parçasıydı.

Antik Yunan’ın resimli vazoların üzerindeki tasvirler, yetişkinleri oyun oynarken göstermektedir. Bazı resimlerde yetişkin, tek başına yo – yo, ya da çember ile oyun oynarken görülmektedir.

Resim. 2.10.) Vazo, Pişmiş Toprak, Yo-Yo Oynayan Yetişkin, M.Ö. 440, Antik Yunan Klasik Dönem “Berlin Antik Koleksiyonu”, Almanya

Resim. 2.11.) İçki Kabı, Pişmiş Toprak, Çember Oynayan Yetişkin, M.Ö. 90 – 500, Antik Yunan Klasik Dönem, Louvre Müzesi, Fransa

Zar oyunu yine yetişkinlerin oynadıkları başka bir oyun olarak bilinmektedir. Zar farklı malzemelerden yapıldı. Günümüze kadar ulaşan pişmiş toprak zar örnekleri mevcuttur.

Resim. 2.12.) Amföra, Pişmiş Toprak, Zar Oyunu Oynayan Aşil ve Ajax, M.Ö. 500, Antik Yunan Klasik Dönem, “Villa Giulia Ulusal Etrüsk Müzesi”, İtalya

“En önemli oyunlardan biri olan ve matematik kuralları üzerine kurulan satranç oyununun M.S. 4. - 6. yüzyılların arasında Hindistan’da ortaya çıktığı ve 6. yüzyılda İran devletine hediye edildiği yazılı kaynaklarda bulunmaktadır. 10. yüzyılda Avrupa ve diğer ülkelere yayıldığı da bilinmektedir. Eski çağlarda satranç oyunu, strateji oyunu olarak benimsenmiştir”³³.

Resim 2.13). Minyatür, Satranç Oyunu Oynayan Yetişkinler, M.S. 920- 1040, “Firdevssinin” “Şah Name” Kitabı, İran

Yetişkinler için yapılmış seramik oyun objelerinin tanımları; oyun objelerinin yapımında kullanılan pişmiş toprak, ana malzeme olarak birçok medeniyet ve kültürde görülmektedir. Pişmiş toprak yetişkin oyun objeleri çeşitlilikleri, biçimsel değişiklikleri ve kullanım kurallarının farklılıklarına göre birkaç gruba ayrılmaktadırlar.

Seramik Labirent Oyunu, Labirent şeklinde yüzey ve bilyeden oluşan, pişmiş topraktan ya da taştan yapılmış oyun objesidir. Labirentin yüzeyi, geometrik biçimli çizgilerden ya da çıkıntılardan oluşmuştur. Antik Yunan’dan günümüze kadar ulaşan, M.Ö.3200’lere tarihlenen bu eski örnek Pilos’da bulunup ve Atina arkeoloji müzesinde sergilenmektedir.

³³ Wikipedia Free Encyclopedia, **Chess Game History**.

Resim 2.14.) Labirent Oyunu, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M. Ö.1200, Pylos Bölgesi, Antik Yunan Karanlık Dönem, Atina Ulusal Arkeoloji Müzesi, Yunanistan

Resim 2.15.) Labirent Oyunu, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.Ö.1200, Tell Rifaat, Suriye

Labirent, aynı tarihlerde Suriye de yapılan kap kacak yüzeylerindeki kabartmalarda ve resimlerinde görülmektedir. Ayrıca Harappa uygarlığından günümüze kadar ulaşan, M.Ö. 2500 – 1750'lere tarihlenen kil labirent oyun objesi, bulunan diğer örneklerindendir.

Resim 2.16.) Labirent Oyunu, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.Ö. 2500- 1750, Harrapa Uygarlığı, “Prince Of Wales” Müzesi, Hindistan

Oyun Levhaları; genellikle düz bir zemin ya da belli biçimlerden oluşup, taş, pişmiş toprak ve tahta gibi malzemelerden yapılmıştır. Oyun taşları ya da pulları belirli kurallar çerçevesinde hareket ederler. Oyunun oynandığı düzlem genellikle önceden resimlerle, geometrik şekiller veya yazılarla süslenmiştir.

En eski levha ya da masa oyunlarından senet, mehen, satranç ve dama gibi sadece stratejiye bağlı oyunlar yanında, tavla gibi şans ve stratejinin bileşimine dayalı oyunlar da görülmektedir. Şansa dayalı masa oyunlarında, zar ya da yazı tura gibi rastgele sonuç üreten araçlar kullanılmıştır.

Antik Mısır'da oynanılan, dünyanın en eski masa oyunlarından biri olan senet oyunu M.Ö. 3500 - 3100'lerde en popüler oyun olarak bilinmektedir ve 1. yüzyıla kadar oynandığı tahmin edilmektedir. Oyun tahtası; dikdörtgen biçimli, toplam otuz

eş kareye bölünmüş, çekmeceli formdan oluşmuştur. Oyun taşları ise makara ve koni biçimindedir. Oyun tahtası ve taşları farklı malzemelerden, pişmiş toprak (sırlı ve sırsız), taş, ahşap ya da fayans'tan yapılmaktaydı.

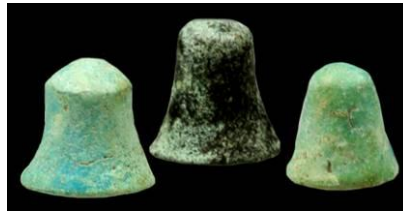
Günümüze ulaşan antik örneklerin arasında, III. Amenhotep, Kraliçe Nefertiti ve Kral Tuthankhamon'un oynadıkları senet oyunun dünyanın çeşitli müzelerinde sergilenmektedirler.

Resim 2.17.) Senet Oyunu, Ahşap Senet Masa, M.Ö. 1332- 1323, Antik Mısır Tuthankhamon Tapınağı, “Griffith Enstitüsü Arşivi”, Oxford Üniversitesi, İngiltere

Resim 2.18.) Senet Oyunu, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.Ö.1390 -1353, Antik Mısır Amenhotep III Dönemi, Brooklyn Müzesi, Amerika

Oyun bir dikdörtgen satıh (Kutu biçiminde), beş adet makara ve beş adet koniden oluşmaktadır. İki oyuncu için belirlenmiş oyun taşları mevcuttur. Genelde makaralar koyu ve açık (bazen siyah ve mavi) renktedirler. Dört adet sayma çubuğunun bir tarafı koyu, diğer tarafı ise açık renkte görülmektedirler.

Resim 2.19.) Senet Oyunu Konileri, Pişmiş Toprak, M.Ö.1567- 1320, Antik Mısır Yeni Krallık Dönemi, Özel Koleksiyon, İngiltere

Senet oyununun 19. yüzyılda Mısırlılar tarafından “Al-taab al-sigah” adıyla oynandığı bilinmektedir.

Antik Mısır'da önemli bir oyun objesi olarak bilinen Mehen ya da ‘Yılan oyunu’ nun tarihi de, M.Ö. 3000'den daha eskilere dayanmaktadır. Oyun, levha

dışında otuz altı bilye ve altı aslan'dan oluşmaktadır. “En önemli örneği Hesay-Ra tapınağındaki (1911) kazılarda bulunmuştur.”³⁴

Resim 2.20.) Mehen Oyunu, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.Ö. 2800, Antik Mısır Erken Hanedan Dönemi, British Müzesi, İngiltere

Resim 2.21.) Mehen Oyunu, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.Ö. 2900- 2800, Antik Mısır Erken Hanedan Dönemi, British Müzesi, İngiltere

Resim 2.22.) Mehen Oyunun Aslan Figürlü Taşları, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.Ö. 2900- 2800, Antik Mısır Erken Hanedan Dönemi, British Müzesi, İngiltere

Oyunun kuralları hakkında fazla bilgi elde edilememiştir. Duvar resimlerinden anlaşıldığına göre oyuncu sayısı altı ya da altının üzerinde olabilmektedir.

Satranç Oyunu M.S. 6. yüzyıla kadar tarihlenmektedir. Asıl adı ‘Chaturanga’ olan 1500 yıllık oyunun, Hintliler tarafından icat edildiği bilinmektedir. Hindistan’dan İran’a gelen ve yayılan oyun Farsça dilinde ‘Shatranj’ adını almıştır. 15. yüzyılda Avrupa ülkelerine yayılmaya başlamış ve 19. yüzyıldan itibaren modern Satranç turnuvaları düzenlenerek günümüze kadar ulaşmıştır.

Resim 2.23) Minyatür, Satranç Oyunu Oynayan Yetişkinler, M.S 920- 1040, “Firdvssinin Şah Name” Kitabı, İran

Satranç taşları, oyunda kullanılan simgelerdir. İki oyuncunun taşlarını birbirinden ayırabilmek için taşlar koyu ve açık renk (genellikle siyah ve beyaz) olmak üzere iki

³⁴ Irving FINKEL, *Ancient Board Games in Perspective*, 46-53

renkten oluşur. Her oyuncunun başlangıçta on altı taşı vardır. Bunlar; şah, vezir, kale, fil, at ve piyon'dur. Eski çağlardan günümüze ulaşan seramik, fildişi, taş ve diğer malzemelerden yapılan bu oyun taşlarının örnekleri çeşitli müze ve koleksiyonlarda bulunmaktadır.

Resim 2.24.) Satranç Taşı, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.S. 1300- 1100, İran Selçuklu Dönemi, “Barakat Gallery”, İngiltere

Resim 2.25.) Satranç Taşı, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.S. 1100- 1000, İran, “Jon’s Satranç Koleksiyonu” Amerika

Seramik satranç takımının diğer örneği; “12. yüzyıla tarihlenen, İran’ın Nişabur kenti arkeoloji kazılarında ele geçen, şu anda New York kentinde, Metropolitan müzesinde bulunan, frit sırlı seramik satranç taşlarıdır.”³⁵

Resim 2.26.) Satranç Taşları, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.S 1200, İran Nişabur Şehri, Metropolitan Müzesi, Amerika

Satranç oyunu birçok kültür ve ülkede oynanmıştır. Türkiye’de Osmanlı döneminde oynanılan bu oyunun hem sarayda, hem de halk arasında yaygın olduğu bilinmektedir.

Tavla, özel bir platform üzerinde, 2 zar ve 15 siyah, 15 beyaz taşla oynanan iki kişilik bir oyundur. Dünyadaki en eski levha oyunlarından biri olduğu

³⁵ Bkz. (33) Wikipedia Encyclopedia Britanica

bilinmektedir. En eski örneği İran'ın güneydoğu bölgesinde, Şahr-i-Suhte (Yanan Şehir) kazılarında bulunan, M.Ö. 3500- 3000'lere tarihlenen oyun levhasıdır. Mezopotamya Ur mezarlığında bulunan örneğinden 200– 300 sene daha eski olduğu bilinmektedir.

Arkeologlar, buluntuların ışığında, tavla oyununun icadının ve yayılışının bu bölgeden olduğunu düşünmektedirler. Kazıda bulunan oyun levhası, abanoz ağacından, zar ve oyun taşları ise, yontulmuş akik, lapis lasuli ve türkuaz taşlardandır.

Antik tavla levhalarının, genellikle yontulmuş taş ya da ahşaptan yapıldıkları bilinmektedir. Oyun taşları ise bulunan örneklerden de görüldüğü gibi, fildişi, pişmiş toprak, sedef, ahşap ve değerli taşlar gibi malzemelerdendir.

Resim 2.27.) Tavla Levhası, Taş, Oyun Objesi, M.S. 200, Antik Roma Dönemi, Afrodiasias Müzesi, Türkiye

Tavladaki 4 bölüm, 4 mevsimin temsili, karşılıklı altışar hane 12 ayı, 15 beyaz ve 15 siyah pul ayın 30 gününü (yarısı gece ve yarısını gündüzün simgesi), karşılıklı 12'şer hane de günün 24 saatini temsil eder.

Tavla oyunun bugünkü formatı, tarihi belgelerden ve İranlı ünlü şair 'Firdevs'inin Şehname'sinde ve "Çatrangh Name"de yazıldığı gibi, 6.- 7. yüzyıllarda Hint padişahı tarafından İran kralı Anuşiravan'a hediye edilen satranç oyunun karşılığında, Kral veziri Büzurg Mehr, oyunu günümüzdeki formata getirip "Nard" adı verilip, Hindistan kral'ına sunmuştur. Tavla oyunu İran'dan başka ülkelere yayılmıştır.

Osmanlılarda 1400'lü yıllarda tavla oyunu oynamak yaygınlaşmıştır. İmparatorluğun yükseliş döneminde tavla çok büyük bir önem taşımaya başlamıştır. Tavla oynama geleneği günümüzde İran ve Türkiye’de devam etmektedir.

Oyun taşları ve pulları, Antik dönemden günümüze ulaşan farklı oyunlarda kullanılan pişmiş toprak, taş, metal, ahşap ve diğer malzemelerden yapılmışlardır.

Resim 2.28.) Oyun Taşları ve Makaralar, Pişmiş Toprak, M.Ö.1500- 1400, Antik Mısır Yeni Krallık, Metropoliten Müzesi, Amerika

Resim 2.29.) Oyun Pulları, Pişmiş Toprak, M.Ö.300- M.S. 250, Tlacuachero Kazıları, Meksika

Zarlar çoğunlukla küp şeklindedirler. Her bir yüzeyinde birden başlayan ve altıya kadar devam eden noktalar bulunmaktadır. Birden altıya kadar olan zarların üzerindeki noktaların, karşı yüzlerindeki sayılarının toplamı her zaman yediye eşittir. Asya inançlarına göre 7 rakamı gökyüzünün 7 katı’nı temsil eder ve kutsal anlam taşımaktadır.

Resim 2.30.) Çeşitli Zarlar, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.Ö.2500- 2200, Antik Mısır Eski Krallık Dönemi, Louvre Müzesi, Fransa

Zar rastgele sayı üretmeye yarayan araç olarak kullanıldığından, şans oyunları ve sayı ile yapılan oyunlarda eski zamandan beri kullanılmaktadır. Pişmiş toprak, değerli ve normal taşlardan, kemik, fildişi, ahşap gibi malzemelerden yapılan örnekleri görülmektedir.

Resim 2.31.) Bir Çift Zar, Akik Taşı, Oyun Objesi, M.Ö. 3500, Şehr-i Suhte Kazıları, İran Ulusal Arkeoloji Müzesi, İran

“İran’ın Şehr- i - Suhte arkeoloji kazılarında, 761 numaralı mezardan çıkan, dünyanın en eski tavlasi unvanına sahip olan oyun levhası ile bulunan zar, arkeoloji uzmanlarının yaptıkları radyo karbon yöntemi ile tarihlendirme araştırmalarına göre 5000 yıl önceye ait olduğu tespit edilmiştir. M.Ö. 3500’lere ait zarın akik taşından yapıldığı görülmektedir.”³⁶

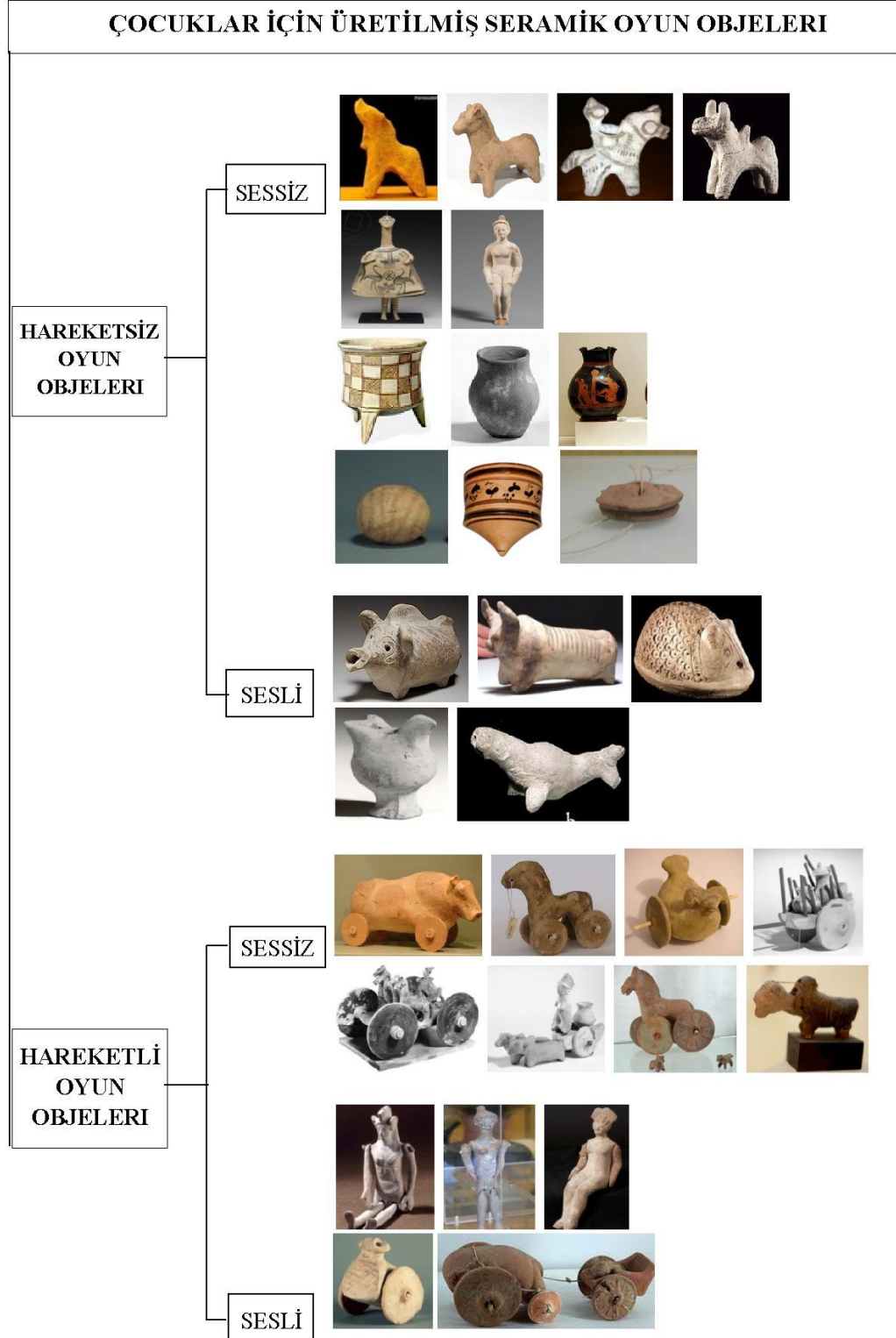
Ayrıca, “En eski pişmiş topraktan yapılan, 2600 yıl önceye ait zar, Türkiye Doğubayazıt ilçesinde, Gölyüzü köyü, Urartu kalesinde yapılan yüzey araştırmalarda bulunmuştur.”³⁷

Resim 2.32.) Zar, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.Ö.600- 700, Doğubayazıt Urartu Krallığı Kale Kazıları, Van Müzesi, Türkiye

³⁶ Mansur S. SAJJADI, *Excavations At Shahr-i Sokhta. First Preliminary Report The Excavations Of The Graveyard*, 21.-96

³⁷ Veli SEVİN, *Ağrı Doğubayazıt İlçesinde Urartu Krallığına Ait Kale Arkeoloji Kazılarında ve Araştırmaları*, 1

ŞEMA: 2

2.2.1.2. Çocuklar İçin Seramik Oyun Objeleri

Antik dönemde yaşayan ebeveynlerin çocuklarına yaşamı ve günlük hayatı öğretmek amacıyla, kullandıkları araç gereçlerin küçük ve basit örneklerini yapıp oyun objesi olarak onlara verdikleri bilinmektedir.

Çocukların oyun objeleri daha çok günlük hayatta görülen evcil hayvanların ve yetişkinlerin sıklıkla kullandıkları araç, gereçlerin ve dönemin vazgeçilmez unsuru olan silahların birer küçük modeli şeklindeydi. Buna en iyi örnekler, genellikle pişmiş topraktan yapılan kap kacaklar, bebekler, hayvan biçimli figürler, önden iple çekilen at arabaları, savaş ya da yük arabalarıdır. “Çocuklar yetişkinlerin yaşantısını taklit etmek için oyuncak arabaları iplerle farelere bağlayarak çektirmekteydiler”³⁸.

Flick (1985)’e göre; “Oyuncakların büyük çoğunluğu her zaman çocuğun büyükleri taklit etme girişimlerini yansıtır. Dünyanın her yerinde bulunan açık örneği, küçük bir kız çocuğunun bebeğidir. Çiftlik hayvanları, mobilyalar, askerler, arabalar ve günümüzde uzay gemileri de aynı değişmez kalıbın örnekleridirler.”³⁹

İnsanın doğasına en yakın malzeme olan pişmiş toprak, oynama ve keşfetme güdüsü ile yüzyıllardır farklı medeniyetler ve coğrafyalarda şekillenmiş ve oyun eyleminin temel aracı olmuştur. Bu malzeme insanlığın var oluşuyla birlikte kullanılmaya başlanıp ve şekillendirme kolaylığı özelliğinden ötürü antik zamanlardan beri insanın hayatında var olup, her türlü günlük yaşamı destekleyici eşyada ve oyun objelerinin yapımında kullanılmıştır.

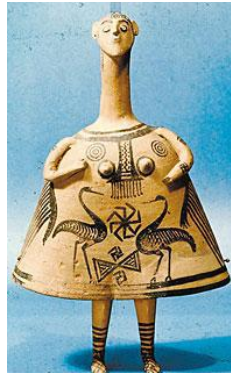
“Antik çağda seramik malzemeyi günlük yaşamda başarıyla kullanmış toplumlarda sıkça oyuncak örnekleri de görülür. Oyuncaklar, hem zamanlarının halk sanatı nesneleri hem de birçok örnekte geçmiş yaşam biçimlerinin, tasarımlarının ve

³⁸ Bkz. (24), ERMAN, 5.

³⁹ Bkz. (20), ONUR, 33.

formlarının doğru biçimde kayıtları olarak değerlendirilebilir. Hangi dönemde ve hangi kültürde olursa olsun oyuncakların biçimleri, boyu, ağırlığı, tutulabilirliği, hareket kabiliyeti ve ses özellikleri büyük önem taşımaktadır. Son derece geniş bir biçimsel zenginliğe sahip oyuncaklar çocuğun ve çocukluğun toplumsal önemini vurgulayan tasarımlardır.”⁴⁰

Oyuncak bebeklerin ilk örnekleri M.Ö. 3000’de Mısır’da bulunmuştur. Antik Yunan, Helenistik, Roma uygarlıklarında da daha gelişmiş, hareketli parçaları olan örneklerine rastlanmıştır. “Yunan dünyasında bilinen ilk oyuncak bebekler Boeotia’da üretilmiştir. M.Ö.8- 7. yüzyıla tarihlenmiş olan bu ilk örneklerin el ve ayakları elde ve çark yardımıyla yapılmıştır ve çan şeklindedir. Gövdedeki deliklere bağlanan ve hareket edebilen bacaklara sahiptir.”⁴¹

Resim 2.33.) Çan Biçimli Bebek, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.Ö.700, Antik Yunan Geç Geometrik Dönem, Boston Güzel Sanatlar Müzesi, Amerika

Kadın figürlü bebeklerin yanında erkek tasvirli bebek örnekleri de görülmektedir. Antik Yunan ve Roma’dan günümüze ulaşan oyuncak bebeklerin bir kısmı hareketli kol ve bacaklara sahip bebeklerdir, bu bebekler ayakta duran ve oturan bebekler olarak iki gruba ayrılmaktalar.

Ayakta duran pişmiş toprak bebekler, yine iki gruba ayrılır, birinci gruptakilerin el ve ayakları tek parçadan oluşmuştur. Bu bebeklerin kol ve

⁴⁰ Gül ÖZTURANLI, *Antik Çağda Çocuklara Yönelik Tasarımlar ‘Seramik Oyun Objeleri’*, 446, 447.

⁴¹ Bkz. (30), YENİCE, 11.

bacaklarının ip veya telle, gövde, kalça ya da omuzlardaki deliklere bağlandıkları görülmektedir. Bu örneklerin üretimlerinin M.Ö. 4. yüzyıla kadar devam ettiği bilinmektedir.

Resim 2.34.) Hareketli Erkek Bebek, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.Ö.400- 500, Antik Yunan Klasik Dönem, “Getty Villa” Müzesi, Amerika

Resim 2.35.) Hareketli Bebek, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.Ö.500, Antik Yunan Klasik Dönem, Atina Ulusal Arkeoloji Müzesi, Yunanistan

İkinci gruptaki bebeklerin, kol ve bacaklarının her biri iki parçadan oluşmakta ve daha fazla hareket özelliği taşımaktadır. Bunlar M.Ö.5. yüzyıl ortalarında ortaya çıkmış ve üretilmeleri M.Ö. 4. yüzyıla kadar sürmüştür.

Resim 2.36.) Hareketli Bebek, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.Ö. 500- 400, Antik Yunan Klasik Dönem, Atina Ulusal Arkeoloji Müzesi, Yunanistan

Diğer grup ise oturan bebeklerdir. Bunlar da kendi aralarında iki gruba ayrılmaktadırlar; bacakları birbirine ve kolları gövdeye bitişik olanlar, ya da ayaklar bitişik, kollar ayrı ve hareketli olanlar. “Kollar gövdeye bitişik, oturan tipteki bebekler eklemli bebeklere göre daha uzun süre var olmuşlardır. Bebeklerin birçoğu elle şekillendirilmiştir, fakat çan şeklinde, çarkta şekillendirilmiş olanları da vardır.

Aynı zamanda antik dönemde oyuncak bebek yapımında baş kısmı ve ya vücudun üretimi için kalıp kullanıldığını görmekteyiz.”⁴²

Resim 2.37.) Oturan Bebekler, Pişmiş Toprak, Oyun Objeleri, M.Ö. 500- 400, Antik Yunan Klasik Dönem, “John Hopkins Arkeoloji” Müzesi, Amerika

Pişmiş topraktan, ağaçtan, kemikten ya da fildişinden yapılmış eklemlili bebeklerin, elbiselerini ve duruşlarını değiştirmek mümkündü. Bu açıdan bakıldığında, bu bebeklerin Antik dünyanın “Barbie bebekleri” olduklarını söylemek de yanlış olmayacaktır. Bu tür bebeklerin kimilerinin gerçek bir gelin çeyizi gibi, minyatür mobilyaları bile vardı. Oyun objesi olarak da kullanılan bebekler gerçek dünyanın minyatür bir kopyasını temsil etmekteydiler.

Resim 2.38.) Oturma Elemanı, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.Ö. 1425- 1100, Antik Yunan Miken Dönemi, “Paul Getty” Müzesi, Amerika

Vurgulanması gereken konu; Mısır, Yunan ve Roma mezarlarında bulunan, oyun objesi sayılan bebeklerin asıl kimlikleri konusunda, halen arkeologların tereddütte olduklarıdır. Çocuklar için yapılan oyuncak figürlerinin, ölümlerin ve tanrıların onurlarına yapıldıkları da bilinmektedir. En yaygın olarak düşünülen, bu

⁴² C. SEVİM, E. GÖNÜL, *Tarihsel Süreç İçerisinde Oyuncakın Gelişimi ve Seramik Oyuncaklar*, 25.

objelerin önce yetişkinlerin belirlediği amaçlarına hizmet ettikten sonra da oyun objesi olarak çocuklara verilmesidir.

Antik çağlardaki minyatür ev kullanım eşyaları, kızlara annelerini taklit edebilme imkanı sunup, hem oyun hem eğitim objesi olmuştur.

Resim 2.39.) Minyatür Kullanım Eşyaları, Pişmiş Toprak, Oyun Objeleri, M.Ö. 2500 – 2000, Harrapa Uygarlığı, Harrapa Müzesi, Pakistan

Erkek çocukların oynadığı oyuncak arabalar ise, büyüklerin kullandığı arabaların taklidiydi. Genellikle önden iki at, boğa ya da katırın çektiği arabalar, tıpkı gerçek boyutta olan örneklerinde olduğu gibi görülmektedir.

Resim 2.40.) Tekerlekli Yük Taşıma Arabası, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.Ö. 2500, Mohenjo-Daro Bölgesi, Harrapa Müzesi, Pakistan

“Arabalarla birlikte iple çekilebilen kuşlar, timsahlar, tekerleksiz ve tekerlekli olmak üzere terakotadan yapılmış kuşlar, binicili ya da binicisiz atlar, köpek, tavşan hatta maymun gibi küçük hayvanlar antik dönemin erkek çocukları tarafından sevilerek kullanılan oyuncaklarındandır.”⁴³

⁴³Ayça ÖZCAN, *Antik Çağda Pişmiş Toprak Oyuncaklar*, 168.

Resim 2.41.) Tekerlekli Yük Taşıma Arabaları, Pişmiş Toprak, Hareketli Oyun Objeleri, M.Ö 2000-1500, Harrapa Uygarlığı, Harrapa Müzesi, Pakistan

Pişmiş toprak oyun objeleri eski zamanlardan beri iki yöntem ile şekillendirilmiştir. Elle ve kalıpla şekillendirme yöntemleri yaygın kullanılmıştır. İki yöntem de hayvan biçimli oyun objelerin yapımında görülmektedir. Antik dönem de yapılan ve elle şekillendirilen pişmiş toprak oyun objeleri, diğerlerine göre daha kaba bir görünüme sahipken diğerleri kalıpta şekil aldıkları için daha düzgün bir biçimdedir. Kaba görünüme sahip oyun objelerinin çocuklar tarafından yapıldığı da düşünülmektedir.

Resim 2.42.) Hayvan Biçimli, Pişmiş Toprak, El İle Şekillenen Oyun Objeleri, M.Ö.2800- 2500, Harrapa Uygarlığı, Harrapa Müzesi, Pakistan

Resim 2.43.) Kuş Biçimli, Pişmiş Toprak, Kalıp İle Şekillenen Oyun Objesi, Antik Mısır

Seramik oyun objelerinde, bölgesel değişiklikler nedeniyle, biçimsel farklılıklar ortaya çıkmaktadır. Biçimsel farklılığın yanı sıra, dış görünümünde yüzeysel değişiklikler de görülmektedir.

Resim 2.44) Hayvan Biçimli, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.Ö. 3000- 2500, Mohenjo- Daro Bölgesi, Delhi Ulusal Arkeoloji Müzesi, Hindistan

Hayvan biçimli oyun objeleri hareketsiz ve hareketli olarak iki ana gruba ayrılmaktadır. Bu oyun objeleri evcil ya da vahşi hayvanların biçimlerindedir. Sözü edilen oyun objeleri yine iki gruba ayrılıp, sesli ve sessiz olarak sınıflandırılabilir.

Hareketsiz Seramik Oyun Objeleri; hareket özellikleri olmayan, hayvan ve ya bebek biçimli ya da minyatür kullanım eşyası şeklinde bulunan ve tek parçadan oluşan en sade oyuncak türleridir. Hareketsiz hayvan biçimli oyun objeleri ile ilgili Özturanlı (2000) makalesinde; “Sabit biçimler genellikle üretildikleri bölgelerde yaşayan hayvanların küçük ölçekte yapılmış olanlarıdır. Boyları genellikle 5- 15 cm civarında olan bu oyuncak grubunda keçi, at gibi hayvanları görmek mümkündür”⁴⁴ yazmaktadır.

Hareketsiz-sessiz seramik çocuk oyun objeleri alfabetik sıralamalara göre; bebek, bilye, fırıldak, hayvan biçimli figürler, kayık, kumbara, minyatür kullanım ev eşyaları, masa, oturak, silah, testi, topaç, yatak, yo-yo olarak sınıflandırılabilir.

Resim 2.45.) Köpek Biçimli, Pişmiş Toprak, Sessiz Oyun Objeleri, M.Ö.600- 1000, Hayfa Bölgesi, Hecht Müzesi, İsrail

Sesli oyun objelerinin ses çıkartma özellikleri vardır. Hayvan biçimli sesli oyun objelerini çingiraklar ve düdükler olarak ayırabiliriz.

Çingirakların yapım aşamasında boş gövdesine pişirilmeden önce birkaç küçük parça yuvarlak çamur ya da taş atılıp sonra pişirime bırakılırdı. Pişirimden sonra sertleşmiş boş gövde içinde hareket eden sert parçalar, ses çıkarma eylemini gerçekleştirmeye olanak sağlamaktadır.

⁴⁴ Gül ÖZTURANLI, *Oyun ve Seramik Oyun Objeleri*, 26.

Resim 2.46.) Çingırak, Pişmiş Toprak, Domuz Biçimli Oyun Objesi, M.Ö.2000- 1500, Susa Kenti, İran Ulusal Arkeoloji Müzesi, İran

Hayvan biçimli düdükler; üfleme oyun objeleridir. Ses çıkartma özelliklerini, üretim sırasında oluşturulan, iç boşluk, hava deliği ve üfleme ağızdan sağlamaktadırlar. Eski uygarlıklarda sıkça rastlanan bu objeler, oyun dışında farklı amaçlar için kullanılmıştır. Bölgesel özellikleri taşıyan biçimleri, coğrafyaların değişikliklerini de anlatmaktadır. “Antik İran’da görülen pişmiş toprak düdük üretimi, tarih öncesi çağlardan beri sürdürülen bir gelenek olarak dikkat çekmektedir.”⁴⁵

Düdükler genelde hayvan biçimindedir. Bulunan örneklerde, kuş biçimlerine daha çok rastlanmaktadır. Düdükler, hava ve su ile çalışmaktadırlar.

Resim 2.47.) Düdükler, Pişmiş Toprak, Kuş Biçimli Oyun Objeleri, M.Ö 2000, Mezopotamya, Özel Koleksiyon, İsrail

“Antik oyuncaklar, bulundukları dönemin insanların sadece oyun anlayışı ve oyuncak kültürü hakkında bilgi vermekle kalmaz; toplumsal yaşayış biçimi, gelenekler, cinsiyetlere yüklenen görevler gibi pek çok açıdan da önemli ipuçları oluştururlar.”⁴⁶

⁴⁵ Ezgi MARTİNEZ, *Oyuncak Türü Olarak Pişmiş Toprak Düdükler*, 88.

⁴⁶ Bkz. (24), ERMAN, 1.

Hareketli seramik oyun objelerinin örnekleri birçok uygarlık ve kültürde görülmektedir.

Hareketli sessiz seramik oyun objeleri; eklemli bebekler, tekerlekli arabalar ve tekerlekli hayvan biçimliler olarak ayrılmaktadır. Hareketli sesli seramik oyun objelerinde de tekerlekli arabalar, tekerlekli hayvan biçimliler görülmektedir.

Hareketli oyun objeleri bir kaç parçadan oluşmaktadır. Hayvan figürlü olanlarda tekerlek mevcuttur ve çekilebilme özelliğine sahiptir. Bebeklerde ise kol ve bacaklarda bulunan eklemler sayesinde hareket özelliği sağlanmaktadır.

Özturanlı (2000)'de yayınlanan makalesinde hayvan biçimli hareketli oyun objeleri ile ilgili “Hareketli olanlarda genellikle gövdeye monte edilmiş bir tahta ya da metal çubuk üzerinde dönen tekerlekler vardır. İtme hareketiyle oynananların yanı sıra, gövdeye iliştirilen bir halkadan ip geçirilerek çekilebilen örnekler de vardır. Bu tür oyuncaklar tekerlek üzerinde çekilerek dönerken, biçimin kendi içindeki salınışıyla da yeni bir hareket kazanırlar. Bazı örneklerde, şekillendirilen hayvan biçimli oyuncağın gövde boşluğuna pişirim öncesinde küçük seramik bilyeler atılarak hareket sırasında ses vermeleri sağlanmıştır. Kanımızca konunun en güzel örneklerinden iki tanesi Kütahya Müzesinde bulunan Frig dönemine ait horoz ve kuş biçimli oyuncaklardır”⁴⁷ demiştir.

Resim 2.48.) Tekerlekli Kuş Biçimli, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, Frig Dönemi, Kütahya Arkeoloji Müzesi, Türkiye

Çocuklar için yapılmış seramik oyun objelerini tanımladığımızda bunları araba, bebek, bilye, çingirak, düdük, hayvan biçimli oyun objeleri ve minyatür kullanım eşyaları , minyatür silah, topaç, yoyo gibi sınıflandırabiliriz.

⁴⁷ Bkz. (44), ÖZTURANLI, 26.

Kilden yapılmış tekerlekli arabalar, oyun objesi olarak antik zamandan bugüne kadar ulaşmıştır. Bu oyun objelerinin bir kısmı sadece dört ya da iki tekerlekli olan arabalar şeklindedirler. Diğerleri ise, hayvan figürü ile birlikte tarımda kullanılan pulluk ya da savaş arabaları olarak görülmektedir. Harrapa uygarlığı, Mezopotamya, Antik Yunan ve Roma uygarlıklarından kalan örnekler çeşitli müzelerde sergilenmektedir.

Resim 2.49.) Tekerlekli Yük Taşıma Arabası, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.Ö. 2500, Harrapa Uygarlığı, Delhi Ulusal Müzesi, Hindistan

Resim 2.50.) Tekerlekli Tarım Arabası, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.Ö.2600- 1900, Harappa Uygarlığı, Delhi Ulusal Müzesi, Hindistan

Taş, pişmiş toprak ve camdan yapılmış olan bilyeler en sade biçime sahip olan eski oyun objeleri olarak bilinmektedirler.

Resim 2.51.) Bilyeler, Pişmiş Toprak, Oyun Objeleri, M.Ö 3000- 2500, Harrapa Uygarlığı, Brooklyn Müzesi, Amerika

Mohenjo-Daro bölgesi Harrapa uygarlığına ait, çeşitli görünüm ve ebatlarda taş bilyeler, İndus Irmağı arkeoloji kazılarında bulunmuştur. Bilye tarihinin antik Mısır'a kadar uzandığını söylemek mümkündür. Günümüzdeki bilyeler genellikle renkli camdan, seramik ve mermerden yapılmaktadırlar.

Pişmiş topraktan yapılan çingıraklar, 3000 yıldan daha fazla geçmişe sahiptirler. Günümüzde olduğu gibi antik dönemde de çingırak, bir bebeğin ilk oyuncacı olmuştur. Pişmiş topraktan yapılan çingırakların ses çıkarabilmeleri için

pişirilmeden önce, içlerine taş ya da topraktan yapılmış yuvarlak boncukların atıldığı bilinmektedir.

Resim 2.52.) Yunus Biçimli Çingirak, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.Ö.400, Antik Yunan Klasik Dönem, “John Hopkins Arkeoloji” Müzesi, Amerika

Değişik şekillerde yapılan çingirakların saplı ve sapsız çeşitleri vardır; diğerleri ise ‘hayvan biçimli’ ya da ‘hayvan biçimli ve tekerlekli’ olarak görülmektedirler. Çingirak biberonların M.Ö. 375 - 325’li yılları arasında, 50 senelik bir dönemde Antik Yunan’da kullanıldığı bilinmektedir. Yunan İmparatoru Nero dönemine ait, M.S. 54- 68 yıllarında yapılan siyah çocuk betimli çingirak, Korinthos’ta bir bebek mezarında bulunmuştur. Çingirakların biçimlerinin değişik olması, farklı dönemdeki uygarlıklara ait olmalarının bir göstergesidir.

Seramik düdükler de oyun objeleri olarak, kullanılan nesnelerdir. Ses çıkarma özelliğinden dolayı neolitik çağdan günümüze kadar sıklıkla kullanılan düdüklerin tarihi, 12000 yıl öncelerine kadar dayanır. Her çağda, uygarlıkta ve coğrafyada değişik isimler almış ve farklı amaçlarla kullanılmıştır. Kimi zaman dini törenlerde tanrılarla, kimi zaman da insanlarla iletişim kurmak için kullanılmıştır. Aynı zamanda çocuklar için de eğlenceli bir oyun objesi olarak kullanıldığı bilinmektedir.

Resim 2.53.) İbrik Biçimli Düdük, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.S. 1200, Kremlin Müzesi, Rusya

Resim 2.54.) Kuş Biçimli Düdükler, Pişmiş Toprak, Oyun Objeleri, M.Ö. 400- 200, Antik Roma, “Romano-Germanic” Müzesi, Almanya

Toprak malzemeyi; bu formların oluşturmada kolay şekil alma özelliği bakımından en uygun malzeme sayabiliriz. Dünyanın hemen her yerinde, farklı kültürde yapım kolaylığı nedeniyle değişik biçim ve şekillerle karşımıza çıkan toprak düdükler, evrensel bir nitelik kazanmışlardır. M.Ö. 800’de İran, M.Ö. 400’de Yunanda, daha ileriki yıllarda Roma, Bizans ve 14. yüzyıl dolaylarında Osmanlı dönemi örneklerine rastlanmaktadır. Biçim olarak en yaygın formları, hayvan biçimlilerdir. Hayvanlar arasında ise en çok rastlanan kuş biçimlilerdir.

“Düdükler el ile kavranan türde oyuncaklardır. Bu grupta üflenerek ses çıkaran, el, ağız ve kulak ses güdümlü oyuncak türü olarak nitelendirilebilir. Kendi içinde farklı türleri bulunan düdükler, fonksiyon olarak oyuncak, törensel eşya, hediyelik hatıra eşyası ve “Okarına” müzik aleti şeklinde 4 grupta toplanabilir.”⁴⁸

Hayvan biçimli oyun objeleri ise kilden yapılmış değişik hayvan biçimli figürlerdir. Bu figürler genellikle antik dönem insanın hayatında ona daha yakın olan at, eşek, domuz, kuş, köpek ve evcil sayılabilen hayvan formlarıdır. Bu oyun objeler, hareketli ve hareketsiz olmak üzere iki ana gruba ayrılmaktalar.

⁴⁸ Bkz. (45), MARTİNEZ, 88.

Resim 2.55.) At Biçimli, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.S. 200- 300, Antik Roma Dönemi, Londra Müzesi, İngiltere

Resim 2.56.) Tekerlekli Boğa Biçimli, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.Ö.400- 200, Antik Roma Dönemi, “Sadberk Hanım Müzesi”, Türkiye

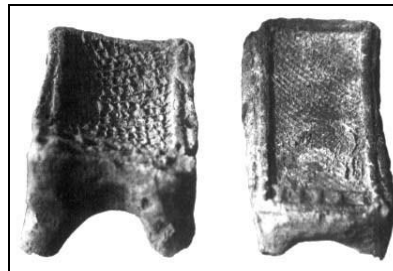
Resim 2.57.) Kuş Biçimli Çıngırak, Pişmiş Toprak, Sesli Oyun Objesi, M.Ö. 300 - M.S. 300, “Colima Kültürü” Meksika, “Ancient Resource Gallery”, Amerika

Minyatür kullanım eşyaları kız çocuklarına annelerinin yaptıkları ev işlerini öğretmek amacıyla kilden yapılmış çanak-çömlek, vazo, oturma elemanı ve yatak şeklindeki örneklerdir. Erkekler için de kayık, silah, değirmen, savaş arabaları, tarım pullarının kullanımında görülmektedir.

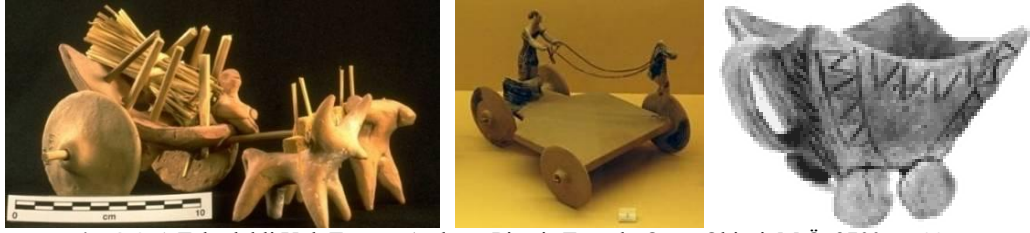
Resim 2.58.) Kullanım Eşyaları, Pişmiş Toprak, Oyun Objeleri, M.Ö. 2500- 1750, Harrapa Uygarlığı, Harrapa Müzesi, Pakistan

Resim 2.59.) Kayık, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.Ö. 2500- 2000, Harrapa Uygarlığı, Harrapa Müzesi, Pakistan

Resim 2.60.) Yatak, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.Ö.2600- 2350, Antik Sümer Strata Bölgesi, Ur

Antik Yunan’da hareketli atlı savaş arabaları görülürken, Harrapa da hareketli, boğa ile çekilebilen tarım ve yük arabaları sıkça görülmektedir.

Resim 2.61.) Tekerlekli Yük Taşıma Arabası, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.Ö. 2700- 2400, Harrapa Uygarlığı, Harrapa Müzesi, Pakistan

Resim 2.62.) Tekerlekli Savaş Arabası, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.Ö. 600 – 400, Antik Yunan Arkaik Dönem, Akropolis Müzesi, Yunanistan

Resim 2.63.) Tekerlekli Araba, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.Ö. 400, Budapeşte Ulusal Müzesi, Macaristan

Minyatür Silahlar erkek çocuklara avlanmayı ve savaşmayı öğretmek amacı ile kil ya da başka malzemedен yapılan oyun objeleridir. Silahlı askerler de bu amaç doğrultusunda yapılmıştır.

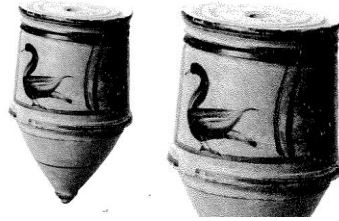
Resim 2.64) Silahlı Asker, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.Ö.300, Karadağ Bölgesi, Ereğli Müzesi, Türkiye

Topaçlar (Fırıldak): el becerisi gerektiren, kendi etrafında dönen ve hareket esasına dayanan, bir oyun objesidir.

Resim 2.65) Fırıldak, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.Ö. 3000, Batı Anadolu Bölgesi, Truva, Türkiye

Pişmiş topraktan yapılan, M.Ö 3500’li yıllara tarihlenen ve Ur kentinin kazılarında bulunan örnek, bilinen en eski topaç olma özelliğine sahiptir. Truva’ya ait M.Ö 3000’li yıllara tarihlenen pişmiş toprak fırıldağın, Çanakkale kazılarında ortaya çıktığı bilinmektedir.

Resim 2.66.) Düz Kenarlı Topaç, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M. Ö. 400, Boston Güzel Sanatlar Müzesi, Amerika

M.Ö. 3000, 2000 ve 1000’lere tarihlenen pişmiş topraktan yapılmış topaçlar bulunmuştur. M.Ö. 500’lü yıllarda, çömlekçilik sanatının gelişmesiyle, Yunanistan’da oyuncak amaçlı kullanılan topaların üzerine şekil ve işlemlerin yapıldığı görölmektedir.

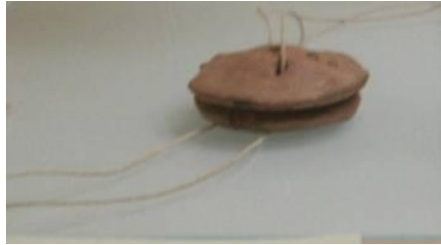
Resim 2.67.) Duvar Levhası, Taş, Kral Araras’ın çocukları Topaç Oyunu Oynarken, M.Ö.800, Anadolu Medeniyetler Müzesi, Ankara

Geçmişten günümüze kadar topaç yapımında kullanılan malzemeler değışmiştir. Önceleri kilden, sonra ahşap ve benzer malzemelerden yapılmıştır. Topaçlar farklı malzeme ve dekorla şekillendirilseler de biçimsel özelliklerinin aynı kalması işlevinin aynı olmasını sağlamıştır.

Resim 2.68.) Topaç, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, Antik Yunan “De Agostini” Koleksiyonu, İtalya

Yo-Yo iki paralel dairesel formdan oluşan ve bir ip aracılığıyla dönebilen bir objedir. Antik çağda pişmiş topraktan yapılmış yo-yo örneklerinden birinin Harrapa bölgesine ait olduğu bilinmektedir.

Resim 2.69.) Yo –Yo, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.Ö. 2500– 2200, Harrapa Uygarlığı, “Prince Of Wales” Müzesi, Hindistan

Antik Yunan vazo resimlerinde yo-yo oynayan yetişkin ve çocuklar görülmektedir. Aynı zamanda, M.Ö 5. yüzyılda yapılan pişmiş toprak yo-yoların yüzeyleri üzerine dekoratif amaçlı resimler çizilmiştir.

Resim 2.70.) Yo –Yo, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.Ö. 500, Antik Yunan Klasik Dönem, “Daves Incredible Gallery”

Resim 2.71.) Portre, Yağlı Boya, XVII Louis Charles’in Yo-Yo Oyunu, 1789, Metropolitan Müzesi, Amerika

1700’li yıllar, Fransa’ında Yo-Yo ile oynamanın sadece çocuklar için değil, aristokrat yetişkinler için moda haline gelen bir oyun objesi olduğu bilinmektedir.

2.3. Oyun ve Oyun Objelerinin Kültürle İlişkisi

Huizinga' ya göre “Oyun kültürden daha eskidir”. Oyun ve kültürü incelediğimizde oyun kültürden önce var olan, kültüre eşlik eden ve yaşadığımız döneme kadar hayata damgasını vuran, verimli bir unsur olarak karşımıza çıkıyor.

“Oyunlar, eski din, dil, inanç ve ayinleri incelemek için kaynak oluşturmuş; antropologlar oyunlar yoluyla kültür yayılmalarını ve göçlerini inceleme fırsatı bulup, kültür biçimlerini sınıflandırıp uygarlıkların niteliklerini saptamışlardır”.⁴⁹

Dilbilimciler oyunlarda kullanılan sözleri ele alarak nesilden nesil'e oyunlarla aktarılmış sözcük ve deyişleri çözümlemişlerdir.

“Oyun antropolojisiyle kültür antropolojisi arasındaki ilişki de ilginç veriler getirmektedir. Sonuncusu, bir uygarlığın toplu koşullarından bir başkasına geçişte insan doğasının başkalaşmasını incelemektedir. Burada çocuğun incelenmesinin bu verilerin sağlanmasında çok önemli katkıları olmaktadır. Bu konuda çocuğun payını inceleyen bir araştırmacı iki önemli sonuç çıkarmıştır. Bunların birincisi şudur: bir toplumdaki tüm çocuklar için ortak anlamı ve önemi olan şey; başka bir toplum için özel anlam taşıyabilir. Ayrıca yalnız tek bir çocuğa özgü bir anlam da taşıyabilir”⁵⁰

Oyun ve oyuncak ile ilgili psikolog, pedagog ve eğitimcilerin yanı sıra sosyolog ve tarih uzmanlarının da incelemelerine rastlanmaktadır. “Konuya tarihsel ve sosyokültürel açıdan yaklaşan sosyologlar, sosyal antropologlar, kültür tarihçileri oyunun ve oyuncağın toplumsal yapıyı ve değişimi yansıttığını ileri sürmektedirler. Örneğin Dasen'e (1984) göre, “oyun toplumun aynasıdır. Oyun toplumun temel değerlerini yansıtır ve bunları çocuğa aktarır” Swiniarski'ye (1991) göre de “oyuncaklar ulusal simgedir ve siyasal, tarihsel, toplumsal olayları yansıtır”. Yine

⁴⁹ Bkz. (17), AND, 5.

⁵⁰ Metin AND, *Kültürler Kavşağında Oyun Ve Oyun Nesnelerinin Tarihi*, 141.

aynı yazara göre, “Oyuncaklar toplumların bütün yönlerdeki mikro kozmosları olarak yaşam üsluplarını ve değerlerini karşılaştırmayı sağlayan araçlardır.”⁵¹

“Oyunun kültürel hayatın her anında var olduğunu ileri süren kuramcı Johan Huizinga (1950); oyunu biçim açısından özgür, ‘kurmaca’ ve olağan hayatın dışında yer aldığı hissedilen ama yine de oyuncuyu tamamen özümleme yeteneğine sahip, her tür maddi çıkar ve yarardan arındırılmış bir eylem olarak tanımlar.”⁵²

“Oyun ve kültür arasında çok yakın bir ilişki vardır. J.Huizinga, kültür kavramının mutlaka bir insan topluluğu gerektirdiğine, oysa hayvanların oyun oynamak için insan ögesine gereksinim duymadıklarına işaret ederek tarihsel önceliği oyuna verir.”⁵³

Aristoteles oyunun, kültürün temeli olduğunu söylemiştir. Oyunun boş zamanı değerlendirmek ve yaratıcılığı geliştirmek için oldukça büyük öneme sahip olduğunu düşünen Aristoteles bu konu hakkında fikir belirten ilk kişi olmuştur. “Birey ancak, kendine ait tüm potansiyellerini oyun oynarken gerçekleştirebilir ve eğer bir çevrede var olmayı başarabilirse gerçek insan doğasına ulaşabilir” der.

Oyuncaklar oluşturuldukları dönemin yaşam biçimlerinin önemli birer kayıtlarıdır. M.Ö 3500- 3000’lerden günümüze ulaşan Mohenjo-daro bölgesindeki çeşitli oyuncaklarda tekerleğin kullanılmış olması, bize o bölgede yaşayan toplumun kültür yaşam biçimi hakkında oldukça önemli bilgiler vermektedir.

Resim 2.72.) Tekerlekli Yük Taşıma Arabası, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.Ö. 2500- 2000, Harrapa Uygarlığı, “Prince Of Wales” Müzesi, Hindistan

⁵¹ B. ONUR, N. GÜNEY, *Türkiye’de Çocuk Oyunları Araştırmalar*, Kök Yayıncılık, 43.

⁵² Duygu AK, *Oyun Ve Oyuncak Kavramlarının Tarihsel Ve Kültürel Değişimine Endüstriyel Tasarım Açısından Bir Bakış*, 2.

⁵³ Yıldız GÜNER, *Türkiye’de Tarih Öncesinden Bu Yana Oyun-Sanat-Oyuncak İlişkisi*, 3

Bu konuda uzman, Levy (1988) “Oyuncaklar, hem zamanlarının halk sanatı nesneleri, hem de birçok örnekte geçmiş yaşam biçimlerinin, tasarımlarının ve formlarının doğru biçimde kayıtları olarak değerlendirilebilir”⁵⁴ der.

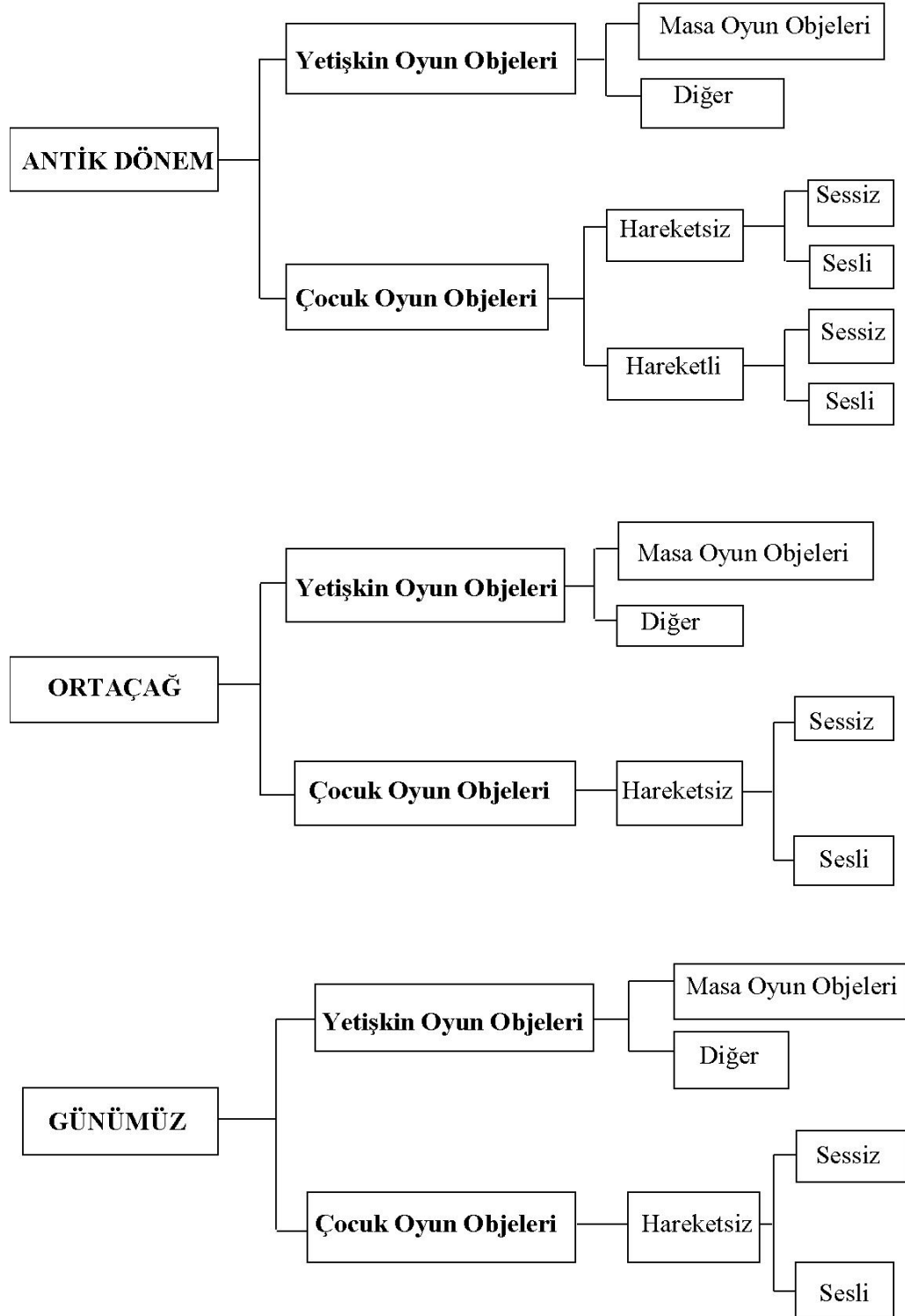
Zeugma antik kentinin kazılarında elde edilen buluntular içinde çocuklara yönelik savaş arabaları, ok, yay ve kalkan gibi oyuncakların bulunması kentin askeri bir bölge olduğunun en önemli kanıtı olarak değerlendirilmektedir. Oyun objelerinin her zaman büyük eşyaların minyatür benzerleri olarak yapıldığı düşünüldüğünde; bu kazılardan çıkartılan çocuk savaş oyuncaklarının, Zeugma’nın askeri yapısı hakkında dünya tarihine önemli ipuçları verdiği kesindir.

Oyun objeleri çocukları eğitmek ve yetişkinleri eğlendirmek dışında; kültür, sanayi, eğitim ve insanlık tarihi üzerine araştırma yapan geçmişin şifrelerini çözmeye çalışan bilim adamlarının yollarına da ışık tutmaktadır. “İnsanoğlu, en eski çağlardan beri birtakım oyun nesneleri üretmektedir.

Walsh (2005) göre; Ortaçağın toplumsal yapısını, kültürünü ve ekonomik seviyeyi gösteren en iyi oyuncaklardan biri bebekler ve bebek evleridir. Bebekler yapılış detaylarından “sahici, eklemli, ifadeli”, görünümleri açısından “bebeksi ve kadınsı” olarak değerlendirilebilir. Bu örnekler farklarına göre döneminin aile yapısı, anne ile bebeği arasındaki ilişki ve ailelerin çocuklarına verdiği değerler hakkında ipuçları vermektedir.

⁵⁴ Bkz. (20), ONUR, 47.

TARİHSEL SÜREÇTE SERAMİK OYUN OBJELERİNİN GELİŞİMİ

ŞEMA: 3

3. TARİHSEL SÜREÇTE OYUN OBJELERİNİN GELİŞİMİ

Oyun objelerinin ortaya çıkışının bir ihtiyaç sonucu olabileceği düşünülmektedir. Günümüzde olduğu gibi, birçok uygarlıkta ağlayan bebekleri susturmak, küçük çocukları oyalamak ve eğlendirmek, hayal güçlerini geliştirmek için çeşitli malzemelerden oyun objeleri yapıldığı bilinmektedir.

Gorman (1985) göre; “Taş devrinden itibaren çeşitli nesnelerin insanlığa oyuncak hizmeti verdiği; orta Avrupa’daki mağaralarda bulunan çakmaktaşıdan yapılmış heykelciklerden, eski Mısır’a ait papirüs ve deriden yapılmış toplardan, pişmiş topraktan yapılmış kuklalardan, tahta timsahlardan, ağaç kaplanlardan; Truva kazılarında ortaya çıkan kil Yunan bebeklerden, eski Roma’ya ait paçavra bebeklerden anlaşılmaktadır.”⁵⁵

Oyun objelerinin yapımında kullanılan malzemeler Seguin’in (1976) de dediği gibi; “Bütün çağlarda oyuncaklar çocukların yaşlarına ve ana babaların keselerine göre değişmiştir. Oyuncakların değeri doğal olarak kullanılan malzemeye bağlıdır. Kemik, ağaç, mum, ya da kilden oyuncaklar kurşun ya da bronz oyuncaklardan daha ucuz ve daha fazla sayıdadır. Çingirak, pişmiş topraktan ya da bronzdan yapılmasına göre daha farklı sesler verecektir. Çocuk ailenin servetine göre tahta, kil ya da metal hayvanlarla oynayacaktır.”⁵⁶

Gorman(1985), 1900’lere doğru, değişen çocukluk anlayışını inceleyerek, İngiltere’deki püriten katılığın çocukların oyunlarını ve oyuncaklarla ilişkilerini engelleyemediğini saptamıştır. Püriten periyodun oyun ve oyuncak sınırlandırmalarına rağmen çocukların yine de kendilerine ait bir dünya yaratabildiklerini; uçurtma, top, bilye gibi oyun araçlarıyla ve çakıllarla biçimlendirdikleri oyuncaklarıyla gerçek dünyadan kaçabildiklerini belirtmiştir.

⁵⁵ Bkz. (52), AK, 42.

⁵⁶ Bkz. (20), ONUR, 56.

“Çocukluğun tarihine dair araştırmalar, Fransız araştırmacı Philippe Aries’in 1960’larda yayımladığı “Çocukluk Çağı” adlı kitabıyla başlar. Aries’in ortaya attığı en önemli kuram “Çocukluk Duygusu”⁵⁷ dur.

Aries kitabının ilk baskısında, 26 resme yer vermiştir. Tablolardaki betimlemeleri izleyerek çocukluk anlayışının nasıl bir değişiklik içerdiğini ortaya koyabilmiştir. Batı’da 1750 -1770 arasında yapılan çocuk portrelerinin çok azında oyun ve oyuncak vardır. Gene de bu portrelerde bile olsa oyunu, çocuğun doğal ve kabul edilir bir parçası sayan yeni anlayışın başladığının işaretiydi. Çocuk portreleri özellikle 1770’ten sonra artık oyuncakları da içeriyordu. Kızlarla bebekler, bebek mobilyaları, yemek takımları; erkeklerle toplar, çemberler, arabalar, tahta atlar, kurşun askerler çiziliyordu. Bu oyuncaklar oyun karşısında yeni bir tutuma işaret ediyor, oyunun çocuklar için yetişkinler tarafından kabul edilebilir olduğunu açıkça gösteriyordu.

Resim 3. 1.) Portre, Yağlı Boya, Kız Çocuğu Ve Oyuncak Bebeği, 1775, “Louis Leopold Boilly” nin Çalışması, Fransa

Kraliçe Victoria’nın koleksiyonunda bulunan, minyatür el arabaları, bahçe aletleri, oturma odası takımları, bakkal dükkanları ve diğer oyuncaklar bize bu dönemin oyun objeleri hakkında geniş bilgi vermektedir. 19. yüzyılın ortalarından itibaren oyuncak sayısında ciddi bir artış olmuş ve Londra’daki büyük oyuncakçılar artık her türlü oyuncak bulundurmaya başlamışlardır. Bunlar arasında seramikten yapılan davullar, çay takımları, çeşitli bebekler (minyatür porselen bebekler) ve diğer malzemelerden yapılan oyuncak tiyatro sahneleri, kurmalı trenler, müzikli otomatlar, bebek evleri, model dükkanlar, tahta atlar vardır. Levy’e göre oyuncak üretim tarihi,

⁵⁷ Ayça TELEGEREN, *Avrupa Resim Geleneğinde Çocuk ve Oyun Kavramı*, 30.

ortaçağdan itibaren ‘Tahta Çağı’ sonra da 9. yüzyılının ortalarından elde boyanan ve baskı yapılan ‘Teneke Çağı’ izlemiştir.

Jackson(2001)’a göre, endüstriyel çağın başlamasıyla oyuncakların seri üretimine başlanmış ve bu her gelir grubuna oyun nesnelerini alabilme imkanı sunmuştur. O dönemde çocukların yetişkinlere göre ruhsal farklılıklarının olduğu dikkate alınarak, çocuklara oynama hakkının yasal olarak tanındığı yeni bir süreç başlamış ve böylece çocuğun ‘küçük yetişkin’den çocukluğa geçişi gerçekleşmiştir.

İngiltere’den sonra bütün dünyada etkisini gösteren endüstri devrimi; trenin ardından 19. yüzyıl sonlarına doğru otomobilin de icadıyla oyuncak dünyasına yeni olanaklar sundu. Yapım sürelerinin azalması ve seri üretim bu oyuncakların ticaretinin kolayca yapılmasını sağladı. 1870 ile 1880 arasında oyuncak satan ilk büyük mağazalar açıldı. Böylece zengin ya da yoksul bütün çocuklar aşağı yukarı aynı oyuncakları satın alıp oynamaya başlamışlardır.

Londra’daki oyuncak ve model müzesinin kitapçığına önsöz yazan Allen Levy(1988) de; “oyuncak ulaşım araçlarının yapımında kullanılan malzemelerin gelişimi ile insanlığın gelişim çağları arasında ilginç bir koşutluk kurmaktadır.” der.

Oyuncak tarihi uzmanı Hillary Kay(1993) de “Geçmişte ve günümüzde oyuncaklar” başlıklı yazısında oyuncağın gelişimi ile bilim ve teknolojinin koşutluğunu vurgulamaktadır. “20. yy.da oyuncaklar değişen teknolojiyi olduğu gibi yansıttı; bu yansıtma oyuncakların yalnızca tasarımında değil yapımlarında, kullanılan malzemede ve geliştirilmelerinde başvurulan yöntemlerde de oldu”⁵⁸ demektedir.

Kay bugünkü oyuncak tasarımının çoğunun kökenlerini geçmişte olduğunu vurgulamaktadır. Örneğin kayıtlara geçen ilk konuşan bebek 1824 tarihini taşıyor, 1866’da beslenebilen bir bebeğin patenti alınmış, 1880’de bir sütanne bebek yapılmış

⁵⁸ Bkz. (20), ONUR, 25.

ve ağlayan bebeğin patenti ilk kez 1916 alınmıştır. Böylece bugün yeni satılan birçok oyuncanın kökeninin geçmişe dayandığı anlaşılıyor.

Almanya'nın çeşitli kentlerinde minyatür formlar, bebek evi mobilyaları ve ağaç oymacılığının gelişmesiyle ağaçtan oyuncaklar yapılmıştır. İlk büyük oyuncak yapımcıları, kuzey Almanya'da saat yapımcıları arasından çıkmıştır. Kuzey Almanya'nın geniş ormanlara sahip oluşu ve dinsel figür yapma geleneklerinin varlığı, onları ahşap oyuncak sanayisinin öncüsü olarak belirtip ve Nürnberg'i de bu konuda merkez yapmıştır. Almanya'da oyuncak yalnızca bu geleneksel oyuncak yapım bölgelerinde değil, Viechtau ve Odenwald'da da üretiliyordu. Gorman(1985); "Batı dünyasında oyuncacı düzenli sanayi ürününe dönüştüren ilk ülke Almanya olarak bilinmektedir" ⁵⁹der.

1930'ların sonlarında çeşitli çinko alaşımları oyuncak yapımında yaygın olarak kullanıldı, yüksek basınçlı dökme teknikleri özellikle Amerika'da geliştirildi. Bu gelişme Amerika'da "Tootsie", İngiltere'de "Dinky" oyuncaklarına ve İkinci Dünya Savaşı döneminde "Lesney"e, "Corgi" ye ve diğer yüzlerce minyatür ulaşım modeline yol göstermiştir.

Günümüzde yüksek basınçlı makinelerle yapılan kaliteli plastik oyuncaklar ile organik malzemelerden (pamuk, ahşap, mısır)dan yapılan yeşil oyuncaklara baktığımızda; oyuncakların bulundukları dönemin sadece sosyo-kültürel koşullarını değil, aynı zamanda ekonomik ve sanayi gelişimlerini de yansıttığını ve toplumların çocuklarının fiziksel sağlıklarına verdikleri değerleri de görülmektedir.

Tarihsel süreçte oyun objelerinin biçimleri, malzemeleri, çeşitleri ne kadar değişse de, benzer amaçlar için yapıldığı bilinmektedir. İnsan eliyle yapılan oyun objelerin malzemelerinin değişime uğradığı bulunan örnekler doğrultusunda öncelikle; taş, pişmiş toprak, cam, ahşap, porselen, metal, plastik ve günümüzde yeşil oyuncaklar (organik malzemeler) olduğu görülmektedir.

⁵⁹ Bkz. (20), ONUR, 36.

3.1. Tarihsel Süreçte Seramik Oyun Objelerinin Gelişimi

Tarihi kaynaklar, antik dönemde aile ilişkilerinin son derece iyi olduğunu göstermekte, ailelerin çocukların eğitimine verdikleri önem, çocuklar için yapıldığı tahmin edilen nesnelerden anlaşılmaktadır. Çocukların en eski oyuncaklarının taştan, kilden ya da kurutulmuş meyveden yapılmış bilyeler olduğu, bunu pişmiş toprak hayvan figürleri, bebeklerin kullanım eşyalarının izlediği görülmektedir. İlkçağın bu basit oyuncaklarının ardından ortaçağ'ın pişmiş toprak süvarileri, düdükleri ve boru biçimli bebekleri gelmiştir. Ortaçağ'ın koşulları oyuncak açısından uygun olmamakla birlikte, Avrupa'da oyuncak sanayinin kökleri ortaçağ'a kadar gittiği düşünülmektedir.

Gorman(1985) 'Toys Are US' adlı makalesinde oyun objeleri hakkında şöyle söylemektedir; "Hem yaratıcısının onu yapmaktan, hem de oyuncusunun oynamaktan zevk aldığı doğal malzemelerden yapılmış geleneksel oyun objeleri, halkının ustalığını, zekasını ve yaratıcılığını yansıtmaktadır."⁶⁰

Ortaçağın zorlu hayat şartları ve kilisenin katı düşüncesinin ardından; çocukluğun yeniden keşfi, oyuncak sektörünün oluşmasına sebep olmuştur. 18. yüzyıl oyuncağın gelişiminde dönüm noktalarından birini oluşturmaktadır. Çocuk oyuncağının ancak aydınlanma çağına görüşleriyle, özellikle J.J. Rousseau'dan sonra önem kazandığı ve geliştiği bilinmektedir. 19. yüzyılın başlarında oyuncak sanayisinde porselenin kullanımı yaygınlık kazandığı ve minyatür mutfak eşyaları, çay takımları ve porselen bebeklerin yapımında kullanıldığı bilinmektedir.

Günümüzde artık seramik oyun objeleri yok denile bilecek kadar az üretilmekte ve kırılabilirliği sebebiyle tercih edilmemektedir.

⁶⁰ Benjamin GORMAN, **Toys Are Us**, 25

3.1.1. Antik Çağda Seramik Oyun Objelerinin Gelişimi

Antik dönem çocuklarının oyun ve oyun objeleri konusunda Ayça Özcan'ın makalesinde bu konuya şöyle değinilmekte; “Antik dönemde bir çocuğun ilk oyuncaklarından biri hayvan biçiminde bir çingirak olmalıdır.”⁶¹

Antik çağda çocukların ilk oyuncacı sayılan çingirak seramikten yapılıyordu. Günümüzde ise plastik çingiraklar ilk oyun objesi olarak kullanılmaktadır.

Resim 3. 2.) Çingirak, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.Ö. 1700- 1000, İran Ulusal Arkeoloji Müzesi, İran

Pişmiş toprak oyun objelerinin birçok örneğinin Mezopotamya bölgesinde yapılan arkeolojik kazılarından ortaya çıkmış olduğu görülmektedir.

Resim 3. 3.) Çingirak, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.Ö. 200, Mezopotamya, “Wolverhampton Arkeoloji ” Müzesi, İngiltere

Resim 3. 4.) Tekerlekli Koç Biçimli, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.Ö. 2900- 2300, Mezopotamya, “Oriental Institute” Müzesi, Amerika

Mezopotamya, bazı kaynaklarda medeniyetlerin beşiği olarak adlandırılır. Uygun iklim şartları nedeniyle çok eski zamanlardan beri yerleşmeye sahne olmuş ve birçok istilaya uğramıştır. Bilinen ilk okuryazar toplulukların yaşadığı bölgede

⁶¹ Bkz. (43), ÖZCAN, 166.

birçok medeniyet gelişmiştir. Mezopotamya Sümer, Babil ve Asur gibi en eski ve büyük medeniyetlerin doğduğu ve geliştiği yerdir.

İndus Irmağı bölgesinde Pakistan'ın Pencap ve Sind eyaletlerinde bulunan Harappa ve Mohenjo-daro uygarlıkları, M.Ö. 3300 yıllarına ait en önemli uygarlıklardan sayılmaktadırlar.

Resim 3. 5.) Koç Biçimli, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.Ö. 1900- 1700, İlk - Orta Tunç Çağı, Özel Koleksiyon, Türkiye

Resim 3. 6.) Kuş Biçimli Çıngırak, Pişmiş Toprak, Oyun Objeleri, M.Ö. 2400- 1900, Suriye

Resim 3. 7.) Kullanım Eşyası, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.Ö. 2000, İran Ulusal Arkeoloji Müzesi, İran

Pakistan'ın çeşitli bölgelerinde yapılan arkeolojik çalışmalarda ele geçen pişmiş toprak nesnelerin yanında, çok geniş oyun objeleri yelpazesine de rastlanmaktadır.

Resim 3. 8.) Kuş Biçimli Düdük, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.Ö. 4000- 1750, Chanhu-Daro, Pakistan

Resim 3. 9.) Tekerlekli Tarım Arabası, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.Ö.3000- 2500, Harrapa Uygarlığı, "Prince Of Wales" Müzesi, Hindistan

Resim 3.10.) Köpek Biçimli, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.Ö. 2500- 1750, Harrapa Uygarlığı, Harappa Müzesi, Pakistan

Ele geçen pişmiş toprak oyun objelerin çeşitliliği, antik dönem de bölgenin kültüre ve çocuklara verdiği değeri vurgularken, tarihçiler ve etnografyacıların araştırmalarına, 5000 sene önce bölgede yaşayan insanların hayat biçimi ile ilgili önemli ipuçları sunmaktadır.

Resim 3.11.) Hareketli ve Hareketsiz Hayvan Biçimli, Pişmiş Toprak, Oyun Objeleri, M.Ö.300- M.S.100, Harrapa Uygarlığı, Harrapa Müzesi, Pakistan

Antik dönemden günümüze kadar oyuncak seçiminde değişmeyen bir öge çocukların cinsiyetine göre oyun ve oyuncak seçimidir. 2011’de düzenlenen “Seramik Kongresinde”, Erman antik dönem çocuklarının oyunlarını şöyle anlatmıştır; “Yunan ve Romalı kızlar, terakotadan yapılmış, kolları ve bacakları hareket edebilen bebeklerle oynarlardı. Kızlar evde oynamaktan hoşlanırken, erkekler pişmiş topraktan arabalar ve tekerlekli atlarla olduğu kadar yo-yo, misket, top ve topaçlarla oynuyorlardı”⁶² demiştir.

Resim 3.12.) Hareketli Bebek, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.Ö. 450, Antik Yunan, Klasik Dönem, Atina Ulusal Arkeoloji Müzesi, Yunanistan

Resim 3.13) Boğa Biçimli, Pişmiş Toprak, Tekerlekli Oyun Objesi, M.Ö.750- 500, Antik Yunan Arkaik Dönem, Louvre Müzesi, Fransa

⁶² Bkz. (38), ERMAN, 4.

Antik çağda diğer oyuncakların yanı sıra bebek evlerinin ortaya çıktığı dönem olarak bilinmektedir. Arkeoloji kaynaklarda ilk bebek evinin antik Mısır'da eski krallık döneminde yapıldığı ve 5 bin yıl önceye ait olduğunu ifade edilmektedir. Antik ahşap bebek evi, diğer minyatür eşyaları ile birlikte firavunların tapınağından bulunmuş ama fonksiyon olarak oyun objesi olup olmadığı kesinleşmemiştir.

3.1.2. Orta Çağ'dan 20. Yüzyıl'a Kadar Seramik Oyun Objelerinin Gelişimi

Erken dönemden ortaçağa doğru gelindiğinde oyun objelerinin çoğu kil, ahşap ve balmumundan el yapımı ürünler olarak görülüyor. Dövme demirden hayvanların ve tahta bebeklerin üretilmesinden sonra, ortaçağ sonuna kadar oyuncak sanayisinde fazla gelişme görülmediği izlenmektedir. Ortaçağın hayat koşulları oyuncak açısından uygun olmamakla birlikte, yine de Avrupa'da oyuncak sanayinin köklerinin ortaçağa kadar gittiği düşünülmektedir.

“Ortaçağda çocuk bugün bizim bildiğimiz anlamda değildi. Çocuğa ancak çok sonra çocuk gibi davranma olanağı sağlandı. Oyuncak sahipliği ve oynama olanağı da güçlü biçimde ana babanın sınıfına tabiydi.”⁶³

13. ve 14. yüzyıllarda kilden yapılmış küçük atlar çok popülerdi. Onların yanı sıra ördek, geyik, köpek, kuş ve koç figürleri de görülmekteydi. Bazen atların üzerinde, kalkan ya da kaskıyla bir binici olur ve bu atlar gösteri atı olarak tanımlanırdı. Atlar elle serbestçe şekillendirilir ve genelde göğüslerine bir delik açılırdı. Literatürde bu deliklerin tutamak yeri olduğu yazılmaktadır. Diğer kaynaklarda ise delikler, kili kurutma sırasında çatlamaya karşı korunması için oluşturulduğu düşünülmektedir.

Resim 3.14.) Boru Biçimli Bebekler, Pişmiş Toprak, Oyun Objeleri, 14.Y.Y. Nürnberg Müzesi, Almanya

Resim 3.15.) Süvari, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, 14.Y.Y. Nürnberg Müzesi, Almanya

⁶³ Bekir ONUR, *Tarih Boyunca Oyunlar Ve Oyuncaklar*, 367.

Boru biçimli kil oyuncak bebekler ya da “Kruseler Puppen” Almanya'nın güneyindeki kazılarda, zaman zaman Kuzey Almanya, hatta Finlandiya ve Macaristan'da bulunmuştur.

14. ve 15. yüzyıllarda bilyeler de, sık rastlanan oyun objeler olarak görülmektedir. Açık ve koyu renk stoneware bilyeler üzerinde kırmızı çizgiler atıldığı ya da yüzeyleri sır ile kaplandığı bilinmektedir. 15 yüzyılda Fransa'da IV Henry döneminde çömlekçilerin beyaz kilden küçük şövalye figürleri yaptıkları bilinmektedir.

Ortaçağda Rusya kültüründe en popüler oyun objesi olarak, kilden yapılmış evcil hayvan figürlü, at, kuş, köpek zürafa şeklindeki düdükler görülmektedir.

Resim 3.16.) Düdük, Pişmiş Toprak, Geleneksel Oyun Objesi, 1929, “Vyatka” Bölgesi, Rusya

15. ve 18. yüzyıl arası Rusya’da yapılan çingiraklar, top ya da kuş biçimliydi. 1960- 1990’lı yılların arkeoloji kazılarında bulunan oyun objeler Kremlin Müzesi’nde sergilenmektedir.

Resim 3.17.) Top Biçimli Çingirak, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, 9- 15.Y.Y. Kremlin Müzesi, Rusya

Resim 3.18.) Kuş Biçimli Düdük, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, 15.Y.Y, Kremlin Müzesi, Rusya

17. yüzyıldan sonra Avrupa ve Amerika’da oyun objesi olarak yetişkinler ve çocuklar tarafından kullanılan bebek evlerin aksesuarlarının bir kısmı seramikten yapılmaktaydı.

Avrupa’nın ilk bebek evlerinin 17.y.y.’da ustaların el işçiliği ile sipariş üzerine yapıldığı ve endüstri devriminden sonra bebek evleri yapan firmaların kuruldukları ve seri üretime geçtikleri bilinmektedir. İlk fabrikalar Hollanda, Almanya ve İngiltere’de kurulduğu görülmektedir.

Resim 3.19.) Nürnberg Bebek Evi”, Oyun Objesi, 1673, Almanya Yapımı, “V&A” Müzesi, İngiltere

Resim 3.20) “Killer Bebek Evi”, 1800- 1830, İngiltere Yapımı, “V&A” Müzesi, İngiltere

Bebek evlerinin aksesuarlarının birçoğu minyatür porselen kullanım eşyalarıyla süslenmiştir. Porselen objelerin yanında, ahşap malzeme ve gerçek hayatta kullanılan objeler üretilip satılmaktaydı. Minyatür porselen bebekler de bebek evlerinin bir parçası olarak görülmekteydi.

Resim 3.21.) Satranç Figürleri, Porselen, Bebek Evi Aksesuarı, 1950, İngiltere

Resim 3.22.) Mutfak Eşyaları, Porselen, Bebek Evi Aksesuarları, 1940- 1960, “Stokesay Ware Firması” Yapımı, İngiltere

Bebek evlerinin bir kısmı marangoz ustaları tarafından kurgulanıp yapılırken bazıları da müşterilerin özel siparişi üzerine yapılmaktaydı. Ev aksesuarları ve minyatür kullanım eşyaları da sahibinin tercihiyle seçilip alınmaktaydı. Bebek evler zengin ailelerin yaşam biçimlerini ve yapıldığı dönemin hayat tarzını yansıtmakta ve kullanılan seramik objeler hakkında önemli bilgiler sunmaktalar.

Resim 3.23) “Tate Minyatür Bebek Evi”, Oyun Objesi, İngiltere Yapımı, 1760, “V&A” Müzesi, İngiltere

1700lı yıllarda “Baby Doll House” adı verilen ve diğer örneklerine göre daha küçük ebatta olan minyatür bebek evlerinin yapıldığı bilinmektedir. Minyatür bebek evlerinin çocuklara hitap ederek yapıldığı ve eğitici oyuncak oldukları sayılmaktadır. Kız çocuklarına mutfak takımlarını düzenlemeyi, ev işi yapmayı öğretmeyi amaçlandığı düşünülmektedir.

Resim 3.24.) “Ann Minyatür Bebek Evi”, Seramik Aksesuarları, Oyun Objeleri, 1700, “V&A” Müzesi, İngiltere

18. yüzyılda İngiltere’de oyuna karşı olumsuz tutum hem dinden, hem de felsefeden ileri gelmekteydi, fakat buna karşın bebek evlerinin 18. yüzyıl da İngiltere’de daha yaygın olarak görülmeye başladığı bilinmektedir. Almanya ve Hollanda’da görülen ilk örnekleri gibi, büfe olarak değil de, oyuncak olduğu sanılmaktadır.

Resim 3.25.) “Amy Miles Bebek Evi”, Porselen, Kullanım Eşyaları, Oyun Objeleri, 1890- 1900, “V&A” Müzesi, İngiltere

Bebek evlerinde kullanılan minyatür mutfak aletlerinin, süs eşyalarının, banyo, tuvalet ve aksesuarların çoğu seramikten yapılmaktaydı.

Resim 3.26.) Minyatür Çay Takımı, Porselen, Oyun Objesi, 1930, İngiltere

Bebek evlerinin aksesuarları geçmiş dönemlerde zengin ve orta düzeyde yaşayan ailelerin yaşam tarzlarını günümüze yansıtmaktır.

Resim 3.27.) Bebek Evi Mutfak ve Banyo Kullanım Eşyaları, Porselen, Oyun Objeleri, 1920, Almanya

Resim 3.28.) Bebek Evi Kullanım Eşyaları, Porselen, Oyun Objeleri, 1930, Japonya

Resim 3.29.) Bebek Evi Aksesuarı Saat, Porselen, Oyun Objesi, 1880- 1920, Almanya

18 ve 19. yüzyılda bebek evlerinin yanı sıra, minyatür çalışma mekanları da oyun objeleri olarak görülmektedir. Kasap, manav, pastane, eczane ve diğer meslekler ile ilgili minyatür dükkanlarına uygun seramik aksesuarların yapıldığı da görülmektedir.

Resim 3.30.) Minyatür Pastane Kullanım Eşyaları, Porselen, Oyun Objeleri, 1910- 1920, İstanbul Oyuncak Müzesi, Türkiye

18.yüzyılda seri üretim ile üretilen seramik minyatür eşyalar ve seramik bebekler görülmektedir. Bebek evlerinin üretimi için 18.yüzyılın ünlü oyuncak firmaları İngiltere’de; Silber & Fleming, Evans & Cartwright, ve Lines kardeşler, Almanya’da; Christian Hacker, Moritz Gottschalk, Elastolin, Moritz Reichel ve 19. yüzyılın sonlarına doğru Amerikan Bliss firmalarından söz edilmektedir. Bebek evlerinin vazgeçilmez öğeleri minyatür oyun objeleri 18. ve 19. yüzyılda zengin ailelerin yetişkin ve çocukların ilgilendiği, bebek evlerinin bir diğer önemli objesi de minyatür bebeklerdir.

Resim 3.31.) Minyatür Bebekler, Sırsız Porselen, Oyun Objeleri, 1800, Almanya

Resim 3.32.) Minyatür “China Bebek”, Sırlı Porselen, Oyun Objesi, 1890- 1910, Almanya

Resim 3.33.) Minyatür Bebek, Sırsız Porselen, Oyun Objesi, 1880- 1900, “Rauenstein Firma” İmalatı, Almanya.

Bebek evlerinin malzemeleri, döşemeleri, minik porselen çay setleri, minik lavabo ve küvetleri, renkli seramik fayanslar, şömineler, şamdanlar genellikle porselen malzemedен üretilmiştir.

Resim 3.34.) Minyatür Çay Takımı, Porselen, Oyun Objesi, 1765, “Bowl Porselen” Fabrikasının İmalatı, İngiltere

Resim 3.35.) Minyatür Çorbalık, Porselen, Oyun Objesi, 1900- 1920, Almanya

Resim 3.36.) Minyatür Masa, Porselen, Oyun Objesi, 1930, Almanya

Resim 3.37.) Minyatür Mutfak Eşyaları, Porselen, Oyun Objeleri, 1900, İstanbul Oyuncak Müzesi, Türkiye

Almanya ‘Thuringia’nın güneyindeki porselen sanayinin etkisiyle yaklaşık 1820’den itibaren oyuncak bebek yapımında porselenin kullanıldığı görülmektedir.

Sırlı bebeklerin kalitesine önem verildiği ve titizlikle yapılıp, yüz ifadelerinin boya ile belirtildiği görülmektedir. Bebekler çocuk bebekten ziyade yetişkine benziyorlardı ve en popüler oldukları dönem 1850’li yıllardı. 1873’te modayı tanıtmak amacı ile manken bebek olarak kullandıkları bilinmektedir. Sırlı bebeklerin üretimini yapan firmalar; Kestner, Conta & Boehme, diğer Alman firmalar ise Kling, Kister, K.P.M. ve Meissen’ dir. Adı geçen firmalar dışında, bebeklerin bir kısmı da Çekoslovakya’da Schlaggenwald; Danimarka’da Royal Copenhagen, Fransa’da Barrois, Jacob Petit; Polonya’da, Tielsch ve İsveç’te Rostrand’da üretilmiştir.

“Frozen Şarlot” denilen tek parça olan sırlı porselen bebeklerin 1850 -1920 yıllarında üretildiği bilinmektedir.

Resim 3.38.) “Frozen Şarlot Bebekler”, Porselen, Oyun Objeleri, 1860, “Thuringen Bölgesi” İmalatı, Almanya

“China Bebek”ler, 1840 - 1940’li yıllarda üretildiği bilinmektedir. China Bebeklerin baştan omuzlarına kadar olan bölümü döküm çamurundan yapıldığı ve pişirildikten sonra sırlandığı görülmektedir.

Resim 3.39.) “China Bebek” Yetişkin Görünümlü, Sırlı Porselen, Oyun Objesi, 1840, “KPM Firması” İmalatı, Almanya

Resim 3.40.) “China Bebek” Yetişkin Görünümlü, Sırlı Porselen, Oyun Objesi, 1830- 1845, Almanya

Resim 3.41.) “China Bebek” Yetişkin Görünümlü, Sırlı Porselen, Oyun Objesi, 1846- 1855, “Meissen Firması” İmalatı, Almanya

Resim 3.42.) “China Bebek” Yetişkin Görünümlü, Sırlı Porselen, Oyun Objesi, 1860, “Kistler Firması” İmalatı, Almanya

1840’de kurulan ve 19. yüzyılın ikinci yarısında bebek yapımında en önemli firma olan Jumeau fabrikasının Paris’te kurulduğu bilinmektedir. Jumeau bebeklerin 1870 den itibaren, başı omuza kadar sırlanmış porselenden ve gözleri cam ya da emayeden üretilmiştir. Firmanın sahiplerinden Emile Jumeau’nun 1878’de “Paris Sanayi Sergisi”nde kalite ürün imalatı ve yüksek üretim miktarından dolayı madalya almaya hak kazanmıştır. Fabrikanın hızlı gelişmesi 1883’te üretim miktarının 115 bin ve 1890’da birkaç milyon bebek imalatına yol açmıştır. Jumeau bebeklerin Avustralya’ ya kadar ihracatı yapıldığı bilinmektedir.

Resim 3.43.) “Jumeau Bebekler”, Porselen, Oyun Objeleri, 1870- 1900, “Jumeau Firması” İmalatı, Fransa

1860- 1890 yılları arasında Avrupa’da; porselen bebeklerinin Fransa’da yapıldıkları ve oyuncak olmanın yanı sıra bir moda elçisi gibi de uzak ülkelere Fransız modasını tanıtmak için gönderildikleri bilinmektedir. Bebeklerin üst düzey kraliyet mensuplarına yönelik hediyeler olarak verilmesi de çok revaçtaydı.

Viktorya Çağı'nda 1837- 1901 yılları arasında porselen bebekler İngiltere'de özellikle de Londra'daki butiklerde satılmaktaydı.

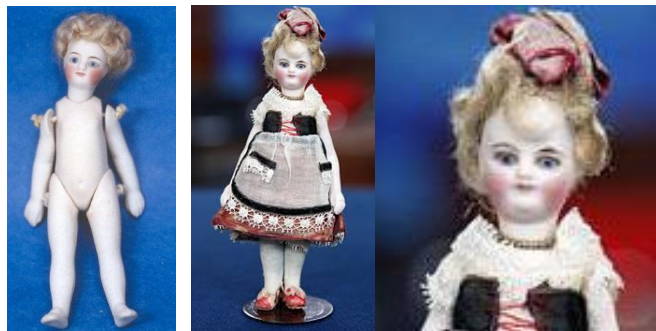

Resim 3.44) “Jumeau Manken Bebek”, Porselen, Oyun Objesi, 1845- 1860, “Jumeau Firması” İmalatı, Fransa

Resim 3.45) “Jumeau Manken Bebek”, Porselen, Oyun Objesi, 1865- 1880, “Jumeau Firması” İmalatı, Fransa

1850'den sonra porselen bebeklerin imalatında önemli bir devrim yaşandığı ve artık bebekler kadına değil, daha çok çocuğa benzeyen bir biçimde üretilmeye başlandığı görülmektedir.

1860li yılların ortalarında kol ve bacakları eklemli, başı dönebilen sırlı ya da sırsız porselen bebekler; tahta, balmumu ve kağıt bebeklerin yerine geçmiştir. “Mignonette bebek” denilen örnekler bu özeliğe sahip bebeklerdendir.

Resim 3.46.) “Mignonette Bebek”, Sırsız Porselen, Eklemli Oyun Objesi, 1860- 1880, Fransa

Resim 3.47.) “Mignonette Bebek”, Sırsız Porselen, Eklemli Oyun Objesi, 1880, Özel Koleksiyon, Fransa

Porselen bebek üretimi yapan ve bu konu da yenilik getiren Simon & Halbig Alman firması 1869- 1920'li yıllarda Hidburghausen bölgesinde kaliteli bebek başı üretimine başladı. 1920 de firma, Kammer & Reinhardt'e satıldı ve 1932 ye kadar üretimine devam etti. “Jutta” bebekler, Simon & Halbig' in ürünüdür.

Resim 3.48.) “Kestner Bebek” Çocuk Görünümü, Sırsız Porselen, Oyun Objesi, 1880- 1910, “Kestner” Firmasının İmalatı, Almanya.

Resim 3.49.) “Porselen Bebek” Çocuk Görünümü, Sırsız Porselen, Oyun Objesi, 1890, Almanya.

Resim 3.50.) “Jutta Bebek” Çocuk Görünümü, Sırsız Porselen, Oyun Objesi, 1880- 1920, “Simon & Halbig Firması” İmalatı, Almanya

Avrupa’da soylu kız çocuklarının severek oynadıkları porselen ve taş bebekler, günümüzde artık yaygın olarak üretilmeseler de, mevcut örnekler koleksiyoncular tarafından toplanmaktadır.

Porselen bebekleri yapılış sıralamalarına göre; sırlı bebekler, sırsız bebekler, karakter bebekler, moda bebekler, çocuk görünümü bebekler olarak sıralamak mümkündür.

Porselen bebekler ve bebek evlerinin minyatür aksesuarlarının yapıldığı dönemlerde, oyuncak porselen mutfak eşyalarının kız çocuklarının oyun oynayabilecekleri ölçülerde yapıldığı izlenmektedir.

Resim 3.51.) Çay Takımı, Porselen, Oyun Objesi, 1845, “Victorian John & Robert Godwin” Firmasının İmalatı, İngiltere

İngiltere, Almanya, Japonya oyuncak porselen mutfak eşyası yapımında öncü oldukları bilinmektedir.

Resim 3.52.) Minyatür Çay Takımı, Porselen, Oyun Objesi, 1890, Almanya

Resim 3.53.) Çay Takımı, Porselen, Oyun Objesi, 1950- 1960, “Noddy Enid Blyton” Firmasının İmalatı, İngiltere

Resim 3.54.) Çay Takımı, Porselen, Oyun Objesi, 1970- 1975, “Foreign” Markası, İngiltere

17. yüzyıl, Avrupa’da pişmiş toprak düdüklerin yapıldığı dönem olarak bilinmektedir. Görülen ilk seramik düdükler baykuş biçiminde ve “Su Düdükler” türündendir. Ses çıkarma özelliklerinden dolayı ve çıkarılan sesin daha çok kuş sesine benzerlik göstermesinden, kuş biçimli düdüklerin daha yaygın oldukları görülmektedir.

Resim 3.55.) Koç Biçimli Düdük, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, 1600- 1700, “Abashevo” Bölgesi, Rusya

Resim 3.56.) Kuş Biçimli Düdük, Porselen, Oyun Objesi, 1780, “Staffordshire” Düdük Müzesi, İngiltere

Resim 3.57.) Kuş Biçimli Düdük, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, 1800, “Staffordshire” Düdük” Müzesi, İngiltere

Düdükler, antik dönemden ortaçağa ve ortaçağdan günümüze kadar ulaşmaktadırlar. Biçimleri ve üzerlerindeki dekorları, yapıldığı bölgenin karakteristik özelliklerini yansıtmaktadır. 18. yüzyıl’da İngiltere’de ilk örneklerine rastlanan düdüklerin formları yalındır ve genelde kalıpta şekillenmiştir.

19. yüzyılın örneklerin çoğu kuş ve kuğu biçimindedirler. Çoğunluğu kalıpta şekillendirilmiş olan düdükler önceleri, çok renkli üretilirken, 20. yüzyıla doğru daha az renkli olmaya başlamıştır.

Resim 3.58.) Kuş Biçimli Düdük, Stonware, Oyun Objesi, 18- 19. Y.Y. “Westervald Firması”nın İmalatı, Almanya

Resim 3.59.) Dekorlu Düdük, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, 19. Y.Y. Almanya

20.yüzyılda düdüklerin üretimleri çoğunlukla kalıp yöntemi ile yapılmıştır. Bu dönemde insan figürü ve bütün dönemlerde yaygın olan figürler de görülmektedir. Daha sonra düşük maliyetli ve az zahmetli üretim yapmak arayışı içinde olanların, düdük üretiminde malzeme olarak plastiği kullandıkları görülmektedir.

Resim 3.60) İnsan Biçimli Düdük, Akçını, Oyun Objesi, 19.Y.Y., “Penny Oyuncakları” İngiltere ve Amerika

Resim 3.61) İnsan Biçimli Düdük, Akçını, Oyun Objesi, 20. Y.Y., Amerika

3.1.3. Yirminci. Yüzyıldan Günümüze Kadar Seramik Oyun Objelerinin

Gelişimi

Tarihsel süreçte seramik oyun objelerinin gelişiminden söz ederken öncelikle geleneksel seramik kullanım eşyaların minyatürleştirilerek oyun objelerine dönüşümleri görülmektedir. Yaygın bir tasarım tavrı olan bu yöntem günümüze kadar oyun objelerin tasarımlarında devam etmektedir. Seramik kullanım eşyası biçiminde yapılan oyun objelerinin üretimi günümüze kadar az bile olsa devam etmektedir.

1970'li yıllardan sonra, çocukların güvenliği göz önünde bulunarak, plastik malzeme tercih edildi. Plastiğin daha ucuza mal edilmesi nedeniyle oyun objelerinin üretiminde yaygınlık kazandı. Bebekte porselenin ve selüloit'in yerine, diğer oyuncaklarda da seramik, metal ve tahtanın yerini alıp, oyun objelerin üretiminde kullanıldığı bilinmektedir. 70'li yılların hemen ardından Japonya modern teknolojinin katkısıyla oyuncak endüstrisinde zirveye tırmanıp, 1980'li yıllardan itibaren pazar payını Hong Kong, Singapur, Tayvan, Malezya ve son yıllarda da Çin'e bırakmıştır. Günümüzde satılan oyuncakların çoğu Çin yapımıdır. Çin'de üretilen oyuncaklar arasında seramik oyun objeleri de bulunmaktadır.

Günümüzde üretilen porselen bebekler, seramik çay setleri, düdükler ve hayvan figürleri geçmişten günümüze kadar devam eden seramik oyun objelerinin uzantısı olduğu görülmektedir. Söz edilen seramik oyun objelerine istegin az olması bu objelerin çok popüler olmadığını göstermektedir.

Geleneksel çocuk oyun objeleri dışında çizgi film karakterlerin seramik biblolarına dönüşümü çocuklara yönelik hazırlanan oyun objesi niteliği taşıyan ve onlara hitap eden hediyelik eşyası olarak satılmaktadır. Seramik Disney çizgi film karakter bibloları “Disney Land” gibi çocuk ve yetişkinlerin eğlence merkezlerinin satış mağazalarında yetişkin ve çocuklara hitap etmektedir.

SERAMİK OYUN OBJELERİNİN GÜNÜMÜZDEKİ İŞLEVİ

KOLEKSİYON OBJESİ

HEDİYELİK VE SÜS EŞYASI

SANAT OBJESİ

4. SERAMİK OYUNCAKLAR VE GÜNÜMÜZDEKİ ANLAM VE İŞLEVİ

4.1. Günümüzde Seramik Oyun Objeleri

Seramik malzeme oyun objelerinin üretiminde, günümüz modern yaşam biçimlerine uygun olmamasına rağmen, halen az gelişmiş ve ekonomik gücü zayıf olan, ülkelerin çocukları tarafından kullanılmaktadır.

Resim 4. 1.) Hayvan Biçimli, Pişmiş Toprak, Oyun Objeleri, 2011, Karaçi, Pakistan

Resim 4. 2.) Kumbaralar, Pişmiş Toprak, Oyun Objeleri, 2011, Pakistan

Hayvan biçimli oyun objeleri antik dönemden günümüze kadar ulaşan ve çocukların severek oynadığı nesnelerdir. Eski uygarlıklardan beri imalatı devam eden ve yakın yüzyılda bile üretilen pişmiş toprak oyun objeleri, artık yaşam standartları yüksek olan ülkelerde tercih edilmese bile, ekonomik seviyesi düşük ülkelerde halen üretilip, çocukların oyun objesi olarak kullanılmaktadır.

Resim 4. 3.) Hayvan Biçimli, Pişmiş Toprak, Oyun Objeleri, “Diwali Festivali”, Hindistan

Resim 4. 4.) Hayvan Biçimli, Pişmiş Toprak, Oyun Objeleri, 2011- 2012, Pakistan

Resim 4. 5.) Hayvan Biçimli, Pişmiş Toprak, Oyun Objeleri, 2011, Hindistan

Pakistan, Hindistan, Afganistan, Afrika, Çin'in yoksul bölgelerinde, pişmiş toprak oyun objelerin değişik biçimleri çocukların oynadıkları oyuncaklarıdır. Sırsız ve sırlı olarak yapılan seramik oyun objeleri, iki üretim şekli ile biçimlenmektedir. Kalıpta döküm yöntemi ile ya da elle şekillendirmeye üretilmektedirler.

Resim 4. 6.) Kedi Biçimli, Sırlı Porselen, Oyun Objesi, 2008, Hindistan

Dasen (1984) "Oyunun Değeri" başlıklı yazısında 8- 9 yaşlarındaki Batı Afrikalı çocukların zamanlarının yalnızca dörde birini oyuna ayırdıklarını, Kenya'da 5- 7 yaşlarındaki çocukların zamanlarının çoğunu çalışmayla geçirdiklerini bildirmektedir. Dasen; kırsal kesimde yaşayan Afrikalı çocuklarının oyuncakları olmadığını ve kendi oyuncaklarını kendilerinin yaptıklarını vurgulamaktadır.

Afrika'da oyuncak yapmaya en uygun malzeme olarak bulunan çamur kullanılmaktadır.

Resim 4. 7.) Asker Figürleri-Arabalar, Oyun Objeleri, 2007, "Huruma Çocuk Yetiştirme Merkezi", Kenya, Doğu Afrika

Resim 4. 8.) Oyun Objeleri, 2012, Badbado Bölgesi, Somali, Doğu Afrika

Son yıllarda Çin pazarı, oyuncak sektöründe en önde gelen üreticilerinden sayılmaktadır. Oyuncak üretimi için en yaygın olarak sentetik malzemelerin tercih edildiği bilinmektedir. Buna rağmen günümüzde doğal malzemelerin oyuncak imalatında ara sıra kullanıldığı da görülmektedir. Doğal malzeme olarak ahşap ve seramik daha yaygın olduğu izlenmektedir.

2011– 2012 yıllarında Çin’de üretilen seramik oyun objelerinin arasında profesyonel oyunculara hitap eden porselen yo-yolar da yapıldığı bilinmektedir.

Resim 4. 9) Yo-Yo, Porselen ve Alüminyum, Oyun Objesi, 2011, “Higurashi Magic” Yapımı, Çin

Aynı zamanda porselen bebeklerin üretiminde büyük payı olan bu pazar, porselen bebeklerin satışını artırmak hedefi ile onları yetişkin koleksiyoncuların dışında çocuklara hitap eden bir görünüme büründürmeye çalışmaktadır.

Resim 4. 10.) Bisküvi Bebekler, Porselen, Oyun Objeleri, 2007- 2010, Çin
Resim 4. 11.) Bisküvi Bebek, Porselen, Oyun Objesi, 2010, Çin

Günümüzde, anne babalar kız çocuklarına oyuncak porselen bebekleri satın almayı tercih etmeseler bile, üreticiler bu bebekleri değişik giysi ve görünümlemlerle çocukların beğenisine sunmaya devam etmekte. Örneğin 2012’de porselen bebeklerin giysileri, kız çocukların giysi modası ile paralel olarak üretilmiş ve böylece manken porselen bebekler grubu oluşmuştur. 8 yaş üstü kız çocuklarına

hitap eden bu bebeklerin nostaljik giysili bebeklerden daha çok ilgi gördükleri bilinmektedir.

Resim 4. 12.) Bisküvi Manken Bebek, Porselen, Oyun Objesi, 2012, Çin

Resim 4. 13.) Bisküvi Manken Bebek, Porselen, Oyun Objesi, 2012, Çin

Günümüzde çocuklara yönelik üretilen seramik oyun objelerinin en yaygını çay takımları ve mutfak eşyaları olduğu görülmektedir. Oyuncak porselen çay takımları bazı ülkelerde bilhassa Çin’de üretilmektedir. Takımlar değişik desenlerle; Çin geleneksel çiçek motifleri, günün modası olan çizgi film karakterleri ve çocukların arasında popüler olan karakterlerle dekore edilip satılmaktadırlar. Porselen bebekler, seramik düdükler hayvan figürler de diğer örneklerden sayılmaktadırlar. Günümüzde eski dönemlere göre seramik oyun objelere karşı isteğin azalmasından üretim miktarının düştüğünün görülmektedir.

Resim 4. 14.) Çay Takımı, Porselen, Oyun Objesi, 2000- 2010, “Hello Kitty” Deseni, Çin

Resim 4. 15.) Çay Takımı, Porselen, Oyun Objesi, 2005, Geleneksel Çiçek Deseni, Çin

Düdükler tarih boyunca insanların ilgisini çekmiştir. Değişik biçimlerde üretilen bu objeler, günümüzde oyun objesi olarak fazla ilgi görmeseler bile oyuncaktan farklı anlam ve işlev kazanmakta ve hala üretilmektedirler. Çin’de kuş

biçimli seramik düdükler, birçok çeşit ve renkte, oyun objesi olarak üretilip, diğer ülkelere ihraç edilmekteler.

Resim 4. 16.) Kuş Biçimli Düdükler, Porselen, Oyun Objeleri, 2008- 2010, Çin

Antik dönemde çocukların oyun objesi olarak kullanılan pişmiş toprak tekerlekli hayvan biçimli oyun objeleri ve arabalar, günümüzde plastik ya da ahşaptan değişik biçimlerde üretilip, çocukların beğenisine sunulmaktadır.

Resim 4. 17.) Tekerlekli Hayvan ve Araba Biçimli, Plastik, Oyun Objeleri, 2012 “Erpa Oyuncak Firması”nın İmalatı, Türkiye

Resim 4. 18.) Araba Biçimli, Ahşap, Oyun Objeleri, 2011, “Unique Wodden Toys” Firması’nın İmalatı, Türkiye

Günümüzde, seramik malzeme çocuk oyun objelerinin yapımında fazla kullanılmazsa bile, halen satranç gibi yetişkin oyun objelerinin yapımında ya da oyun obje temalı çalışmalarda kullanılmaktadır. Satrancın biçimsel özellikleri birçok

seramik sanatçıya çıkış noktası oluşturup ve yaptıkları sanatsal çalışmalarında izini sürdürmektedir.

“Genuine Wedgwood Jasper” satranç takımı, 1784’de John Flaxman tarafından tasarlanmıştır. Günümüzde değişik renklerde üretilip “Wedgwood” damgası ile satılmaktadır.

Resim 4. 19.) Satranç Takımı, Renkli Porselen, Sanatsal Oyun Objesi, 1784, “Genuine Wedgwood Jasper” Takımı, “Wedgwood” Firmasının İmalatı, İngiltere

Resim 4. 20.) Bahçe Böcekleri Satranç Takımı, Pişmiş Toprak, Sanatsal Oyun Objesi, 2010, “Harry Leaf” Tasarımı, Amerika

Resim 4.21.) Melekler Satranç Takımı, Stonware, Sanatsal Kullanım Eşyası, 2011, “Jo Lucksted” Tasarımı, İngiltere

Resim 4.22.) “Night Shirt” Satranç Takımı, Stonware, Sanatsal Kullanım Eşyası, 2012, “Jo Lucksted” Tasarımı, İngiltere

4.2. Seramik Oyun Objelerinin Günümüzdeki İşlevi

Seramik oyun objelerinin günümüzde işlevi, kullanım şekli ve biçimsel değişimleri üç ana gruba ayrılmaktadır. Antik dönem seramik oyun objelerinin koleksiyon objesi olarak kullanımı, seramik oyun objelerinin teması ile üretilen hediyelik ve süs eşyalar, seramik oyun objelerinin seramik sanatında yansımaları.

Günümüzde antik dönem seramik oyun objelerinin bir kısmı müzelerde sergilenmekte, diğerleri ise koleksiyon objesi olarak özel koleksiyoncuların koleksiyonunda, ya da belli kurumların koleksiyonlarının bir parçası olarak varlıklarını sürdürmektedirler.

“Çocukların oyun etkinlikleri ve kullandıkları oyuncakları çocukluğun önemli bir parçasıdır. Çocuğun yaşamında son derece önemli olan oyun, teknolojik gelişmeler sonucunda, günümüzde biçim, oynanan ortam, oynanılacak kişi sayısı ve gerekli araç ve gereçler bakımından değişmeye başlamıştır. Ancak, gelişmiş ülkelerde teknolojinin gelişimine bağlı olarak yeni oyuncaklar geliştirilirken, eski oyuncakları ve dolayısıyla da oyunları koruma altına alınmaya çalışılmaktadırlar. Böylece, o kültüre özgü oyun ve oyuncaklar nesilden nesil’e aktarılarak sözlü gelenekler ya da somut olmayan kültürel miras korunmuş olacak ve gelecekteki çocuk eğitimcileri de çocuk tarihi araştırmalarında bu birikimden yararlanmış olacaklardır.”⁶⁴

Antik dönemden günümüze kadar ulaşan seramik oyun objelerinin diğer işlevi ise hediyelik eşyaya değişimi görülmektedir. Minyatürleştirilen geleneksel nesne günümüzde ya endüstriyel yöntemlerle oyuncağa dönüştürülmekte, ya da yine geleneksel yöntemlerle üretilerek oyuncaktan farklı olarak turistik anı nesnesine, hediyelik eşyasına dönüştürülmektedir. Geleneksel oyun objelerinin, endüstriyel ürün

⁶⁴ Hande A. BAŞAL, *Geçmiş Yıllarda Türkiye’de Çocuklar Tarafından Oynanan Çocuk Oyunları*, 243.

olarak plastiğe aktarılmasından sonra artık günümüzde bu ürünlerin seramik, cam, mermer ve benzer malzemelerle işlenerek dekoratif nesne haline dönüştürüldüğü de görülmektedir.

Ayrıca günümüz heykel ve seramik sanatında, antik dönem seramik oyun objelerinin etkilerini görmek mümkündür; Çeşitli ülkelerde seramik sanatçıların işlerinde, antik dönemden günümüze kadar ulaşan seramik oyun objelerin teması ya da biçiminden yararlanarak yaptıkları sanatsal çalışmalar görülmektedir.

4.2.1 Seramik Oyun Objelerinin Koleksiyon Amaçlı Kullanımı

Antika niteliği taşıyan seramik oyun objelerinin bir kısmı, arkeoloji müzelerinde yer alırken, bir kısmı oyuncak müzelerinde ya da özel koleksiyonlarda yer almaktadır. Koleksiyonlar; özel ve kurum koleksiyonları olmak üzere iki ana gruba ayrılmaktadır.

Bütün antik eserlerde olduğu gibi, oyun objelerinin de meraklıları vardır. Koleksiyoncuların özel koleksiyonlarında yer alan oyun objeleri de bu merakın sonucudur. Koleksiyonlar, oyun objelerinin korunduğu en önemli yerler olarak sayılabılır.

Özel koleksiyonlar, tek kişi ya da bir aileye aittir. Kişisel imkanlarla koleksiyon oluşturmaya çalışılır. Koleksiyonculuk anlayışı, çocukların ilgi ve anahtarlık toplama, ya da büyüklerin topladıkları pul ve antika eserlere kadar geniş yelpazeyi kapsayan bir merak ve iştir.

Kurum koleksiyoncu unvanına sahip olan kurumlar da antika eserlerin korunmasında önemli yere sahip olan kuruluşlar olarak bilinmektedirler.

Antik seramik eserlerin arasında bulunan pişmiş toprak oyun objeleri de koleksiyoncuların merakını uyandıran nesneler olarak görülmektedirler. Özel koleksiyonlarda bulunan objeler, koleksiyoncunun ilgi alanı ve maddi durumuna bağlı olarak değişkenlik göstermektedir.

Birçok ülkede, oyun objelerini toplama, koruma ve ileriki zamanlara geçişlerini sağlamak için arkeoloji müzeleri, oyuncak müzeleri, özel ve kurum koleksiyonları bulunmaktadır. Oyun objelerinin korunmasında önemli yere sahip olan, bu kurum ve kuruluşlar ile ilgili kısa açıklamalarda bulunmak gerekmektedir. İlk olarak, geniş yelpazeyi kapsayan müzelerin işlevlerini incelemek yerinde olacaktır.

Müzelerden, insanlığın geçmişini ve bugününü birbirine bağlayan köprüsü olarak söz edilebilir. Oyuncak müzeleri de bu durum dışında kalmayıp aynı özelliklere sahiptirler. Geçmişte yaşayan çocukların hayatına yolculuk yapmanın en iyi yolu oyuncakları incelemektir. Dünyada çeşitli oyuncak müzeleri ya da müzelerde oyuncak bölümleri bulunmaktadır. “Oyuncak müzeleri aynı zamanda araştırma merkezidir. Amaç çocuğu ve oynacağı bir araya getirip müzeyi eğitim ve araştırma amacıyla kullanmaktadır. Avrupa’da ve Amerika’da birçok büyük müze oyuncak müzeleri açmıştır.”⁶⁵

Oyuncak müzelerinde bulunan eserler, yetişkin ve çocukların oluşturduğu toplumların kültür tarihini (yeme- içme, giyim- kuşam, mimari, v.b), sosyal yaşam ve aile yaşantısını, sanayi tarihini bir arada barındırması ve ilişkilendirmeye uygun olması açısından doğal olarak yaygın eğitim ve öğretime zengin kaynak oluşturmaktadırlar.

Oyuncak müzelerinin amaç ve işlevleri hakkında dünyanın önde gelen oyuncak koleksiyonlarından birine sahip olan, Stockholm Oyuncak Müzesi’nin tanıtım broşüründe şunlar yazmaktadır; “Amaç oyuncakların zengin dünyasını olabildiğince çok yönüyle gösterebilmektir. Çocuk kültürü uzun zaman ihmal edildi ve yeterince değerlendirilmedi. Birkaç istisna dışında, İsveç müzelerinde temsil edildiği de söylenemez. Oysa oyuncaklar dünyamızın minyatür sentezleri olarak görülmelidirler. Dolayısıyla bir oyuncak müzesi bize kültür tarihinin fotoğrafını verebilir. Burada çok değişik konular temsil edilmektedir: Etnografik konular, savaş ve teknoloji tarihi, toplumsal tarih ve kuşkusuz sanat tarihi”⁶⁶

Oyuncak müzelerinin değeri, onlara tarihsel ve toplumsal hayatın bir arşivi olarak baktığımızda, daha iyi anlaşılır. Bu konu ile ilgili başka bir anlatım, Akçin’ in (2006)da dediği gibi; “Müzelerin bünyelerinde barındıkları eserlerin gölgesinde, bilgiler saklıdır. Müzeler bu eserlerin sadece sergilendiği ya da korunduğu kurumlar değildir. Eserlerin dillerinde saklanan kültüre bekçilik yaptıkları gibi, gelecek

⁶⁵ Hülya YALÇIN, **Eyüp Oyuncakları Müzesi**, 71.

⁶⁶ Bkz.(20), ONUR, 23.

kuşaklara bu eserlerin tanıtılmasında, geçmiş ile gelecek arasında köprü görevi görmede ve belki de eserlerin ait oldukları dönemleri dile getirmede elçilik görevi gördüğü aşıkardır.”⁶⁷

Oyuncak müzeleri, oyuncakların korunması dışında, araştırma merkezleri olarak da kullanılmaktadır. İşlevleri çocuğu ve çocukluğu seven insanları oyuncaklarla bir araya getirmek, eğitim ve araştırma için fırsatlar sunmaktır. Oyuncak müzelerinde sergilenen oyuncakların, geçen yüzyıllara ait oldukları görülmektedir. Antik dönem ve ortaçağ pişmiş toprak oyun objeleri, arkeoloji ve etnografya müzelerinde ya da özel koleksiyonlarda koruma altında tutulmaktadırlar.

Türkiye’de antik dönem seramik oyun objelerinin orijinal örneklerinin arasında en eski eserleri sergilenmekte olan müzeler; “Mardin Müzesi”, “Gaziantep Medusa Müzesi”, “İstanbul Arkeoloji Müzesi”, Kütahya Arkeoloji Müzesi, “Ankara Medeniyetler Müzesi” ve “Antalya Arkeoloji Müzesi” gibi müzelerden söz edilebilir.

Mardin Arkeoloji Müzesi’nde dünyanın ilk oyuncak arabası unvanına sahip M.Ö. 3000- 3500’lere tarihlenen kil araba sergilenmektedir.

Gaziantep Medusa Cam Eserler Müzesinde sergilenen 10 adet pişmiş toprak oyuncak araba yaklaşık M.Ö. 3000- 2500’lere tarihlenmektedir.

Kütahya Arkeoloji Müzesi’nde, Frig dönemine ait pişmiş topraktan yapılmış, üç oyun objesi, tekerlekli horoz, tavuk ve kuş sergilenmektedir.

⁶⁷ Sibel, AKÇIN, *Geleneksel İşlemeli Ürünlerin Değerlendirmesi ve Eğitime Katkısının Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma*, 30.

Resim 4. 23.) Tekerlekli Horoz, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, Frig Dönemi, Kütahya Müzesi, Türkiye

Onur (2010) “Oyuncaklı Dünya” kitabında, İzmir Etnografya Müzesi’nden söz ederken; Arkeoloji müzesinin camekanlarında bulunan pişmiş toprak minik nesneleri anlatmaktadır. Sergilenmekte olan kuş, köpek, koç, kaplumbağa heykelcikleri ve su kaplarının oyun objesi olarak kullanılmış olabileceği düşünülen formlar olduğundan bahsetmiştir.

Antik dönemden erken ortaçağa kadar, en fazla Antik Yunan ve Antik Roma’ya ait pişmiş toprak bebeklere rastlamak mümkündür. Pişmiş toprak bebekler, başka fonksiyonları olmuş olsa bile, kız çocukları tarafından oyun amaçlı da kullanıldıkları bilinmektedir. Bebeklerin, çocukların belli bir yaşa gelmesinden sonra, Afrodit ve diğer tanrıçalara armağan edildiği arkeolojik çalışmalarla saptanmaktadır.

Yunanistan’da Atina Ulusal Arkeoloji Müzesi’nde bulunan oyuncak bebeklerin M.Ö.3. yüzyıla ait ilk hareketli ve insan formunda oyuncaklar olduğu bilinmektedir. "Nevrospasta" adlı kil bebeğin önemli özelliği, çocuklara giysi giydirme olanağı sağlamak olmuştur.

Resim 4.24.) “Nevrospasta Bebek”, Pişmiş Toprak, Oyun Obje, Replika, M.Ö. 300, Antik Yunan, Helenistik Dönem, Atina Ulusal Arkeoloji Müzesi, Yunanistan

M.Ö. 3. yüzyılda pişmiş toprak bebek yapımının, Yunanistan’da görüldüğü gibi Antik Roma’da da revaçta olduğu bilinmektedir. Antik Yunan’ın “Nevrospasta Bebeği” gibi, Roma döneminde üretilen hareketli örnek de, yapıldığı bölgenin adını alıp “Tarentium Bebeği” olarak anılmaktadır.

Paris, Louvre Müzesi’nde, M.Ö. 3. yüzyıl Roma Tarentium bölgesi ne ait, kol ve bacakları hareketli pişmiş toprak oyuncak bebek sergilenmektedir.

Resim 4. 25.) “Tarentium Bebeği”, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.Ö 300, Antik Roma Cumhuriyet Dönemi, Louvre Müzesi, Fransa

Metropolitan Sanat Müzesi’nde sergilenen M.Ö 5. yüzyıla ait antik Yunan klasik dönemin hareketli pişmiş toprak bebeği, hem yetişkin, hem de çocuk mezarlarında bulunması nesnenin sırf oyun objesi olarak kullanıldığı olasılığını ortadan kaldırmaktadır.

“Corintian Bebekleri”, tiyatro bebeği olarak bilinen ve aynı zamanda kız çocuklarının oynayabilecekleri örneklerdendir.

Resim 4.26.) “Corintian Bebeği”, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, M.Ö. 500, Antik Yunan Klasik Dönem, Metropolitan Müzesi, İngiltere

Antik dönem kil bebeklerinden sonra 14. ve 15. yüzyıl da pişmiş topraktan, boru biçimli oyuncak bebeklerin yapıldığı görülmektedir. Bebek örnekleri Almanya'da Nürnberg Müzesi'nde mevcuttur.

Resim 4.27.) Boru Biçimli Bebek, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, 15. Y.Y, Nürnberg Müzesi, Almanya

Resim 4.28.) Boru Biçimli Bebek, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, 14.-15.Y.Y, Nürnberg Müzesi, Almanya

17. yüzyıllardan sonra yapılan ve kaynaklarda farklı terimlerle adlandırılan seramik bebekler; “China Bebek”, “Parian Bebek”, “Bisküvi Bebek”, ve “Porselen Bebek” diye adlandırılmaktadır. Hammaddelerin özelliklerinden kaynaklanan görüntü değişikliği, hammadde ile bağlantılı pişirim derecesi ve etkileri, yüzeylerinde farklı görüntülere sebep olan ‘sır’ ile kaplanıp, kaplanmamaları çeşitli adlandırmalarına yol açmıştır. Değişik yüzey görünümüne sahip olan antik seramik bebekler, genel olarak, “Bisküvi Bebek” ya da “Porselen Bebek” diye adlanmaktadırlar.

17. yüzyıldan sonra üretilen antik seramik bebekler, günümüze kadar ulaşan ve aynı dönemlerde yapılan diğer seramik oyun objelerine göre daha fazla çeşide sahiptirler. 1800’lerde yapılan sırlı ve sırsız porselen bebeklerin örnekleri, özel bebek koleksiyonlarında ve oyuncak müzelerde görülmektedir. Porselen bebekler 18.yüzyıl çocuklarına değerli hediye niteliği taşıyan ve hatta giyim modasının yayılmasında önemli nesneler olarak bilinmektedirler.

Sırlı bebekler ya da “China bebekler” Avrupa’nın ilk porselen bebeğidir. Almanya’da 1840lı yıllarda yapılmaya başlanmıştır. China bebeklerin, yüzeyleri beyaz sırlı, parlak görünüme sahiptir. Saç yerine boya ile saç deseni yapılmıştır. Sırlı

porcelen bebeklerde ağız açık olanlar son derece az bulunur ve koleksiyoncuların aradığı türdendir.

Resim 4. 29.) “China Bebek”, Sırlı Porselen, Oyun Objesi, 1850- 1890, Almanya

Parian bebekler 1850- 1880li yıllarında, China bebeklerden sonra yapılmaya başlamış, mat ve sırsız porselen görünümlü, saçları sırlı bebeklerde olduğu gibi boya, gözleri camdan ve vücutları diğer malzemelerdendir.

Resim 4.30.) “Parian Bebek”, Sırsız Porselen, Oyun Objesi, 1860- 1880, Almanya

Porselen bebeklerin çeşitleri, 1860- 1900li yıllarında en popüler oldukları dönem olarak bilinmektedir.

Resim 4.31.) “Bisküvi Bebek”, Sırsız Porselen, Oyun Objesi, 1900, Almanya

Bisküvi bebekler, 1100°-1200° C derecelerde fırınlanan, sırsız porselen bebeklere denilir. Yapılış tarihleri 1860 - 1900’lü yıllara dayanmaktadır. Sırsız porselen bebeklerin rengi daha çok ten rengine benzerken, mat bir görünüme sahip,

yüz ifadeleri pişirimden sonra boyalarla şekil alıp gerçek cilt hissi vermektedir. Genelde gözlerinin camdan yapıldığı görülmektedir. Bisküvi bebeklerin gövdeleri genelde kumaş, deri, ahşap ya da başka malzemelerden üretilmekteydi. Sırsız porselen baş, gövdeye birleştirilip bir bütün oluşturulurdu. Bebeklerin gövdesi kırılabilirlik ve ağırlık nedeniyle nadiren seramikten yapılmaktaydı.

Resim 4.32.) Kapalı Ağızlı “Bisküvi Bebek”, Sırsız Porselen, Oyun Objesi, 1886- 1932, “Kammer Firması” İmalatı, Almanya

Resim 4.33.) Açık Ağızlı “Bisküvi Bebek”, Sırsız Porselen, Oyun Objesi, 1918- 1921, “Fulper Pottery Firması” İmalatı, Amerika

Sırlı bebeklerin tersine sırsız porselen başlı bebeklerin ağzı kapalı olanları, ağzı açık ve dişli olanlardan daha çok aranmakta ve daha pahalıya satılmaktadır. Boyutları ise, minyatür boylardan, çocuk boyuna kadar çeşitli ebatlarda değişmektedir. Genellikle koleksiyon niteliği taşırlar ve pahalıdırlar. Özel oyuncak koleksiyon meraklıları için seramik bebeklerinin yeri ayrıdır. Kaliteli seramik bebekler zaman aşımına dayanıklı olduklarından daha güzel ve değerli görülmektedirler.

Seramik bebek koleksiyon uzmanı, Denise Van Patten’in “Doll Collecting” adlı sitesinde yazdığına göre; günümüze kadar en yüksek rakama satılan bebek 200,000\$’a alıcı bulmuştur.

Dünyanın birçok müzesinde oyuncak porselen bebeklerin sergilendiği görülmektedir. İngiltere de “Lilliput Bebek ve Oyuncak Müzesi”nde bu bebeklerin sergilendiği önemli bir kurum olarak bilinmektedir. Kral Edward dönemine ait, 1800’lü yıllarda üretilmiş “Simon ve Halbig” Alman firmasının bebekleri, “Jules Steiner” Fransa bebekleri sergilenen bebekler arasında görülmektedir.

Resim 4.34.) Bisküvi Bebek, Renkli Porselen, Oyun Objesi, 1800, “Simon & Halbig Firması” İmalatı Almanya

Fransa Poissy kentindeki “Musee du Jouet” Oyuncak Müzesinde sergilenmekte olan, “Rohmer” bebeği 1860 tarihli, başı sırlı porselen ve gövdesi deriden yapılmıştır.

Resim 4.35.) Bisküvi Bebek, Sırsız Porselen, Oyun Objesi, 1860, “Rohmer Firması” İmalatı, Fransa
Resim 4.36.) Bisküvi Bebek”, Sırsız Porselen, Oyun Objesi, 1890- 1916, “Steiner Firması” İmalatı, Almanya

“Victoria & Albert Çocukluk Müzesi”nde 400 seramik bebek bulunmaktadır. Müzede sergilenen örnekler arasında; Simon ve Halbig Alman firmasının 1900 yıllarında ürettiği başı sırsız porselen, gövdesi daha ucuz malzemelerden yapılmış olan “Cedric bebek” ve aksesuarları görülmektedir.

Resim 4.37.) “Cedric Bebek”, Porselen, Oyun Objesi, 1900, “Simon & Halbig Firması” İmalatı, Almanya

Müzede sergilenen bebekler arasında Alman porselen firması, “Kestner” in 1913’lü yıllarda ürettiği sırsız porselen bebek, gövdesi tek parça, kolları hareketli ve boyları yaklaşık 12 santimetre olan. “Kewpie Bebek” de görülmektedir.

Resim 4.38.) “Kewpie Bebek”, Porselen, Oyun Objesi, 1913- 1920, “Kestner Firması” İmalatı, Almanya

1916-1917’li yıllarda “Doll Pottery Company” adlı İngiliz firma, üçlü bebek üretimini başlattı. Tek bir gövdeye üç farklı renk ve ifadede ekstra baş ve iki farklı renkte takmalı el ayakları olan bebeklerin üretildiği bilinmektedir. İkili ya da üçlü porselen bebekler, çocuğun zevkine göre başını değiştirme olanağı sunuyorlardı. Oyuncak almanın güç olduğu dönemlerde bu yöntem çocuklara daha çok oyun oynamak imkanı vermektedir. En önemlisi de yedek başın bulunması porselen başın kırıldığı zaman, aile bütçesini etkilemeden çocuğun başka bir bebeğe sahip olabileceğini sağladı.

Resim 4.39.) Üçlü Bebek, Porselen Başlı, Oyun Objesi, 1916, “Doll Pottery Company” İmalatı, “V&A Müzesi”, İngiltere

Resim 4.40.) Üçlü Bebek, Porselen, Oyun Objesi, 1910, Kestner Firması İmalatı, Almanya

“Victoria & Albert Çocuk Müzesi”nde seramik bebekler dışında porselen oyun objeleri; çay takımları, tabaklar, fincanlar ve “Lowestoft” İngiliz porselen fabrikasının 1790-1800’de ürettiği oyuncak çay ve fincan takımı, “Rackingham” seramik fabrikasının 1830-1837’de ürettiği çiçek kabartmalı çaydanlık da sergilenmektedir.

Resim 4.41.) Çay Takımı, Porselen, Oyun Objesi, 1790- 1800, “Lowestoft Firması” İmalatı, “V & A Müzesi”, İngiltere

Resim 4.42.) Dekorlu Çaydanlık, Porselen, Oyun Objesi, 1826- 1842, Rackingham Firması İmalatı, “V & A Müzesi”, İngiltere

Onur (2010) “Oyuncaklı Dünya” kitabında Nürnberg müzesinde bulunan seramik oyuncak bebekler hakkında bilgi vermektedir. 1905 tarihli, Art Nouveau döneminin tipik bir yüksek tekerlekli bebek arabası ve gerçek saçlı, kadife giysili, sırlanmamış porselen başlı bebekten, 1840- 1850 arasında üretilen, kol ve bacakları ağaçtan, gövdesi kilden, başı çiniden bir bebekten de söz etmektedir.

Oyuncağın kültür tarihini yorumlamanın öncüsü olarak; “New York Kent Müzesi Oyuncak Koleksiyonu” ya da “New York Toys Collection” olarak bilinmektedir. Amerika’da 1960’tan bu yana, kurulan ilk oyuncak koleksiyonu olarak bilinen müze, 1923’teki kuruluşundan itibaren özel bağışlarla parça, parça oluşmaya başlamıştır. New York’un önde gelen ailelerinin katkılarıyla, kuşaktan kuşağa aktarılan ve 1769- 1895 tarihlerini kapsayan bebek evleri gelmektedir. Koleksiyona

katkıda bulunanlardan biri de zengin Rockefeller'ın yeğeni "Emma"dır. Emma kendi bebek koleksiyonunu bu müzeye bağışlamıştır.

Resim 4.43.) Porselen Bebekler, Sırlı ve Sırsız Porselen, Oyun Objeleri, "New York Toy Collection Müzesi", Amerika

Amerika'da bebek koleksiyonculuğu, hobiler arasında ikinci sıradadır. "Enchanted World Doll Museum"; Dünya Bebekler Müzesi, Dakotalı işadımı Sheldon F. Reese tarafından kurulmuştur. Müzede 4000'den fazla bebek mevcuttur. Enchanted Müzesi'nde yer alan bebekler arasında Amerikan "Fulper Bebekleri" de yer almaktadır.

Resim 4.44.) Porselen Bebekler, Sırlı Ve Sırsız Porselen, Oyun Objeleri, 1890- 1940, "Enchanted Doll Müzesi", Amerika

Amerika'da 1910- 1921 arasında New jersey'de Fulper Pottery firmasının yaptığı Fulper bebekleri bugün ender bulunan koleksiyon parçaları olarak tanımlanmaktadırlar.

Resim 4.45.) Açık Ağızlı Bisküvi Bebekler, Sırsız Porselen, Oyun Objeleri, 1920, "Fulper Pottery Firması" İmalatı, Amerika

Özel müzelerin kurulmasında önemli yere sahip özel koleksiyonlar, bebek müzeciliğinin temellerini oluşturmuştur. Dünyadaki oyuncak koleksiyonlarının en yaygını antika oyuncak bebek koleksiyonlarıdır. Bebek koleksiyonculuğunda Amerikalılar en meraklı koleksiyoncu grubunu oluşturmaktadırlar.

Amerikalı bebek koleksiyoncusu Edith West (1860- 1942), topladığı 76 parça özel bebek koleksiyonunda 1870-1930’li yıllarına ait seramik bebekler yer almıştır.

Resim 4.46.) “Frozen Charlotte Bebek”, Sırlı Porselen, Tek Parça Oyun Objesi, 1870- 1890, “Edith West Koleksiyonu”, Almanya

Resim 4.47.) Bisküvi Bebek, Sırsız Porselen, Oyun Objesi, 1906- 1930, “S.F.B.J. Firması” İmalatı, Edith West Koleksiyonu, Fransa

Resim 4.48.) Asker Bebek, Sırsız Porselen, Oyun Objesi, 1912- 1930, “Edith West Koleksiyonu”, Almanya

Amerikan bebek koleksiyoncu Frances Fairchild (1845- 1925)’ın 24 parçalı bebek koleksiyonunda, 1862–1918 yıllarına ait porselen bebek çeşitlerinden oluşmaktadır.

Resim 4.49.) “China Bebek”, Sırlı Porselen, Oyun Objesi, 1862- 1880, “Frances Fairchild Koleksiyonu”, Almanya

Resim 4.50.) Bisküvi Bebek, Sırsız Porselen, Oyun Objesi, 1885- 1915, “Frances Fairchild Koleksiyonu”, Almanya

Resim 4.51.) Bisküvi Asker Bebek, Sırsız Porselen, Oyun Objesi, 1900- 1918, “Frances Fairchild Koleksiyonu”, Almanya

Eski Amerikalı bebek koleksiyoncuları arasında yer alan Amalia Baird (1884-1951), topladığı 88 parça oyuncak bebek koleksiyonunda yer alan porselen bebeklerin en eskisi 1880 yapımı Kestner Firması'nın üretimi olan bebektir. Diğer bebekler ise 1890- 1945 tarihli sırlı ve sırsız porselen bebeklerden oluşmaktadır.

Resim 4.52.) “Kestner Bebek”, Porselen, Oyun Objesi, 1880- 1899, “Kestner Firması” İmalatı, “Amalia Baird’in Koleksiyonu”, Almanya

Resim 4.53.) Bisküvi Bebek, Porselen, Oyun Objesi, 1890- 1900, “Amalia Baird’in Koleksiyonu”, Almanya

Resim 4.54.) Bebek, Sırsız Porselen, Oyun Objesi, 1900- 1925, “S.F.B.J Firması” İmalatı, “Amalia Baird’in Koleksiyonu”, Fransa

Resim 4.55.) “China Bebek”, Sırlı Porselen, Oyun Objesi, 1945, “Amalia Baird’in Koleksiyonu”, Amerika

Amerikan koleksiyoncu Alice Kent (1864- 1969), 49 parçadan oluşan antik bebek koleksiyonu 1830-1930’lı yıllara ait bebeklerden oluşur. Söz konusu koleksiyonda, 1850- 1908 üretimi olan China bebekler de bulunmaktadır.

Resim 4.56.) “China Bebek”, Sırlı Porselen, 1850- 1868, “Alice Kent Koleksiyonu”, Almanya

Resim 4.57.) “China Bebek”, Sırlı Porselen, 1850- 1875, “Alice Kent Koleksiyonu”, Almanya

Resim 4.58.) “China Bebek”, Sırlı Porselen, 1860- 1880, “Alice Kent Koleksiyonu”, Almanya

Resim 4.59.) “China Bebek”, Sırlı Porselen, 1908, “Alice Kent Koleksiyonu”, Almanya

Bebek koleksiyoncuları genelde bebekleri satın almaktadırlar; ama bazıları da yıpranmış porselen bebek parçalarını değiştirilerek ya da yeni parçaları satın alıp, birleştirerek koleksiyonlarına katmak üzere özel bebekler oluşturmaktadırlar. Bu yöntemle yapılan porselen bebeklere de “Yapma Bebek” adı verilmektedir. Yapma bebek terimi, eski zamanlarda annelerin kızlarına yaptıkları bebekleri akla getirmektedir.

Bilgin’e göre; “Yapma bebek sanatı, annenin kız evladına gelecekteki sorumluluğunu öğretmek ve bunu oyun içinde göstermek için eldeki artmış kumaş ve paçavraların değerlendirmesiyle ortaya çıkmış olan dünyanın en eski el sanatıdır.”⁶⁸

Ayrı parçalardan oluşturulan ya da onarılan seramik bebeklerin yapma bebeklerle ortak noktaları bulunmaktadır. 1920lerde seramik bebek parçaları üretimi yapan firmaların arasında en kaliteli ürün yapan Alman firma Armand Marseille’den söz edilebilir.

Avrupa ve Amerika da porselen bebek koleksiyoncuları Armand Marseille’nin kaliteli ürünlerini, özel porselen bebek koleksiyonlarına katmakta, tercih ettikleri bir marka olarak tanınmaktadırlar.

Resim 4.60.) Bisküvi Bebek Parçaları, Sırsız Porselen, Oyun Objesi, 1920, “Armand Marseille” Firması’nın İmalatı, Almanya

Marseille, 1885-1930’lu yıllarda porselen bebek başı üretiminde, kaliteli ürün yapma unvanına sahiptir. Firma günde 1000 adet sırsız porselen baş imalatına rağmen hiç gövde üretmemiştir. Bebek tamamlamada kullanılan diğer parçalar başka

⁶⁸ Nuran BİLGİN, *Folklorik Yapma Bebekçilik*, 56.

fabrikalardan temin edilmiştir. Çalışma dönemi içinde değişik markalar ile ürün üreten Marseille'nin bebek başları; "Alma Bebek", "Bessie Bebek", "Columbia Bebek", "Bergmann", "Darling", "Duchess Bebekler", "Florodora Bebek", "Lilly ve Lissy Bebek", "Mabel Bebek", "Miss Millionaire Bebek" olarak adlandırılmıştır. Sırsız porselen bebek üretiminde çalışan firmaların bazıları sadece baş üretirken bazıları da baş, el, ayak ya da bütün parçaları üretmiştir.

Resim 4.61.) "Alma Bebek", Porselen, Oyun Objesi, 1900- 1930, "Armand Marseille" Firması İmalatı, Almanya

Amerikan bebek koleksiyoncusu Kathy Librathy 1980 yılında koleksiyonculuğa yıpranmış bebeklerin onarımı ile başlamıştır. Librathy'nin koleksiyonunda 1000'den fazla bebek çeşidi bulunmaktadır. Koleksiyonunda bulunan bebek çeşitleri arasında porselen bebeklerin olduğu da bilinmektedir. Sözü edilen bebek koleksiyonunun mali değerinin 2 milyon dolar civarında olduğu tahmin edilmektedir. Koleksiyonda, Alman firması Armand Marseille markasını taşıyan porselen bebeklerin yer aldığı görülmektedir.

Resim 4.62.) Bisküvi Bebekler, Sırsız Porselen, Oyun Objeleri, "Kathy Librathy Koleksiyonu", Amerika
Resim 4.63.) Bisküvi Bebekler, Sırsız Porselen, Oyun Objeleri, "Kathy Librathy Koleksiyonu", Amerika

Türk koleksiyoncu Zekiye Özkan yapma bebek konusunda yıllarca araştırma ve çalışma yaptığı ve geleneksel kıyafetli bebeklerini çeşitli malzemelerle ürettiği

bilinmektedir. Koleksiyoncu Koleksiyon bebeklerin yapımında kullandığı malzemeleri; “Seramik, alçı, kumaş, tel, pamuk, elyaf,” olduğunu söylemektedir.

Türkiye’de yapma bebeklerin iyi örneklerinden diğeri ise, Marmarisli sanatçı Rabia Şiir Dürüst’ün yaptığı geleneksel giysili porselen yüzlü bebekleri olarak tanımlana bilinir. Sanatçı Muğla koleksiyon bebeklerin annesi olarak adlandırılmaktadır. Sanatçı 2006 yılından sonra Muğla geleneksel giysili bebekleri yapmaya başlamış. Bebeklerin el, yüz ve ayakları porselen malzemeden üretilmektedir. Şiir Dürüst’ün yaptığı bebekler birçok ülkenin bebek koleksiyoncuları tarafından satın alınmaktadır.

Resim 4.64.) Yapma Bebek, Sırsız Porselen, Koleksiyon Objesi, 2009- 2010, “Şiir Dürüst” Tasarımı, Marmaris, Türkiye

Meriç (2013)’de yazdığı makalede “El yapımı Muğla bebekleri, şimdi dünyanın gözdesi. Rabia Şiir Dürüst’ün Muğla kadınlarının giysilerinden esinlenerek yaptığı bebekler, önemli koleksiyoncuların listesine girdi bile. ABD, Rusya, Almanya, Fransa, İtalya, Hırvatistan ve Yunanistan gibi ülkelerden talep gören bebeklerin her birinin yüzü, gözleri ve giysileri farklıdır.”⁶⁹ der.

Koleksiyoncuların ilgisini çeken ve Ortaçağ’dan günümüze kadar oyun objesi olarak kullanımını sürdüren bir önemli örnek de, Avrupa ve Amerika’da bebek evleri “Doll house” adıyla anılan minyatür oyun evleri ve seramik aksesuarlarıdır. Bebek evleri çocuklardan ziyade büyüklerin ve koleksiyoncuların ilgisini çekmektedir.

⁶⁹ Yusuf MERİÇ, **Muğla Koleksiyon Bebeklerinin Annesi**, 76

Bebek evlerinin içinde bulunan minyatür aksesuarların ve seramik objelerinin orijinalleri ya da el yapımı olanları büyük rakamlara alıcı bulmaktadır.

Artık bir Avrupa geleneği haline gelmiş olan bebek evlerinin içinde yer alan minik çay setleri, minik lavabo ve küvetler, renkli fayanslar, şömineler, el boyaması şamdanlar seramik malzemeden üretilmektedir.

Resim 4.65.) Bebek Evi Kullanım Eşyaları, Masa Ve Sandalye, Porselen, Oyun Objeleri, Japonya

Resim 4.66.) Bebek Evi Kullanım Eşyaları, Koltuk Takımı ve Aksesuarları, Porselen, Oyun Objeleri, Çin

Günümüzde artık minik seramik oyun objelerine çocukların ilgisi kalmasa da, bazı ülkelerde hala bebek evlerin koleksiyoncuları için üretime devam edilmektedir. Üretilen ürünlerin satışı ise ilgili mağazalardan ya da üretim yapan firmaların online satış sitelerinden yapılmaktadır. Antika olanları da meraklıları tarafından açık arttırmalarda ya da müzayedelerden satın alınmaktadır.

İngiltere'nin Colchester şehrinde, "Colchester Doll House" adlı bir mağazada, koleksiyoncuların bebek evlerine uygun, minik ebatta düz ve desenli seramik ürünler üretilip satılmaktadır.

Resim 4.67.) Bebek Evlerin Kullanım Eşyaları, Porselen, Oyun Objeleri, "Colchester Firması" İmalatı, İngiltere

Resim 4.68.) Bebek Evlerin Kullanım Eşyaları, Porselen, Oyun Objeleri, 2005- 2009, “Colchester Firması” İmalatı, İngiltere

Özel koleksiyonlarda yer alan ve antik zamandan günümüze gelen başka bir seramik oyun objesi de düdüklerdir. Düdükler, popüler seramik oyun objeleri olarak her dönemde, coğrafyada ve kültürde görülmektedir. Birçok ülkede düdükler halen üretilerek piyasaya sürülmektedir.

Anadolu da İbrikçi Hasan usta, Ahmet Kılıç ve diğer ustaların üretmiş oldukları minyatür nesnelere; pişmiş toprak oyun objelerine, testi biçimli boyunlu düdüklerle, sadece koleksiyonlarda rastlanabilmektedir. Kütahya’da yaşayan seramikçi Doğan Çalkovar’ın yöresel seramik kullanımı ile ilgili açıklaması şöyledir; “Seramikleri en çok 50’ler de, 60’lar da yapardık; sade ve süssüz olanları. Sırçalı olanları sonradan yapmaya başladık. Oyuncak olarak öten ibrikler, kuşlar, testili kız, kumbaralar, minareler, minik vazolar, küçük fincanlar, testiler, kazanlar yapıyorduk, artık yapmıyoruz tabii”⁷⁰.

Pişmiş toprak oyun objesi olan ve artık tarihi değeri bulunan eserlerin yer aldığı bir bölgemiz de Avanos’tur. Avanos’ta, 80’li yıllarda vefat eden ve Âşık Hasan adıyla ünlenen ustayı damadı şöyle anlatıyor; “Turistik çanak işlerini o başlattı diyebiliriz. Şimdi yapanlar hep ondan örnek aldılar. Kendi kafasından yeni şeyler icat ederdi. Çocukları çok severdi. 1946- 1947 yıllarında oyuncak da yaptı; kumbara ördek, deve, deve katarı, düdüklü bardak. Kolu sakatlanınca da kalıp yapıp kalıba döker oldu. Çömlek kumbaralar hayvan biçimindeydi, üzerinde nikel para için delik vardı, dolunca kırardık.”⁷¹

⁷⁰ Bkz. (20), ONUR, 169.

⁷¹ Bkz. (20), ONUR, 159.

Rusya’da geleneksel oyun objesi olarak bilinen, 1800’lü yıllardan 1930’lu yıllara kadar üretilen ve fabrikasyon üretiminin etkisi ile yok denebilecek kadar az yapılan geleneksel “Kargapol Seramik Oyun Objeleri” kadınlar tarafından üretilmekteydi. İmal edilen oyun objelerinin önemli bir kısmı düdük fonksiyonuna sahipti. Kargapol oyuncaklarının özelliği insan ve hayvan biçiminin bir arada kullanılmasıydı. Üretilen oyun objelerinin en yaygınları insan ve at figürüdür. Günümüzde bu objeler koleksiyoncuların koleksiyonlarında yer almaktadır.

Resim 4.69.) Dönme Dolap, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, 1850- 1860, “Geleneksel Kargapol Oyun Objeleri”, Rusya

Resim 4.70.) Süvari Düdük, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, 1850- 1880, “Geleneksel Kargapol Oyun Objeleri”, Rusya

Rusya’da “Vyatka” bölgesinde üretilen ve 400 yıllık geçmişi bulunan pişmiş topraktan yapılmış geleneksel oyun objeleri de yine insan ve hayvan figürlerinden oluşmaktadır. 17. yüzyıldan itibaren imal edilen pişmiş toprak geleneksel oyun objeleri birçok Rus sanatçısını, tasarımcısını ve ressamını etkilemiştir. Bu yüzden Moskova’da 1926 yılında Vyatka ya da Dymkovo oyun objelerinin katalogunun hazırlanmıştır. Sergei Chekhon’in kapak tasarımı ile 200 adet el boyamasının yer aldığı katalogdan oluşmaktadır. 16 renkten oluşan katalogların hazırlanmasına dönemin ünlü sanatçıları katılmıştır. Bu kataloglar artık birer koleksiyon değerine sahiptir.

Resim 4.71.) Katalog, Geleneksel Vyatka Pişmiş Toprak Oyuncaklar Katalogu, 1926, Rusya

Resim 4.72.) Katalog, Geleneksel Vyatka Pişmiş Toprak Oyuncaklar Katalogu, 1926, Rusya

Pişmiş toprak düdüklerin bazı örneklerine Stockholm “Nordiska Etnografya Müzesi” oyuncak bölümünde rastlanmaktadır. Sergilenen oyun objelerin arasında geleneksel oyuncaklar, düdüklü testi ve pişmiş topraktan yapılmış 1600 yıllarından kalma kuş biçimli düdükler de bulunmaktadır. 1700'lerin sonundan kalan fotoğraflar Avrupalı çocukların bu oyun objeleri ile oynandığını göstermektedir.

1788 tarihli çocuk senfonisinde enstrüman olarak düdük seslerinin de yer aldığı görülmektedir. 18. yüzyılda kuş biçimli düdükler çömlekçiler tarafından yapıp, pazar yerlerinde satılmaktaydı.

“Nordiska Etografya Müzesi”nin oyuncak bölümünde 1850’de üretilen “Guguk kuşu” sesi taklit eden pişmiş toprak düdük çeşitleri yer almaktadır.

Birçok uygarlık ve ülkede yaygın olan düdüklerin izleri İran müzelerinde ve koleksiyoncuların koleksiyonlarında görülmektedir. “İran Oyuncaklarının Babası” unvanıyla tanınan Tahran Üniversitesi’nden emekli coğrafya ve etnografya uzmanı, Zardosht Hoshvar’ın oluşturduğu “İran’ın Geçen Yüzyıl Oyuncakları” adlı koleksiyonu İran’ın oyun objeleri kategorisinde en değerli koleksiyonlarından biridir. Yakından koleksiyonda yer alan eserler tetkik edildi, sırlanmamış sarı renk pişmiş topraktan üretilmiş olan düdük örneklerine karşılaşıldı. Bu düdük çeşitleri İran’da yakın döneme kadar hatıralık eşya olarak imal edildiği bilinmektedir.

Resim 4.73.) İbrik Biçimli Düdükler, Pişmiş Toprak, Sesli Oyun Objeleri, 1960 -1970, İran

Resim 4.74.) Düdükler, Pişmiş Toprak, Sesli Oyun Objeleri, 1960- 1970, İran

İran’da Antik dönemden günümüze kadar sıkça üretilmiş pişmiş toprak düdükler artık yok denecek kadar az sayıda üretilmektedir.

Hoshvar’ın koleksiyonunda bulunan oyun objelerinin bir kısmı az da olsa hala üretilenlerden oluşurken, bazıları da varlığı bilinen ama artık üretilmeyen objelerden oluşmaktadır.

Geçen yüzyılın oyun objeleri ile ilgili yazılı kaynakların bulunmamasından, eski pişmiş toprak oyun objelerinin biçim ve fonksiyonlarının sadece dilden dile dolaşarak günümüze kadar ulaştığı bilinmektedir. Koleksiyoncu artık var olmayan bu objeleri yaşatmak amacıyla, çocukluğunda oynadığı ya da duyduğu biçim ve fonksiyonları kişisel imkanlarıyla birleştirerek eski oyuncakları yaşatmak çabasıdır.

Koleksiyonunda yer alan pişmiş toprak oyun objelerin tamamı pişmiş topraktan yapılanlar ya da kısmen bünyesinde pişmiş topraktan yararlanılanlar olarak iki farklı gruba ayrılmaktadır.

Resim 4.75.) Oyuncak “Vakvak Sahap”, Pişmiş Toprak ve Kağıt, Sesli Oyun Objesi, 2010, Özel Yapım, İran

Resim 4.76.) Oyuncak “Gargarak”, Pişmiş Toprak Ve Kağıt, Sesli Oyun Objesi, 2010, Özel Yapım, İran

İran’ın çeşitli bölgelerinde, 1970’li yıllara kadar sık rastlanan, her evde bulunan pişmiş toprak kumbaralar, günümüzde artık çok az bölgede üretilen oyun objeleri arasındadır. Pişmiş toprak kumbaralar eskiden daha çok Hamedan ve Kum kentinde yapıldığı bilinmektedir.

Resim 4.77.) Kumbara, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, 1940- 1960, Hamedan, İran

Resim 4.78.) Kumbara, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, 1980- 1990, Kum, İran

Topaç, antik dönem kültürlerinden günümüze kadar ulaşan oyun objelerinden biridir. Birçok bölgede olduğu gibi İran’ın çeşitli yerleşim merkezlerinde sık oynanılan oyun objelerindendir. Genelde ahşaptan yapılan topaç, bir dönem porselen demlik kapağı ile yapılmıştır. (1960’li yıllara kadar bazı porselen çaydanlıkların kapağındaki tutma yerinde delik olduğundan çivi geçirmeye elverişlidir) 2009’da Hoshvar’ın yaptığı örnek eser koleksiyonda yer almaktadır.

Resim 4.79.) Fırıldak, Porselen - Metal, Oyun Objesi, 2009, “Zardosht Hoshvar” Yapımı, “Geçen Yüzyılın Oyuncakları Koleksiyonu” İran

İran’da çocuk edebiyatı üzerine çalışan kamu kurumu İranak, 2006 yılından sonra çocuk sanal müzesi oluşturmaya karar verdi. 2011’de faaliyete geçen sanal müzede çeşitli yerli ve yabancı müzelerde ya da koleksiyoncuların koleksiyonlarında yer alan İran antik dönem pişmiş toprak oyun objelerini ve geleneksel oyun objelerinin bazı örneklerini bir araya getirmiştir.

Türkiye’de özel oyuncak koleksiyonuna sahip olan kişiler arasında yer alan sanat tarihçi M. Vehbi Uysal’ın “Anamur” başlıklı “Anadolu Geleneksel Oyuncakları Koleksiyonu” 14 yıl süren araştırma ve çabalarıyla oluşmuştur. Koleksiyonda Anadolu’ya ait yaklaşık 1000 oyuncak resim ve repliğinin yer alması, bölgenin çocukluk tarihini günümüze taşınması açısından değerlidir. Koleksiyonda bulunan değişik malzemelerden yapılan oyuncaklar arasında pişmiş toprak oyun objeleri de yer almaktadır.

Resim 4.80.) Değirmen, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, “Vehbi Uysal Anadolu Oyuncak Koleksiyonu”, Türkiye

Anadolu oyuncaklarının koleksiyonundan söz ederken, oyuncak yapımında usta olan Anamurlu Ahmet Gır’ı “Çocukların Oyuncakçı Dedesi” olarak anmak gerekmektedir.

Özel koleksiyoncu Gönül Paksoy’un koleksiyonunda pişmiş toprak oyuncak süvariler ve orta tunç çağının oyun objesi olarak sayılabilen hayvan figürleri bulunmaktadır.

Resim 4.81.) Süvariler, Pişmiş Toprak, Oyun Objeleri, M.Ö.100-M.S.100, “Gönül Paksoy Koleksiyonu”, Türkiye

Resim 4.82.) Hayvan Biçimli, Pişmiş Toprak, Oyun Objeleri, Tunç Çağı, “Gönül Paksoy Koleksiyonu”, Türkiye

Türkiye’nin özel koleksiyoncularından biri olan Haluk Perk, İstanbul Arkeoloji Müzesi’ne bağlı bir koleksiyoncudur ve aynı zamanda “Haluk Perk Müzesi’nin de kurucusudur.

KOLDER (Koleksiyoncular Derneği) 1999 yılında “Arkeolojik Eser Koleksiyoncuları Derneğini” kurmuştur. Haluk Perk Müzesi’nde sergilenen arkeolojik eserler arasında yer alan pişmiş toprak süvariler görülmektedir. Müzede sergilenen süvarilere oyun objesi adı verilmemesi, antik dönem çocuklarının bu objelerle hiç oynamadığı anlamına gelmemektedir.

Resim 4.83.) Süvari, Pişmiş Toprak, “Haluk Perk Müzesi”, İstanbul, Türkiye

Koç ailesinin oluşturduğu koleksiyonlardan biri olan ve sonradan “Sadberk Hanım Müzesi”ne dönüşen müzede pişmiş toprak eserlerin arasında yer alan minyatür nesnelere oyun objeleri adı verilmemiş olsa bile, başka müzelerde, bu objelere benzeyen ya da aynı özelliklere sahip olan nesneler ile karşılaştırıldığında, bunların antik çağda oyun objesi olarak kullanıldıkları görülmektedir. Müzede sergilenen tekerlekli boğa biçimli obje, sırlı pişmiş toprak düdük, diğer minyatür eserler arasında yer almaktadır.

Resim 4.84.) Koç Biçimli Döğük, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, “Sadberk Hanım Müzesi”, Türkiye

Resim 4.85.) Tekerlekli Boğa, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, Antik Roma Dönemi, “Sadberk Hanım Müzesi”, Türkiye

Dünyada ve Türkiye’de özel koleksiyonlardan, özel müzeye geçiş birçok müzenin temelini oluşturmuştur. Dünyada birçok oyuncak müzesi özel oyuncak koleksiyonuna sahip kişiler tarafından kurulup halka açılmıştır. İstanbul’da, “Sadberk Hanım Müzesi”, “Haluk Perk Müzesi” ve “Sunay Akın İstanbul Oyuncak Müzesi” , İzmir’de “Ümran Baradan Oyuncak Müzesi” bu özellikte olan müzelerdendir.

“İstanbul Oyuncak Müzesi”nde bulunan oyuncaklar arasında seramik oyuncakların bulunduğu görölmektedir. Seramik örnekler farklı ölkelerde yapılan bebek evleri ya da küçük ölçekte yapılan çeşitli iş yerlerine ait minyatür kullanım eşyaları olarak sergilenmektedirler.

Resim 4.86.) Mutfak Kullanım Eşyaları, Porselen, Oyun Objeleri, 1900, “İstanbul Oyuncak Müzesi”, Türkiye

İstanbul Oyuncak Müzesi’nde seramik oyun objeleri arasında ünlü bebek yapımcısı, Fawn Zeller’in 1954’te yaptığı “Monaliza porselen bebeği” de görölmektedir. Monaliza porselen bebeği müzenin en değerli parçalardan biri sayılmaktadır.

Resim 4.87.) “Monaliza Bebek”, Porselen, Koleksiyon Objesi, 1954, “Fawn Zeller” Yapımı, “İstanbul Oyuncak Müzesi”, Türkiye

Özel koleksiyondan özel müzeye geçişi en iyi anlatan örneklerden biri de; Londra’da bulunan “Pollok’s Oyuncak Müzesi”dir. Üç müze kurucusun da önceden ayrı ayrı oyuncak koleksiyonu bulunmaktaydı. Müze kurulduktan sonra birçok koleksiyoncunun katkısıyla ve bağışlanan oyuncaklarla daha geniş ve kapsamlı hale gelmiştir.

Koleksiyonculuğun bir diğer modeli ise, “Kurum Koleksiyonculuğu”dur. İstanbul Büyükşehir Belediyesi “Geleneksel Eyüp Oyuncak Koleksiyonu”nu kendi bünyesine alarak, oyun objelerinin korunmasını üstlenmiştir. Koleksiyonda bulunan ve bugün sergilenmeyen “Geleneksel Eyüp Oyuncakları” Türkiye’de Osmanlı döneminin oyun ve oyuncak kültürü üzerine yapılan araştırma ve çalışmalara kaynak oluşturacak özelliktedir.

Eyüp oyuncaklarının yapımında kullanılan iki ana malzeme toprak (kil) ve tahtadır. Deri, kağıt, teneke, çivi, tel, boncuk, ayna gibi malzemeler süsleme unsuru olarak kullanılan ikinci derecede önemli unsurlardır. Kil malzemesi, oyun objelerinin yapımında, antik dönemden günümüze kadar ulaşmıştır. 18. yüzyıldan sonra Eyüp Oyuncakçılığı’nın İstanbul’da kurulması, pişmiş topraktan geleneksel oyun objeleri üretmesine ve günümüzde ise hem koleksiyon objesi hem de oyuncak olarak değerlendirilmesine olanak sunmuştur.

Resim 4.88.) Kuş Biçimli Düdük, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, 1800- 1849, “Eyüp Oyuncakları”, İstanbul

Türkiye’de kurumsal koleksiyonculuğun bir diğer örneği ise Vitra Seramik’in “Vitra Sanat Atölyesi”dir. Kurum 1995’den beri sanat atölyesinin bünyesinde Anadolu ve Mezopotamya’dan seçili eserleri “Anadolu Koleksiyonu” adı altında üretip, özel koleksiyon objesi ya da prestij ürünü olarak özel kişi ve kuruluşlara hediye etmektedir. “Vitra Sanat Atölyesi” 2004’te “Anadolu Koleksiyonu” için Gaziantep Müzesi’nde sergilenmekte olan ve M.Ö 3500’e tarihlen tekerlekli seramik oyuncak arabayı seçip üretmiştir. Pişmiş topraktan üretilmiş olan araba Hitit dönemine ait bir eser örneğidir. Vitra sanat atölyesi 2012 yılında Anadolu koleksiyonu için “Eyüp düdüklü testi” biçimini seçip ve ikinci oyun obje çıkışlı eserini üretmiştir.

Resim 4.89.) Tekerlekli Araba, Pişmiş Toprak, 2004, Hitit Döneme Ait Replika, “Vitra Seramik Anadolu Koleksiyonu”, Türkiye

Özel ve kurumsal koleksiyonlar dışında tek amaç için toplanan ve bir koleksiyon oluşturma çabasında olan Macaristan “Kecskemet Oyuncak Müzesi”nin uluslararası atölyesidir. Seramik düdüklüleri yaşatmak amacı ile çevre ülkelerden ve Macaristan’dan 200’den fazla sanatçıya ait düdüklüleri bir araya getirilerek oluşturulmuş bir koleksiyondur.

2011 yılında Kecskemet atölyesinde düzenlenen “Ses ve Kil Sempozyumu” bu konu ile ilgili çalışan seramik sanatçılarının ilgisini pişmiş toprak düdüklere çekilmesini sağlamıştır. Yapılan düdükler müzenin bünyesinde yer alırken düdük koleksiyonu genişletilmeye devam ediyor. Sempozyumun düzenlenmesinde büyük katkıları olan Macar seramik sanatçısı Marian Ban’ın yaptığı düdük çalışmaları da bu koleksiyonda yer almaktadır.

Resim 4.90.) Afiş, “Ses ve Kil Sempozyumu”, 2011, “Kecskemet Müze Atölyesi”, Macaristan

Özel koleksiyonlarda yer alan ve oyun objelerinin kategorisine giren, antik dönemden günümüze kadar ulaşan, yetişkin oyun objeleri; satranç, senet ve mehen gibi oyun taşları zar ve diğer yetişkin oyun objelerinin yapım malzemesi olan pişmiş topraktan söz edilebilir. Özel koleksiyoncuların koleksiyonlarında yer alan satranç takımlarının ya da taşların sayısı diğer yetişkin oyun objelerine göre daha fazladır. Eski çağlardan beri yaygın olan satranç oyunu figürlerinin çeşitliliği ve dekoratif biçimi, bu objenin koleksiyon parçası olma şansını artırmıştır. Satranç koleksiyoncularının koleksiyonlarında değişik malzemelerden üretilen satranç takımlarının arasında seramik satranç takımları da görülmektedir.

Türk iş adamı ve satranç koleksiyoncusu olan Akın Gökyay 1975 yılından beri koleksiyonculuk yapmaktadır ve 412 satranç takımı ile “Guinness Rekorlar Kitabı”nda yer almaktadır. Değişik malzemelerden üretilen satranç takımlarının yanı sıra porselen ve seramik satranç takımları da koleksiyonunda yer almaktadır.

Resim 4.91.) Satranç Takımı, Porselen, Oyun Objesi, “Akın Gökyay Özel Koleksiyonu”, Türkiye

Satranç koleksiyoncusu Marco Dorland’ın koleksiyonunda yer alan el yapımı porselen takım 1960’lı yıllarda Portekiz’de yapılmıştır.

Resim 4.92.) Satranç Taşları, Porselen, Oyun Objesi, 1960, Portekiz Yapımı, “Marco Dorland Özel Koleksiyonu”, Portekiz

Özel Koleksiyoncu Gerd Haehner’in satranç koleksiyonunda çok sayıda seramik satranç takımı yer almaktadır. Koleksiyonda yer alan satranç takımlarından biri ise tümüyle ak çiniden yapılan örnektir.

Resim 4.93.) Satranç Takımı, Akçini, Sanatsal Oyun Objesi, “Gerd Haehner Özel Koleksiyonu”

Resim 4.94.) Satranç Figürleri, Porselen, Sanatsal Kullanım Eşyası, 9. Y.Y. “Parcel Gilt Porselen” Firması İmalatı, Özel Koleksiyon, Fransa

Resim 4.95.) Satranç Figürleri, Akçını, Sanatsal Kullanım Eşyası, 19- 20. Y.Y. “Regency Chess Company” İmalatı, Fransa

Resim 4.96.) Satranç Figürleri, Pişmiş Toprak, Sanat Objesi, 20. Y.Y. “Napoleon ve Wellington” Takımı, “Maryhill Sanat Müzesi”, Amerika

Alman firma “Allach porselen’in” 1936- 1945 arasında yaptığı satranç takımı sanat objesi olarak özel koleksiyonda yer almaktadır.

Resim 4.97.) Satranç Figürleri, Porselen, Sanat Objesi, 1936 – 1939, “Allach Porselen”, Özel Koleksiyon, Almanya

Resim 4.98.) Satranç Figürleri, Porselen, Sanat Objesi, 19. Y.Y. “Herend Porselen” Firması İmalatı, Macaristan

Resim 4.99.) Satranç Figürleri, Jasper Ware, Sanat Objesi, 1969, “Madonna Takımı”, “Wedgwood Porselen” Firması İmalatı, İngiltere

Seramik malzeme ile yapılan satranç oyun setleri dışında; satranç oynayan insan figürlü bibloları da üretilmiştir. Bugün koleksiyon değeri bulunan ve Alman firmaların tarafından üretilmiş olan satranç oynayan porselen biblolar 1800-1980’ler arasında üretilmiştir. Almanya Thuringia bölgesinde porselen üretimi yapan firmaların ürettikleri biblo ve süs eşyaları günümüze kadar ulaşmıştır.

Resim 4.100.) Satranç Oynayanlar, Porselen, Süs Eşyası, 1880, “Bonhams Koleksiyonu”, Almanya

Satranç oyun taşları koleksiyon objesi olmasının yanı sıra modern seramik sanatında, sanatçıların düşün dünyasına kaynak oluşturarak yeni yorum ve biçimsel değerlerle yeni yorumlar geliştirilmesini sağlamaktadır.

4.2.2 Seramik Oyun Objelerinin Ss ve Hediyeelik Eyaya Değişimi

Eski çağlarda, günlük hayatta kullanılan nesnelerin minyatrletirilerek çocuklara oyun objesi olarak verildiği bilinmektedir. Günümüzde geleneksel minyatür oyun objelerini yaşatmak ve ticari değere dönüştürmek amacı ile bu objelere farklı anlamlar yüklenmeye çalışılmaktadır.

Kil malzemeyle yapılmış antik oyun objelerinin replikleri günümüzde çocuklardan ziyade yetişkinlerin ilgisini çekmektedir. Pimi toprak minyatür kullanım nesneler, fırdaklar, yo-yolar, hayvan biçimli figürler ve eskiden çocukların oyun objesi olarak kullanılan objeler artık dekoratif obje olarak ya da başka bir değile ss amaçlı kullanılabilen nesnelere dönüşmektedir. Bu amaçla müzelerin satış mağazalarında üretilen replik oyun objelerinin satıldığı görülmektedir.

Resim 4.101.) Oyuncaklar, Seramik, Replika Ss Eşyaları, “Cycladic Art Müzesi” Satış Mağazası, Yunanistan

Düdükler, dünyada hala yaygın olarak üretilen ve ses çıkarttığı için çocuklar tarafından sevilen ve kullanımında ya ile cinsiyet ayırımı olmayan oyuncaklardır. Türkiye’de eski zamanlardan beri değişik biçimlerde pimi toprak düdükler üretilmiştir.

Pimi Toprak düdüklerin üretimi ile ilgili Martinez’in 2012’de “Tasarım ve Sanat” dergisinde yayınlanan, “Oyuncak Türü Olarak Pimi Toprak Düdükler” makalesinde önemli bilgiler bulunmaktadır. Konu ile ilgili Martinez Ŗunları yazmaktadır. “Günümüzde İznik’te de antik örneklere benzer düdükler üretmiş olan

Tamer Canber, Menemen’de uzun boyunlu testi biçimli düdükler üreten Hasan Ursavaş, Çanakkale’de Osmanlı dönemin testi biçimli düdükleri üreten Şerafettin Benek, Antalya’da yine testi biçimli düdükler üreten ve turistik bölgelere satış yapan Ayhan Dönmez gibi ustalara ulaşılmıştır. Bu ustaların düdük üretimlerini sürdürmekte oldukları tespit edilmiştir.”⁷²

Resim 4.102.) Koç Biçimli Düdük, Seramik, Süs Eşyası, “Tamer Caner”, İzmit

Resim 4.103.) İbrikli Düdük, Pişmiş Toprak, Süs Eşyası, “Şerafettin Benek”, Çanakkale

Martinez Türkiye’de üretilen bu çalışmaları karşılaştırırken şunları söylüyor; “Denizli Sarayköy’de Ali Cintemir ve ailesi tarafından üretilen civciv biçimli düdükler, yöreye has kırmızı çamurun renginde ya da yapay dekorludur. Pamukkale, Serinhisar ve Denizli civarında geniş bir pazarı bulunmaktadır. Aydın-Karacasu yöresinde üretilen horoz ve civciv düdükler ise Sarayköy’deki ile benzer olup çamur renginden ayırt edilebilmektedir. Karacasu çamuru diğer yörelere göre daha kırmızıdır. Bilinen son ustası Hamdi Kiriş artık üretim yapamasa da oğlu az miktarda düdük üretimini devam ettirmektedir”⁷³.

Resim 4.104.) Kuş Biçimli Düdükler, Seramik, Hediyelik Eşyaları, “Ali Cintemir” Yapımı, Denizli

⁷² Bkz. (45), MARTINEZ, 85.

⁷³ Bkz. (45), MARTİNEZ, 84.

Denizli ve Karacasu’da üretilen seramik düdükler, turistik anı ya da hediyelik eşya olarak yerli ve yabancı turistlere satılmaktadır.

Resim 4.105.) Kuş Biçimli Düdükler, Pişmiş Toprak, Oyuncak Temalı Süs Eşyaları, Denizli Sarayköy, Türkiye

Resim 4.106.) Horoz Biçimli Düdük, Pişmiş Toprak, Oyuncak Temalı Süs Eşyası, Aydın, Karacasu, Türkiye

Türkiye’de 2006 yılında Kültür Bakanlığı’nın düzenlemiş olduğu hediyelik eşya yarışmasında düdük tasarımı yapan ve birincilik kazanan İlker Egi ilginç bir yaklaşımda bulunmuştur. Tek bir objeden yola çıkarak hem geleneksel oyun objesi olan düdüğü, hem de anlamlı bir atasözünü yaşatmak için “Parayı Veren Düdüğü Çalar” isimli bir düdük tasarlamıştır.”⁷⁴

Resim 4.107.) Nasrettin Hoca Tasvirli Düdük, Seramik, 2006, Hediyelik Eşya Yarışması, “İlker Egi” Tasarımı, Türkiye

“Parayı Veren Düdüğü Çalar” isimli düdüğün tasarımcısı İlker Egi Akşehir şenlikleri için üretmiş olduğu geleneksel düdüğü geleneksel bir kimlik olan Nasrettin Hoca ve ona atfedilen bir söz ile birleştirerek farklı bir yaklaşım sunmuştur.

Uzakdoğu’dan Afrika’ya, Avrupa’dan, Amerika’ya kadar geniş bir coğrafyada günümüze ait seramik düdüklere çokça rastlamak mümkündür. Bu düdükler çocuklar tarafından oyun objesi olarak kullanılırsalar bile, süs eşyası

⁷⁴ Bkz. (45) MARTİNEZ, 85.

olarak alıcı bulmaktadırlar. Güney Amerika’da geleneksel kuş biçimli düdüklerin üretildiği ve diğer ülkelere de satıldığı görülmektedir. Ekvador’da bulunan Andres ve Junita seramik atölyesinde bu örneklerle rastlanmaktadır.

Resim 4.108.) Kuş Biçimli Düdükler, Seramik, Oyuncak Temalı Süs Eşyaları, “Andres ve Juanita” Atölyesi, Ekvador, Güney Amerika

“Çin’in Henan eyaletine bağlı Junxian ilçesinde yaygın olan toprak oyuncaklar, yöre halkının geleneği olup “Toprak Gugular”, “Cici Gugu” ve “Gugulayan Cıvcıvlar” olarak adlandırılmaktadırlar.”⁷⁵

Resim 4.109.) Süvari Düdükler, Seramik, “Henan Geleneksel Oyun Objeleri”, Junxian, Çin
Resim 4.110.) Kuş Biçimli Düdük, Seramik, “Guizhou Geleneksel Oyun Objesi”, Çin

Martinez bu bölgedeki düdükleri şöyle tarif etmektedir; “Elle şekillendirilen çamur düdükler; kül siyahı, koyu kahverengi ya da kırmızıya boyanıp, üzerlerine gül kırmızısı, sarı, yeşil ve beyaz renklerde dekoratif desenler çizilmektedir. Bölgede bulunan geleneksel pişmiş toprak oyun objelerin konumu, geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır.”⁷⁶

Çin’de geleneksel pişmiş toprak oyuncak düdüklerin alıcılarının genellikle çocuk sahibi olmayan ya da çok çocuk isteyen evli, köylü kadınların olduğu söylenmektedir.

⁷⁵ Bkz. (45), MARTİNEZ, 86.

⁷⁶ Bkz. (45), MARTİNEZ, 86.

“Geleneksel Çin takvimindeki “Yuanxiao Bayramı” ve “Ruh Bayramı” sırasında Junxian ilçesindeki geleneksel panayırlarda çok sayıda toprak düdük ve Gugulayan Cıvcıv satıldığı bilinmektedir.”⁷⁷

17. yüzyıldan sonra Avrupa’da daha yaygın hale gelen ve oyun objesi olarak da kullanılan düdüklere rastlanmaktadır. Ağırlıklı olarak üretilen kuş biçimli düdüklerle farklı biçimsel ve işlevsel özelliğe sahip olan ama fonksiyon olarak onlara benzeyen porselen müzik aleti okarınalar neredeyse 17. yüzyıldan sonra kesintisiz olarak rastlanmıştır. Okarınalar çocukların sevdiği müzik aleti olarak kullanıldığı ve halen çeşitli ülkelerde üretildiği bilinmektedir. “Alman Meissen firmasının porselen ürünleri arasında bu tür aletlere rastlanmaktadır.”⁷⁸

Resim 4.111.) Okarina, Porselen, Sesli Oyun Objesi, 1760, “Meissen Porselen” Firması İmalatı, Almanya

Günümüzde üretilen düdüklerin değişik biçimleri, farklı ebatları ve üretim yöntemleri çok geniş bu tür sesli süs eşyası üretimine yol açtığını göstermektedir. Düdüklerin ortalama boyutları 4cm’den 20cm’e kadar değişmektedir.

Eski zamanlardan beri oyun objesi olarak kullanılan düdüklerin biçim ve işlevi tasarımcıların ilgisini çekmektedir. Birçok ülkede tasarımcılar kendi yorumlarıyla seramik düdük tasarlayıp, onları sanatsal obje kimliğiyle ya da hediyelik eşya niteliği ile üretilip satmaktadırlar.

⁷⁷ Bkz. (45), MARTÍNEZ, 86.

⁷⁸ Hande KURA, **Ses, Müzik, Seramik**.

Resim 4.112.) Hayvan Biçimli Düdükler, Pişmiş Toprak, Hediyeelik Eşyaları, “Filmonov Oyuncakları”, “Konstantin ve Elena Kekaidi” Yapımı, Rusya

İtalyan sanatçıların konu ile ilgili çalışmaları daha çok kuş biçimli düdükler olarak görülmektedir. İtalyan seramik sanatçısı Piero Colapietro’nun ürettiği renkli kuş düdüklerin sanatsal, hediyeelik ve süs eşya olarak satılmaktadır.

Resim 4.113.) Kuş Biçimli Düdükler, Seramik, Hediyeelik Eşyaları, 2010, “Piero Colapietro” Tasarımı, İtalya

İtalyan tasarımcı ve seramik sanatçısı, Riccardo Biavati’nin çalışmalarında da kuş biçimli düdükler, tekerlekli objeler ve seramik oyun obje çıkışlı eserler görülmektedir. Sanatçının çalışmaları sanatsal süs eşyası olarak satılmaktadır.

Resim 4.114.) Kuş Biçimli Düdükler, Seramik, Sanat Objesi Süs Eşyası, 2009, “Riccardo Biavati” Tasarımı, İtalya

Maria Bruna İtalyan seramik sanatçısı da kuş biçimli düdük imal eden sanatçılardandır. Sanatçı çalışmalarını genelde Raku tekniği ile yapmıştır.

Resim 4.115.) Kuş Biçimli Düdük, Seramik, Sanat Objesi Süs Eşyası, 2010, “Maria Bruna” Tasarımı, İtalya

Resim 4.116.) Kuş Biçimli Düdükler, Seramik, Sanat Objesi Süs Eşyaları, 2012, “Maria Bruna” Tasarımı, Raku Tekniği, İtalya

Günümüzde artık kız çocuklarının seramik bebeklerle oynamadığı bir gerçektir ama buna rağmen halen yapılan küçük boyutlu sırlı porselen bebek biblolar görülmektedir. Porselen bebekler süs ve hediyelik eşyası olarak üretilip ve birçok evde kullanılmaktadır. Amerikan seramik sanatçısı Jessica Stoller’ in 2011’de ürettiği “China Bebek” biçimli porselen biblo süs eşyası olarak satılmıştır.

Resim 4.117.) “China Bebek” Temalı, Sırlı Porselen, Süs Eşyası, 2011, “Jessica Stoller” Tasarımı, Amerika

Ortaçağın boru biçimli seramik bebekleri günümüz sanatçıları tarafından ele alınıp, modern bir biçimle süs eşyasına dönüşmektedir. Polonyalı seramik sanatçı Edyta Szymanska tasarımlarında bu örneklerle rastlanmaktadır.

Resim 4.118) Boru Biçimli Bebekler, Seramik, Sanatsal Süs Eşyası, “Edyta Szymanska” Tasarımı, Polonya

Seramik hayvan figürlü objeler, minyatür kullanım eşyaları ve eski çağlarda oyun objesi olarak kullanılan nesnelerin birçoğu hala üretilmektedir. Yetişkinlerce evlerde dekoratif amaçlı kullanılmakta olan bu objeler birçok seramik firmasının biblo olarak üretimine devam edilmektedir.

Domuz biçimi, antik çağlardan beri çingiraklarda ve çocuk oyun objeleri arasında çok rastlanan bir biçim olarak görülmektedir. Günümüzde sanatçıların ürettiği objeler arasında ve repliklerin satıldığı müze mağazalarında domuz biçimi, hediyelik ya da süs eşyası olarak satılmaktadır. Birçok gayri Müslim ülkede kumbaralar, bereket simgesi olarak domuz biçiminde yapılmaktadır.

Resim 4.119.) Domuz Biçimli Çingirak, Pişmiş Toprak, 2012, Replika Oyuncak, “Cycladic Art Müze” Mağazası, Yunanistan

Resim 4.120.) Domuz Biçimli Çingirak, Pişmiş Toprak, Sanatsal Süs Eşyası, “Holly Smith” Tasarımı, Amerika

İnsan hayatında hep var olan at, antik dönemlerden günümüze kadar en çok rastlanan biçim olarak görülmektedir. Pişmiş toprak oyun objeleri arasında da yer alan tekerlekli ve tekerleksiz at örneklerine rastlanmaktadır. Atın biçimsel özellikleri günümüzde hediyelik ve süs eşyası tasarımında birçok sanatçı ve firma tarafından ele alınmaktadır. İngiliz seramik sanatçısı Anna Noel’in çalışmalarında at ve at

süvarilerin formlarına sık rastlanmaktadır. Sanatçının ürettiği sanatsal süs eşyaları çeşitli galerilerde sergilenerek satılmaktadır.

Resim 4.121.) Süvari, Seramik, Sanatsal Süs Eşyası, 1986, “Anna Noel” Tasarımı, İngiltere

Tekerlekli at biçimlerini kullanan ve çalışmaları ile antik dönem oyun objelerini çağrıştıran Yunan seramik sanatçısı Antonis Palles’in çalışmalarında malzeme olarak kırmızı çamuru kullanmakta ve sanatsal süs eşyalarına geleneksel bir görünüm vermektedir.

Resim 4.122.) Tekerlekli At Heykel, Seramik, Sanatsal Süs Eşyası, Oyuncak Serisi, “Antonis Palles”in Tasarımı, Yunanistan

Günümüzde üretilen geleneksel oyun objeleri, bölgesel özellikleri taşımanın yanı sıra geçmiş ile bugünün arasında köprü oluşturup, nostaljik eşya niteliği taşıdığı için de alıcı bulabilmektedir. Geleneksel oyun objelerinin üretimine devam eden ülkeler arasında Rusya, Hindistan, Pakistan, Güney Amerika ve Afrika gibi ülkeler bulunmaktadır.

Resim 4.123.) Stüvari, Seramik, Oyuncak, 2010, “Kargapol Geleneksel Oyun Objeleri”, Rusya
Resim 4.124.) At Biçimli, Seramik, Oyun ve Süs Objesi, 2011, Hindistan

Müze mağazalarında replik oyuncaklar arasında sevilen form olarak tekerlekli at biçimlerine rastlanmaktadır.

Resim 4.125.) Tekerlekli At, Pişmiş Toprak, Replika Oyuncak, “Atina Ulusal Arkeoloji Müze” Satış Mağazası, Yunanistan

Günümüzde Pakistan gibi geliri düşük ülkelerde satın alma gücü az olduğundan, pişmiş toprak minyatür nesneler hala çocukların oyun objesi olarak üretilip kullanılmakta ve ülkeye gelen turistlerce hatıra ve hediyelik eşya olarak alınmaktadır.

1964 yılında Pakistan’ın Banglor şehrinde kurulan “Chitrakala Parishath Art Atölye”sinde pişmiş toprak oyun objelerin üretimine devam edilmektedir.

Resim 4.126.) Hayvan Biçimli, Pişmiş Toprak, Oyun Objeleri, 2009, “Chitrakala Parishath Art Atölyesi”, Banglor, Pakistan

Pakistan'ın batısında, Thatta Kedona köyü, oyuncak köyü olarak adlandırılmıştır. Bölgede halen pişmiş toprak oyuncaklar üretilip satılmaktadır.

Resim 4.127.) Hayvan Biçimli, Pişmiş Toprak, Oyun Objeleri, Thatta Kedona Köyü, Pakistan

İran'da, Hazar Denizi güney batısında yer alan Gilan bölgesi antik dönemden bugüne kadar pişmiş toprak nesnelerin yapıldığı bir bölgedir. Pişmiş toprak boğa biçimleri bölgede yaygın olarak bulunmaktadır. Yapılan nesneler arasında, farklı hayvan biçimli pişmiş toprak oyun objelerine de rastlanmıştır.

Resim 4.128.) Hayvan Biçimli, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, 2011, Gilan Bölgesi, İran

Resim 4.129.) Süvari, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, 2012, Gilan Bölgesi, İran

İran'ın doğusunda yer alan Kerman kenti de eski zamanlardan beri pişmiş toprak ile değişik formların yapıldığı bölge olarak bilinmektedir. Bölgenin zengin kültürünü Bam şehrinde 4 ve 6. yüzyıllar arasında inşa edilen ve dünyanın en büyük kerpiç yapısı olarak bilinen Erge Bam yansıtmaktadır.

Günümüzde Kerman kentinde artık seramik formların çok az üretildiği görülmektedir. Bölge yerli ve yabancı turistlerin ziyaret ettiği merkezlerden olduğundan küçük atölyelerde üretilen formlara rastlanmaktadır. Sırsız seramik objeler geleneksel oyun objesi olarak üretilmektedir.

Resim 4.130.) Kuş Biçimli, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, 2012, Kerman, İran

Resim 4.131.) Düdük, Pişmiş Toprak, Oyun Objesi, 2012, Kerman, İran

4.2.3. Seramik Oyun Objelerinin Seramik Sanatına Etkileri

Günümüz sanatçıları tarafından ele alınan antik dönemin öğeleri farklı yaklaşımlar ile yorumlanmaya ve tasarımlanmaya devam edilmektedir. Bu yaratım, ilkel insanda tamamen ihtiyaç boyutunda iken, günümüz sanatçısında kendini ifade etme biçimine dönüştürülmüştür.

Artık günümüzde birçok sanatçı, özellikle de seramik sanatçıları, zanaatkârlar ve heykeltıraşlar geçmişten kalan objeleri yeniden ele alarak sanatsal çalışmalar yapmaktadır.

Endüstri devrimi el sanatlarına dayalı geleneklerin yok olmasında etkili olmuştur ve bu yok olan geleneklerin içinde pişmiş toprak oyun objeleri de yer almaktadır.

20. yüzyıldan bu yana oyun, oyuncak, masal birçok sanatçıya esin kaynağı olmuştur. Yeni arayışlar peşinde koşan modern sanatçı oyun olgusuna daha yakındır; çünkü klasik dönemde olduğu gibi ona kılavuzluk edebilecek gelenekleri yoktur. Bu yüzden seçimleri bakımından sınırsız olanağa sahiptir.

İngiliz düşünür Spencer’e göre; “Sanatın kaynağında oyun vardır”. Sanat ve oyunun ortak noktaları, çıkarsız ve gönüllü yapılan işler olmalarıdır. Sanat, çocuk oyunlarının bir uzantısı olabilir. Bu oyunların evrimi sanatı doğurmuştur. Bu düşünceden yola çıkan birçok sanatçı, işlerindeki anlatım özgürlüğünü oyunsal çalışmalarla göstermiştir. Böylece oyun amaçlı üretilmiş biçimlerden yola çıkılarak sanatsal çalışmalar yapılmıştır.

Günümüzde hayvan biçimli seramik oyun objeleri, minyatür eşyalar, bebekler ve yetişkin seramik oyun objeleri çoğu sanatçının ilgisini çekmektedir.

Hayvan biçimli oyun objelerinin biçimsel özellikleri ve çeşidinin fazlalığı nedeniyle sanatçı tarafından diğer objelere göre daha çok kullanılmaktadır.

Aldo Londi, Anna Noel, Lisa Larson, Khatrine Morling, Nicola McLaren ve Riccardo Biavati gibi sanatçılar tekerlekli ve tekerleksiz hayvan biçimli seramik oyun objelerden yola çıkarak yeni sanatsal çalışmalar üretmişlerdir.

1911 -2003 yıllarında yaşayan İtalyan seramik sanatçısı Aldo Londi'nin çalışmalarında seramik oyun objeleri teması üzerinden yapılan eserler görülmektedir. Sanatçının eserleri “Rimini Blu” serisi adıyla tanınlanmaktadır.

Resim 4.132.) Heykel, Seramik, Sanat Objesi, 1953- 1965, “Rimini Blu” Serisi, Aldo Londi'nin Tasarımı, İtalya

Resim 4.133.) Heykel, Seramik, Sanat Objesi, 1953- 1965, “Rimini Blu” Serisi, Aldo Londi'nin Tasarımı, İtalya

Dünyada birçok çağdaş seramik sanatçısı, antik dönem pişmiş toprak oyun objelerinin biçimini esas alarak, kendilerini ifade edebilecekleri yeni eserler ortaya koymaktadırlar. Pişmiş toprak oyun objelerinin formundan biçimlenen nesneler, sanatçının gözlemi ve yorumu ile daha da zenginlik kazanarak iki amaca hizmet etmektedir: Antik dönemden kalan oyun objelerinin değerlerini vurgulamak ve bu objeleri ileriki zamanlara daha modern bir ifade ve biçim ile taşımaktır.

Resim 4.134.) Duvar Panosu, Seramik, Sanat Objesi, 1995, “Lisa Larson” Tasarımı, İsveç

Resim 4.135.) Heykel, Stonware, Sanat Eseri, 1956- 1978, “Lilla Zoo” Serisi, “Lisa Larson” Tasarımı, İsveç

Hayvan figürlü oyun objeleri arasında at biçimine hemen hemen bütün coğrafyalarda ve kültürlerde yaşayan sanat çalışmalarında rastlanmaktadır.

Günümüz seramik sanatında bile tekerlekli at biçimli objeler diğer hayvan figürlerine göre daha çok görülmektedir.

İtalyan seramik sanatçısı Riccardo Biavati'nin heykel çalışmalarında doğa ve tarihi nesnelerden esinlenerek çalıştığı formlarda belirgin biçimde hissedilmektedir. Sanatçı aynı zamanda antik dönem oyun objeleri olarak bilinen tekerlekli at figürlerinin biçimlerini kullanarak ve kendi yorumunu da ekleyerek esprili sanat çalışmaları yapmaktadır.

Resim 4.136.) Heykel, Seramik, Tekerlekli Sanat Objesi, 2011, “Riccardo Biavati” Tasarımı, İtalya
Resim 4.137.) Heykel, Seramik, Tekerlekli Sanat Objesi, 2011, “Riccardo Biavati” Tasarımı, İtalya

Tekerlekli seramik oyun objelerinin teması ile sanatsal objeler üreten sanatçılardan Carolin Douglas, Giacomo Alessi, Nicola McLaren, Naomi Stein, Sonia Giroto, Pearson-Maroon çifti ve Hauling Kaneko'dan söz edilebilir.

Amerikan seramik sanatçısı Carolin Douglas'ın yaptığı çalışmalar rüyalar dünyasında var olduğunu düşünen formlardan oluşmaktadır. Sanatçının çocuk ruhu çalışmalarına yansımaktadır.

Resim 4.138.) Heykel, Seramik, Sanat Objesi, “Zebra & Freind” Adlı Çalışma, “Carolin Douglas” Tasarımı, Amerika

İtalyan seramik sanatçısı Giacomo Alessi tasarımlarında genelde geleneksel objelerden yola çıkarak onları günümüz yorumuyla biçimlendirmektedir.

Resim 4.139.) Tekerlekli At Temalı, Dekoratif Sanat Objesi, Seramik, “Giacomo Alessi” Tasarımı, İtalya

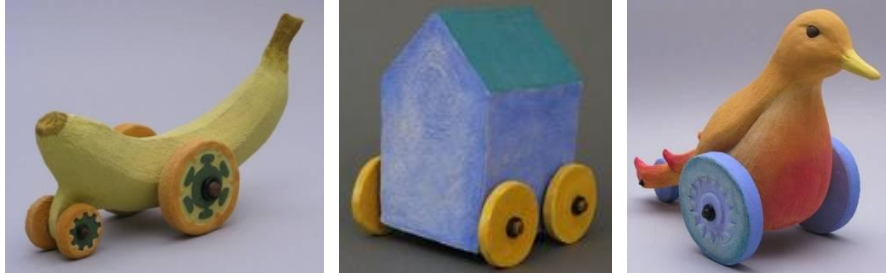
Avustralyalı seramik sanatçısı Nicola McLaren 2011 de Waikato müzesinin bünyesinde düzenlenen “Waiclay National Ceramics Award” yarışmasında ödül kazanan yarışmacılardan biri olmuştur. Sanatçının çalışmaları genelde beyaz sırlı objelerdir. Aynı zamanda tekerlekli seramik at figürleri de çalışmaları arasındadır. Oyuncak at adlı çalışması Avustralya’da bulunan Quadrant Galerisi’nde sergilenmektedir.

Resim 4.140.) Tekerlekli At Temalı, Seramik, Sanat Objesi, “Nicola McLaren” Tasarımı, “Quadrant Galerisi” Avustralya

Çağdaş seramik sanatında, sanatçıların seramik oyun objelerinin biçimlerinden yararlanarak yaptıkları çalışmalarının iki farklı şekilde olduğu görülmektedir. Seramik oyun objelerinin teması ile yapılan sanatsal çalışmalarda seçilen form sadece hareket ögesi olan ve antik oyun objelerini çağrıştıran tekerlek ile birleştirilerek yeni objelere dönüşmektedir. Diğer örnekler ise seramik oyun objelerinin bire bir ele alınması ve sanatçının kendi yorum ve düşüncelerini katarak yaptığı eserlerden oluşmaktadır.

Amerikalı seramik sanatçısı Naomi Stein'in çalışmalarında iki yöntem kullanmaktadır; oyuncak temalı tekerlekli sanat objelerinin üretimi ya da seramik oyun objelerinin biçimlerini bire bir ele alarak sanat objelerinin yapımı. Sanatçı, sanat çalışmalarını Cooper atölyesinde devam ettirmektedir.

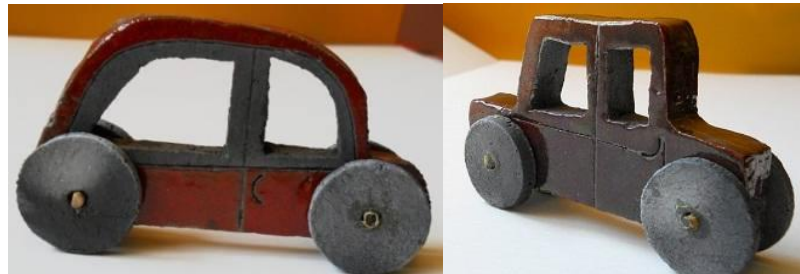
Resim 4.141.) Tekerlekli Muz, Seramik Oyuncak Temalı Sanat Objesi, “Naomi Stein” Tasarımı, Cooper Atölyesi, Amerika

Resim 4.142.) Oyuncak Temalı Ev, Seramik, Sanat Objesi, “Naomi Stein” Tasarımı, Copper Atölyesi, Amerika

Resim 4.143.) Tekerlekli Kuş, Seramik, Sanat Objesi, “Naomi Stein” Tasarımı, Cooper Atölyesi, Amerika

Sanatçıların bir kısmı, biçim olarak hareketi simgeleyen arabayı ve hareket ögesi olan tekerleği birlikte kullanarak, antik dönem tekerlekli oyun objelerini günümüz yaşam biçimiyle uyumlu hale getirerek oluşturmaya çalışmaktadır. Çalıştıkları formlar çağdaş sanat anlayışı ile daha güncel formlara dönüşmektedir.

İtalyan sanatçı Alessandra Corsaro, Amerikalı seramik sanatçısı Charles Kraffts, Yeni Zelandalı seramik sanatçısı Cheryl Oliver'in çalışmalarında bu tür örneklerle rastlanmaktadır.

Resim 4.144.) Araba Temalı, Seramik, Süs Eşyaları, 2010, “Alessandra Corsaro” Tasarımı, Raku Tekniği, İtalya

Amerikan seramik sanatçısı Charles Krafft's'in politika ile ilgili seramik çalışmaları arasında günümüz oyun objesi çıkışlı sanatsal objelere de rastlanmaktadır. Sanatçı eserlerini geleneksel beyaz mavi sır ile dekor etmektedir.

Resim 4.145.) Kaykay Temalı, Porselen, Sanat Objesi, “Charles Krafft” Tasarımı, Amerika

Yeni Zelandalı ünlü seramik sanatçısı Cheryl Oliver'in tasarladığı tekerlekli araba serisinden biri (2011) de düzenlenen “Waiclay National Ceramics Award” yarışmasında ödül kazanmaya hak kazanmıştır. Eser Waikato Müzesi'nde sergilenmiştir.

Resim 4.146.) Araba Temalı, Porselen, Sanat Objeleri, “Cheryl Oliver” Tasarımı, Yeni Zelanda

Günümüzde yok olmanın eşiğinde olan pişmiş toprak oyun objeler arasında sesli oyun objeleri olan çingirak ve düdük birçok eski kültürde görülmektedir. Seramik çingiraklar artık çocukların oyun objeleri değil de, seramik sanatçıların ürettikleri sanat objeleri ve sanat eserlerinde bir çıkış noktası olarak kullanılmaktadır. Sesli oyun objeleri teması ile üretilen sanatsal objeleri örnekleri Japon asıllı seramik sanatçısı Toshiko Takaezu, Amerikalı sanatçılar Lary Halvorsen, Sandra Westly ve Susan Cohen'nin çalışmalarında görülmektedir.

Japon asıllı Amerikalı ünlü seramik sanatçısı 1922- 2011 de yaşayan Toshiko Takaezu'nun seramik eserlerinin arasında “Mahaka Blue” adlı serisi bulunmaktadır. Mahaka Blue serisinde “Rattle Vase” isimli çingirak temalı vazo, oyun obje çıkışlı sanat eseridir.

Resim 4.147.) Çingirak Biçimli Vazo, Seramik, Sanat Objesi, “Toshiko Takaezu” Tasarımı, Mahaka Blue Serisi Amerika

Amerikan seramik sanatçısı Larry Halvorsen'nin çalışmalarında çingirak işlevli heykellere rastlanmaktadır. Sanatçı genelde siyah beyaz dekorlu çalışmalar üretmektedir.

Resim 4.148.) Çingirak İşlevli, Stonware, Heykeller, “Larry Halvorsen” Tasarımları, Amerika

Amerikan seramik sanatçısı Susan Cohen'in tasarladığı objeler arasında çingirak işlevli sanatsal eserler görülmektedir.

Resim 4.149.) Çingirak İşlevli, Stonware, Sanatsal Eserler, “Susan Cohen” Tasarımları, Amerika

Dünyanın birçok yerinde seramik düdükleri yaşatmak amacı ile seramik sanatçılar düdükler üzerine çalışmalar yapmakta ve düzenlenen yarışmalara, yapılan workshop'lara, sempozyumlara katılarak duyarlılık ve desteklerini göstermektedirler.

2011'de Macaristan'ın Kecskemet Müzesi kapsamında düzenlenen “Ses ve Kil” sempozyumunda 200 sanatçının katılımıyla ilginç çalışmalar ortaya çıkarılmıştır. Düdükler ile ilgili çok sayıda çalışması olan Macar seramik sanatçısı Marian Ban'ın, Keshkemet Müzesi'nde düzenlenen sempozyumun önemli bir rolü olmuştur. Sanatçının düdük çalışmaları müzede sergilenmektedir.

Resim 4.150.) Düdükler, Seramik, Sanat Objeleri, 2011, “Ses ve Kil” Sempozyumu, “Mariann Ban” Tasarımları, Kecskemet Müzesi, Macaristan

Resim 4.151.) Düdük Temalı Heykel, Seramik, Sanat Eseri, 2011, “Ses ve Kil” Sempozyumu, “Marian Ban” Tasarımı, “Kecskemet Müzesi”, Macaristan

Topaçlar en eski pişmiş toprak oyun objeleri olarak bilinmektedir. Sade formları ve işlevleri bakımından halen çocukların ilgisini çekmekte ve günümüze kadar birçok farklı malzemeden üretilmiştir. Seramik sanatçıları çıkış noktası olarak kullandıkları topacın biçimsel özelliklerini ve işlevlerindeki hareket öğesini ortaya çıkan sanatsal çalışmalarda yansıtmaktalar.

18. yüzyılın ünlü Japon seramik sanatçısı ve ressam Ogata Kenzan (1663-1743). Kenzan'ın 1731-1743'lerde düzenlenen İriya Workshop'ında fırıldak temalı çalışmasını sunmuştur. Çalışmada fırıldağın sade formu ve çizgisel dekoru ele alınarak sanatsal objeye dönüştürülmüştür.

Resim 4.152.) Fırıldak Temalı Çalışma, Seramik, Sanat Eseri, 1731- 1743, “Ogata Kanzan” Tasarımı, “İriya Workshop”, Japonya

Amerikan seramik sanatçısı Steaven Allen'in çalışmaları, genelde seramik tornasından çıkmıştır ve büyük ebat formlardan oluşmaktadır. Sanatçının çalıştığı objeler arasında topaç biçimli heykellere de rastlanmaktadır. Allen'in ürettiği sanat eserlerinin çoğu koleksiyoncuların koleksiyonunda ya da sanat müzelerinde yer almaktadır.

Resim 4.153.) Topaç Temalı Heykel, Seramik, Sanat Eseri, “Steaven Allen” Tasarımı, Amerika

Amerikan seramik sanatçısı, Lisa Pedolsky'nin çalışmaları arasında oyun çıkışlı objelerin yer aldığı görülmektedir. Ağırlıklı olarak topaç ve X.O. oyununun teması ile yapılan formlar görülmektedir. 2006'da yaptığı eserlerin arasında büyük ebatla topaca rastlanmaktadır. Sanatçının tercih ettiği malzemeler sırsız ya da sırlı kırmızı çamurdur.

Resim 4.154.) Topaç Temalı Form, Seramik, Sanat Objesi, 2006, “Lisa Pedolsky” Tasarımı, Amerika
Resim 4.155.) Topaç Temalı Form, Seramik, Sanat Objesi, 2006, “Lisa Pedolsky” Tasarımı, Amerika
Resim 4.156.) X.O Temalı Düzenleme, Seramik, Sanat Objesi, 2008, “Lisa Pedolsky” Tasarımı, Amerika

Antik çağdan günümüze ulaşan yo-yo günümüz tasarımcıları tarafından ele alınıp, yeni katılan yorumlarla ilginç objelere dönüşmektedir.

Türk tasarımcı Onur Çobanlı’nın ilginç tasarımları arasında oyun obje çıkışlı nesnelere de rastlanmaktadır. Tasarımcı çalışmalarını İtalya’da kendi tasarım atölyesinde sürdürmektedir. Çobanlı’nın 2010’da tasarladığı yo-yo temalı seramik oturma elemanı söz edilen tasarımlardan biridir.

Resim 4.157.) Yo-Yo Temalı Oturma Elemanı, Seramik, 2010, “Onur Çobanlı” Tasarımı, O.M.C. Tasarım Atölyesi, İtalya

Resim 4.158.) Yo-Yo Temalı Çocuk Oturma Elemanı, Plastik, 2010, “Onur Çobanlı” Tasarımı, O.M.C. Tasarım Atölyesi, İtalya

İtalyan tasarımcı Luca Scacchetti’nin 2008de tasarladığı yo-yo temalı lavabo, oyun obje çıkışlı tasarımların diğer örneğidir.

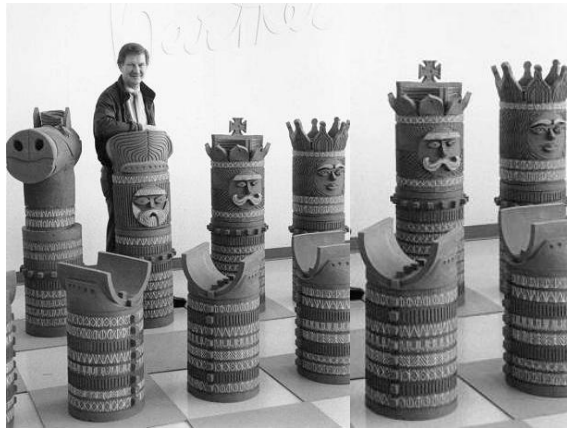
Resim 4.159.) Yo-Yo Temalı Lavabo, Seramik, 2008, “Luca Scacchetti” Tasarımı, İtalya

İnsan hayatında her nesne bir amaca hizmet etmek üzere şekillendirilmiştir. Diğer bir deyişle amaç biçimi belirlemiştir. Bu durum oyun objeleri için de geçerlidir. Nesneler bazen oyun oynamak için kullanılır bazen de bir sanatçının elinde farklı bir değer kazanır.

“Oyun-sanat ilişkisi, yalnızca estetik düzleminde kalmaz. Sanatçı bazen kendine konu olarak oyunu ya da oyuncakı seçerken, bazen de oyuncak, sanatçının ürettiği sanat objesine dönüşür. İşte bu nedenle de modern sanatçının işi hem zor hem de fazlasıyla özgürdür.”⁷⁹

Sanatçıların etkilendiği ve birçok farklı yorum ile sanatsal çalışmalarının ortaya çıkmasına çıkış noktası olan satranç taşları, değişik boy ve biçimlerle karşımıza çıkmaktadır.

Amerikan sanatçı John R. Nartker’in 1985’de ürettiği seramik satranç takımı her bir parçası ile heykel niteliğine sahiptir ve bu takım 1987’de Guinness Rekorlar Kitabı’na girmeye hak kazanmıştır. Döneminin en büyük satranç taşlarına sahip satranç takımı olmuştur. Sanatçının bu eseri, birçok galeri ve müze de sergilenmiştir.

Resim 4.160.) Satranç Temalı Heykeller, Seramik, Sanat Eseri, 1985, “John R. Nartker” Tasarımı, Amerika

Ernst Strouhal P Dergisi’nde sanatsal çalışmalarında satrancın önemini vurgulamak için “Sanat ve Satranç - Bir Kaç AT Hamlesi” adlı makalesinde satrancı

⁷⁹ Yıldız GÜNER, Türkiye’de Tarih Öncesinden Bu Yana Oyun- Sanat-Oyuncak İlişkisi, 16.

şöyle ifade etmiştir; “Satrancın kökenleri bugün hâlâ tartışılıyor. Birçokları, satranç oyununun 7. yüzyıl dolaylarında Hindistan’da ya da İran’da doğduğu, Arap ülkelerine ulaştıktan sonra 10. yüzyılda tüm Batı Avrupa’ya yayıldığı kanısında. Tarih boyunca sanatçılar ve edebiyatçıları belki de hiçbir oyun satranç kadar etkilememiş; hiçbir oyun sanat ve edebiyat yapıtlarında satranç kadar yer bulmamıştır. Londra’da, “Gilbert Collection”, Somerset House’da düzenlenen "Satranç Sanatı" sergisi (28 Haziran - 28 Eylül 2003), satranç oyununun esin gücünü 20. ve 21. yüzyıllarda da yitirmedeğini gözler önüne seriyor. Tasarımları dünyanın önde gelen sanatçıları tarafından gerçekleştirilmiş on dokuz satranç takımı, satranç ile modern sanat arasındaki ilişkileri, satrancın 1900 yılından günümüze değin farklı eğilimlerden sanatçılara nasıl esin kaynağı olduğunu ortaya koyuyor. “Gilbert Collection”da Damien Hirst, Jake ve Dinos Chapman, Paul Mc Carthy, Yayoi Kusama ve Maurizio Cattelan gibi tanınmış günümüz sanatçılarının tasarımı olan beş satranç takımı ilk kez sergilenirken, Marcel Duchamp, Man Ray, Max Ernst, Alexander Calder ve Yoko Ono gibi 20. yüzyılın ünlü sanatçılarının elinden çıkmış satranç takımlarına da yer veriliyor.”⁸⁰

2003’de “Gilbert Collection”da düzenlenen Satranç Sanat Sergisi’ne ünlü İtalyan sanatçı Maurizio Cattelan, “İyi Kötüye Karşı” adlı porselen satranç takımı ile katılmıştır. Sanatçı genelde yaptığı mizahlı heykelleri ile tanınmaktadır. 2012’de Londra’da “Saatchi Galerisi”nde düzenlenen “The Art Of Chess” adlı sergiye de 2003’de tasarladığı porselen satranç takımı ile tekrar katılmıştır.

Resim 4.161.) Satranç Takımı, Porselen, Sanatsal Obje, 2003, “Maurizio Cattelan” Tasarımı, İtalya

⁸⁰ Ernest STROUHAL, **SANAT VE SATRANÇ**, 31

Ünlü Japon sanatçı Yayoi Kusama, 2003 yılında yaptığı porselen satranç takımı ile 2012 yılında düzenlenen “The Art Of Chess” adlı sergide yer almıştır. Sanatçının özgün motifleri ve doğal nesnelerden esinlenerek oluşturduğu biçimleri “Pumpkin” adlı satranç takımının tasarımında görülmektedir.

Resim 4.162.) Satranç Takımı, Porselen, Sanat Eseri, 2003, “Pumpkin” adlı çalışma, “Yayoi Kusama” Tasarımı, Japonya

Amerikalı seramik sanatçısı Nancy Jurs, 1980 yılına kadar çalışmalarını rako tekniği ile yapmıştır. Sanatçı çalışmalarında kadın figürüne özgün formlardan esinlenmiştir. Nancy Jurs 2008 yılında tasarladığı “World Peace” adlı stonware satranç takımını New York “Burchfield Penny Art Center” sanat merkezinin ‘Sylvia Rosen Galerisi’nde sergilemiştir.

Resim 4.163.) Satranç Takımı, Stonware, Sanat Eseri, 2008, “World Peace” adlı çalışma, “Nancy Jurs” Tasarımı, “Sylvia Rosen Galerisi”, Amerika

Satranç taşlarının heykelimsi özelliğinden yararlanan bazı sanatçılar, büyük ebatta satranç taşları tasarlamışlardır. Düzenlenen satranç festivallerinde sanatçıların yaptıkları tasarımlar, kapalı alanlar yanında açık alanlarda da sergilenabilmektedir.

İngiltere’de 2009 yılında, “London Design Festival”i kapsamında düzenlenen tasarım yarışmasına çok sayıda sanatçı farklı alanlarda yaptığı tasarımları ile katılmıştır. Festival için hazırlanan örnekler arasında büyük ebatla yapılan seramik satranç takımı de görülmektedir. Heykel niteliği taşıyan satranç takımının tasarımcısı İspanyol ünlü tasarımcısı Jaime Hayon’un 32 parçalı satranç taşlarının İtalyan “Bosa Ceramic” firmasının sponsorluğu ile üretildiği ve Londra’nın Trafalgar meydanında büyük alan üzerinde sergilendiği bilinmektedir.

Resim 4.164) Satranç Temalı Heykeller, Seramik, Sanat Eseri, 2009, Jaime Hayon’nun Tasarımı, Trafalgar Meydanı, Londra

Resim 4.165) Satranç Temalı Heykeller, Seramik, Sanat Eseri, 2009, Jaime Hayon’un Tasarımı, Trafalgar Meydanı, Londra

Antik zamandan günümüze kadar varlığını devam ettiren, rastgele sayı üretmeye yarayan zar; halen yetişkin oyun objelerinin bir parçası olarak kullanılmaktadır. Antik zamanda malzeme olarak pişmiş toprak, fildişi ve değerli

taşlar kullanılırken, artık daha ucuz ve basit malzemeler tercih edilmektedir. Günümüzde seramik zarlarının sade biçiminden yararlanan tasarımcı ve sanatçılar bu objenin formundan yola çıkarak, değişik sanat objeleri ve heykeller üretmektedirler.

Türk tasarımcı Onur Çobanlının yaptığı oturma elemanı tasarımlarında zar temalı obje de görülmektedir.

Resim 4.166.) Zar Temalı Oturma Elemanı, Porselen, Sanatsal Kullanım Eşyası, 2010, “Onur Çobanlı” Tasarımı, “OMC Design” Tasarım Atölyesi, İtalya

Resim 4.167.) Zar Temalı Heykel, Seramik, Sanat Objesi, “Anneke Borren” Tasarımı, 2009, “Tairawhiti Müzesi”, Yeni Zelanda

Antik dönem kız çocuklarının önemli oyun aracı olan pişmiş toprak bebekler daha çok antik Yunan ve antik Roma’da görülmektedir.

İlbeyi (2000), “Oyuncak Bebek Biçimlerinin Seramik Formlara Yansıması” konulu araştırmasında oyuncakın tarihsel gelişimi ile birlikte hem geçmişten hem de günümüzden oyuncak bebek örneklerine yer vererek, yapıldıkları çağ ve amaçlarını inceleyerek özgün seramik biçimlere dönüştürmelerini vurgulamaya çalışmıştır.

Günümüz seramik sanatçıları, sanatta pişmiş toprak bebeklerin biçimsel özelliklerini ve fonksiyonlarını kullanarak kendi düşünce ve yorumlarını ürettikleri çağdaş sanat eserlerle ifade etmeye çalışmaktadırlar.

Oyuncak bebeklerdeki biçim, doğallık ve hareket özellikleri, seramik malzemenin olanakları ile birleşerek sanatçıya düşüncelerini daha rahat ifade etme olanağı sağlıyor.

Seramik sanatçısı Rhonda Ghushee çalışmalarında oyuncak porselen bebeklerin temalarını ve çeşitli malzemeleri kullanarak, zıt anlamları bir arada göstermeye çalışmaktadır. Çalışmalarında mizah ve korku, güzellik ve çürüme, antik ve çağdaş gibi zıt unsurlarla oluşturduğu figürlerle insanların dikkatini bozulan iletişim ve ilişkilere çekmeye çalışmaktadır.

Resim 4.168.) Oyuncak Bebek Temalı Heykel, Seramik, Sanat Objesi, 2009, “Rhonda Ghushee” Tasarımı, Amerika

Resim 4.169.) Oyuncak Bebek Temalı Heykel, Seramik, Sanat Objesi, 2009, “Rhonda Ghushee” Tasarımı, Amerika

Resim 4.170.) Oyuncak Bebek Temalı Heykel, Seramik, Sanat Objesi, 2009, “Rhonda Ghushee” Tasarımı, Amerika

Minyatür kullanım eşyaları, sanatçılar tarafından zaman zaman ele alınıp sanatsal objelere dönüşmekteler. Kız çocuklarının tercih ettiği çanak ve çömlekler, masa ve sandalyeler ve yine erkek çocukların oynadığı kayıklar vs. hepsi yeni yorumlarla üretilip yetişkinlerin beğenisine sunulmaktadır. Seramik sanatçı Riccardo Biavati’nin çalışmalarında bu tür kullanım eşyası çıkışlı objelere de rastlanmaktadır.

Resim 4.171.) Kullanım Eşya Temalı Form, Seramik, Sanatsal Süs Eşyası, “Riccardo Biavati” Tasarımı, İtalya

Resim 4.172.) Sandalye Temalı Form, Seramik, Sanatsal Süs Eşyası, Riccardo “Biavati” Tasarımı, İtalya

Seramik kullanım eşya temalı çalışmaları yapan sanatçılardan İngiliz seramik sanatçı Ingrid Polar, Amerikalı sanatçı Don Ryon ve Beth Bidwell'den söz edilebilir.

Resim 4.173.) Kayık Temalı Form, Porselen, Sanat Objesi, 2008, “Ingrid Polard” Tasarımı, London Müzesi, İngiltere

Resim 4.174.) Kayık Temalı Form, Seramik, Sanat Objesi, 2009, “Don Ryon” Tasarımı, Soka Üniversitesi, Amerika

Yetişkin oyun objesi olarak bilinen senet oyunu, satranç gibi popüler olmasa da, senet oyunu teması ile yapılan sanatsal çalışmalar ya da dış mekân düzenlemeler görülmektedir.

California Rosicrucian Müzesi Mısır uygarlığı bölümünde, dış mekân için düzenlenen senet oyun alanı ziyaretçilerin oyun oynamaları için yerleştirilmiştir.

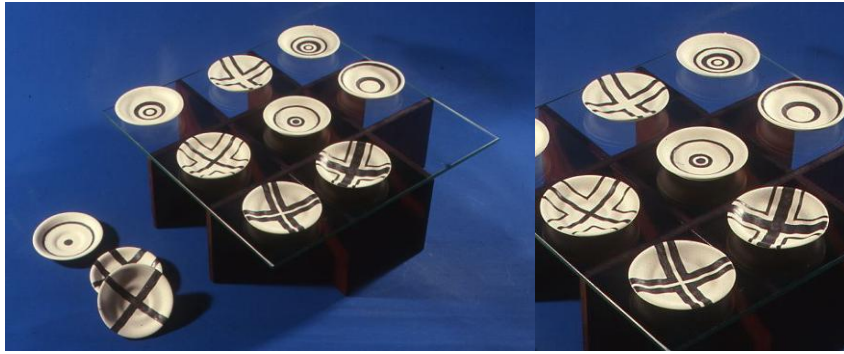
Resim 4.175.) Senet Oyunu Temalı Dış Mekan Düzenlemesi, Sanat Objesi, “Giant Rosicrucian Müzesi”, California, Amerika

Antik dönem seramik oyun objeleri sanatçıların çalışmalarında görüldüğü gibi eğitim kurumlarında bile daha genç sanatçıların elinde yeni biçimler ve anlamlar kazanmaktadır. Konu ile ilgili üniversiteler, özel atölyeler ve düzenlenen workshoplardan söz edilebilir.

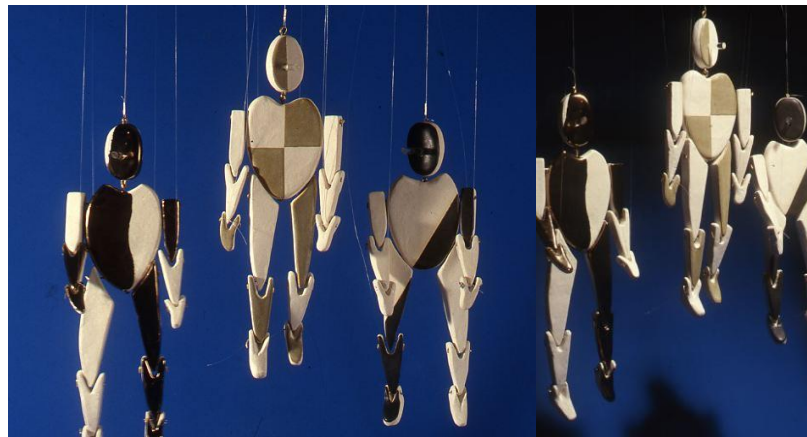
Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi - Seramik ve Cam Tasarımı Bölümü öğrencilerinin, oyun ve antik oyun objelerinden yola çıkarak sanatsal uygulamalar yaptıkları ve yeni formlar oluşturdukları görülmektedir.

Resim 4.176.) Satranç Takımı, “Zeynep Tefvikoğlu”, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Seramik ve Cam Tasarımı Bölümü, Türkiye

Resim 4.177.) X:O: Oyunu Temalı, Sanatsal Obje, “Hümevra Erkmen”, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Seramik ve Cam Tasarımı Bölümü, Türkiye

Resim 4.178) Hareketli Bebekler, 2004, “Zeynep H. Canpolat” Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Seramik ve Cam Tasarımı Bölümü, Türkiye

Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Seramik Bölümü Sanat Atölyesi'nde artistik pratik uygulaması olarak Damla Yeşiloğlu'nun 2002 yılında yaptığı topaç temalı örnekten söz edilebilir.

Resim 4.179.) Topaç, 2002, “Damla Yeşiloğlu”, Marmara Güzel Sanatlar Fakültesi, Seramik Bölümü, Türkiye

2007 yılında Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi tarafından Tophane-i Amire Kültür ve Sanat Merkezi'nde düzenlenen sergide, Yaratıcı Çocuklar Derneği üyesi okul öğrencilerinin bireysel ve grup çalışmaları sergilenerek, hazırlanan katalogda yer verilmiştir. Seramik ve Cam Tasarımı Bölümü Başkanı Süleyman A. Belen, katalogun önsözünde serginin üç niteliğinden bahsederek, çocukların yaptığı objelere dikkat çekerek, sergideki eserlerin ve çocukların geleceğimiz olduğunu vurgulamıştır.

Resim 4.180.) Çeşitli Biçimlerde Objeler, Pişmiş Toprak, 2007, Pinokyo Anaokulu Grup Çalışmaları, İstanbul

Resim 4.181.) Kedi Biçimli, Pişmiş Toprak, 2007, Şişli Terakki İlk Öğretim Okulu, Beyaz Gülal Çalışması, İstanbul

Resim 4.182.) Baykuşlar, Pişmiş Toprak, 2007, Özel Eyüboğlu Eğitim Kurumları, Ece Savaş Çalışması, İstanbul

Günümüzde eğitim kurumları dışında seramik oyun obje konulu workshoplar yetişkin ve çocuklara yönelik olarak düzenlenmektedir. Yetişkinlerin katıldığı workshoplar da seramik çingıraklara ve düdüklere daha sık rastlanmaktadır.

2011’de Macaristan’da düzenlenen “The Sound Of Clay” sempozyumu süresince düzenlenen seramik workshopında çeşitli düdük biçimli örneklerin yapıldığı görülmektedir.

Resim 4.183.) Çıngırak, Seramik, 2011, Sanatsal Süs Eşyası, “The Sound Of Clay” Workshop, “Marian Ban” Çalışması, Macaristan

2012’de New York “Yourist Studio Gallery” adlı seramik atölyesinde düzenlenen Workshop da Sandra Westly’nin yaptığı çıngıraklar sergilenmektedir.

Resim 4.184.) Çıngıraklar, Seramik, Sanatsal Süs Eşyaları, 2012, “Sandra Westley” Çalışması, “Yourist Studio Gallery” Amerika

Çocukların katıldığı seramik Workshoplarında genelde hayvan biçimli örnekler daha sık rastlanmaktadır. Avustralya’da “Cloud Farm Studios” unda 2012 yılında düzenlenen “Magic Of Clay Workshop” da çocukların yaptıkları tekerlekli ve tekerleksiz hayvan biçimli örnekler de içeriyordu.

Resim 4.185.) Tekerlekli At Biçimli Objeler, Porselen, 2012, “Magic Of Clay Workshop” “Cloud Farm” Atölyesi, Avustralya

Resim 4.186.) Hayvan Biçimli Objeler, Seramik, 2012, “Magic Of Clay Workshop”, Ivy - Dotty ve Ella Çalışmaları, “Cloud Farm” Atölyesi, Avustralya

Resim 4.187.) At Biçimli Objeler, Seramik, 2012, “Magic Of Clay Workshop”, “Cloud Farm” Atölyesi Avustralya

2011 yılında İstanbul Kadir Rezan Has İlköğretim Okulu’nda, 1. sınıf öğrencilerine düzenlenen “Çamur İle Tanışma” adlı Workshopta, çamur ile nasıl bir obje yapabilecekleri konusunda çalışmalar yapılmıştır. Çocukların bu aşamada yaptıkları biçimler, günlük kullanım eşyalarına benzeyen objeler olmuştur.

Resim 4.188.) Fitilli Silindir Formlar, Akcını Çamuru, 2011, Kadir Rezan Has İlk Öğretim Okulu,1. Sınıf “Çamur İle Tanışma Workshop”, İstanbul

2012 yılında 2. sınıfta olan, aynı öğrenciler için düzenlenen “Çamur ve Oyun Objeleri” adlı workshopta, çocukların hayallerindeki oyun objeleri üç boyutlu bir biçim kazanarak değişik objeler ortaya çıkarılmıştır.

Resim 4.189.) Fırıldak Temalı, Kırmızı Çamur, 2012, “Oyun Objeleri Workshop” Emre Kaya Çalışması, Kadir Rezan Has İlk Öğretim Okulu, 2. Sınıf, İstanbul

Resim 4.190.) Fırıldak Temalı, Kırmızı Çamur, 2012, “Oyun Objeleri Workshop” Sepehr Alipour Çalışması, Kadir Rezan Has İlk Öğretim Okulu, 2. Sınıf, İstanbul

Resim 4.191.) Çeşitli Biçimlerde Objeler, Akçını ve Kırmızı Çamur, 2012, “Oyun Objeleri Workshop” Grup Çalışması, Kadir Rezan Has İlk Öğretim Okulu, 2. Sınıf, İstanbul

Workshopta çocukların yaptıkları formların arasında kullanım eşyaları, fırıldak ve hayvan figürleri de yer aldı. Aynı zamanda basit formu ile çoğu kişi tarafından sevilen ve oyun amaçlı kullanılan bilyeler de çalışmalar içinde yer aldığı görüldü.

5. SONUÇ

“Tarihsel Süreçte Seramik Oyun Objelerinin Günümüzdeki Anlam ve İşlevi” adlı tez çalışmasında, antik dönemden günümüze kadar oyun kültürü ve seramik oyun objelerinin nasıl bir gelişim izlediği pişmiş toprak ile yapılan seramik oyun objelerinin kültürler içerisindeki yeri ve önemi arkeolojik veri ve örnekleriyle araştırılmıştır.

Çalışmanın içeriğine yönelik araştırma sürecinde ortaya çıkan sonuç şu şekildedir; günümüze kadar ulaşan antik dönem oyun objelerinin önemi sadece arkeolojik eser olmakla bitmediğidir. Bulundukları coğrafyanın bölgesel ve sosyokültürel yapılarını gösteriyor olmaları ve geçmişten geleceğe kaynaklık etmeleri nedeniyle de oyun objeleri büyük önem taşımaktadır. Bu yüzden çalışmaların ve araştırmaların genişletilmesi ve desteklenmesi kültürel mirasın geleceğe taşınması bakımından oldukça önemlidir.

Türkiye ve İran kültürel zenginlikleri nedeniyle birçok tarihi eserde de olduğu gibi antik dönem oyun objeleri bakımından da zengin bir kültüre ve malzemeye sahiptir. Bu yüzden söz edilen ülkelerde bu konu üzerinde daha fazla durulmalıdır. Araştırma sırasında söz edilen ülkelerde seramik oyun objeleri üzerinde fazla durulmadığı ve birkaç kişi dışında antik dönem seramik oyun objeleri hakkında araştırma yapılmadığı tespit edilmiştir. Türkiye’de oyun objeleri ile ilgili kapsamlı bir araştırma ya da kaynak gösterilebilecek çok az sayıda yayın bulunmaktadır. Bekir Onur’un “Oyuncaklı Dünya” adlı kitabı 1992’den beri oyuncaklarla ilgili genel araştırma yapan kişilerin yoluna ışık tutan önemli bir kaynak olduğu gözlemlenmiştir. Yakın zamanda yapılan araştırmalar ise yeterli olmasa da, konuya ilginin arttığının göstergesidir. Ayrıca arkeoloji müzelerinin içerisinde oyuncak reyonları oluşturulması ve oyuncak müzelerinin açılması sevindiricidir.

İran’da ise, yapılan araştırmalara göre, bu konu üzerinde çok az durulmuş olduğu, günümüze kadar gelen süreçte sadece 2010 yılında sanal bir oyuncak müzesinin kurulduğu ve arkeoloji müzelerinde, antik dönem oyun objesi olabilecek nesnelerin birçoğuna bile “oyun objesi” tanımının verilmediği izlenmektedir. Ayrıca antik oyun objelerine yönelik fazla yazılı kaynak bulunmamaktadır.

Halbuki Avrupa, Amerika, Rusya, Japonya ve hatta günümüzde az gelişmiş ülkeler olarak bilinen Pakistan gibi ülkelerde bile antik dönem oyun objelerinin sergilendiği arkeoloji müzeleri ya da arkeoloji müzelerinin bünyesinde antik dönem oyun objelerinin bulunduğu bölümlerin olduğu görülmektedir. Ayrıca yakın dönemin oyun objelerini koruma altında tutan oyuncak müzeleri de mevcuttur. Avrupa ve Amerika müzelerinde çok sayıda Antik İran, Antik Mısır, Mezopotamya, Harrapa ve Anadolu Uygarlıklarına ait oyun objelerinin sergilenmekte olduğu görülmektedir.

Eski çağlardan günümüze ulaşan seramik oyun objelerinin çeşitliliği bu objelerin geniş bir yelpazeyi kapsadığını göstermektedir. Bu yüzden seramik oyun objeleri değişik biçimleri ile günümüzde birçok sanat dalına, bilhassa seramik sanatına çıkış noktası oluşturmuş ve sanatçıların kendilerini ifade ettikleri bir tarz olarak ortaya çıkmıştır.

Günümüz seramik sanatında, oyun objesi çıkışlı eserlerde kullanılan biçimler daha çok çocuk oyun objeleri kategorisine giren antik dönemin tekerlekli formları, at biçimli figürleri, süvariler, bebekler ve çeşitli formlardan oluşan düdükler ve topaçlar olarak görülmektedir. Yetişkin oyun objelerinden biri olarak tanımlanan satranç da seramik sanatında en çok yer alan biçimlerden biridir. Satranç taşlarının biçimlerini ele alan sanatçılar, kendi düşünce ve mesajlarını yaptıkları satranç oyunu temalı sanatsal eserleriyle göstermeye çalışmaktadırlar. Bununla beraber satranç oyunu çıkışlı birçok sanat objesi, süs eşyası bu nesnelerin özellikle yetişkinler arasında çok sevilen oyun objelerden biri olduğunun göstergesidir.

Yaş sınırı olmayan ve sesli oyun objeleri olarak tanımlanan düdüklerin, antik çağdan günümüze kadar birçok uygarlıkta ve bölgede kullanıldığı bilinmektedir.

Gelişim sürecinde; biçimsel nitelikleri, farklı formları ve ses çıkartabilme özellikleri açısından çok az değişiklikler göstererek “Geleneksel Oyun Objeleri” olarak günümüze ulaşmışlardır. Geleneksel seramik oyun objelerinin, günümüz hayatında geçmişin kültürünü ve anılarını taşımakta önemli bir rol oynadığı görülmektedir. Bu yüzden oyun objelerinin etkisi ile üretilen kimi ürünlerin, yetişkinler tarafından daha çok benimsenen formlar haline geldiği anlaşılmaktadır. Oyun objesi temalı hediyeelik ve süs eşyaları hala üretilen ve sevilen nesneler olarak yerlerini korumaktadırlar.

Düdükler aynı zamanda seramik sanatçıları tarafından ele alınıp, biçimsel özelliklerini kaybetmeden farklı şekillerle sanatsal objelere dönüşerek yeni formlarla karşımıza çıkmaktadırlar.

Seramik malzemenin, günümüz yaşam biçimine göre çocuk oyun objeleri yapımında kullanılmaya çok elverişli olmamasından dolayı, günümüzde yapılan minyatür porselen oyun objeleri ve porselen bebekleri de, artık çocuklardan ziyade koleksiyoncuların koleksiyonlarında yer almaktadır. Seramik oyun objeleri koleksiyonculuğunda en yaygın görülen oyun objeleri; seramik satranç takımları, Avrupa’da yaygın olan bebek evlerinin seramik aksesuarları ve Amerika’da porselen bebekler olarak görülmektedir.

Oyun objeleri fonksiyon ve biçim olarak geçmişle bağlantıları olsa da durumları değişmektedir, çünkü çocukların çocukluk anlayışları da değişmektedir. Örneğin Ortaçağ oyun objeleri arasında var olan küçük ölçekte rüzgar değirmenleri, küçük askerler, minyatür at ya da gemiler, tahta kılıçlar, günümüz günlük yaşam biçiminde yer almadığından artık oyun objeleri olarak da fazla görülmemektedirler. Öte yandan malzeme olarak birçok uygarlıkta kullanılan seramik, günümüz yaşam koşullarına uygun olmadığından ve kırılabilirlik nedeniyle çocuklara tehlike oluşturma bileceğinden neredeyse yok denecek kadar az üretilmektedir.

Özet olarak vurgulamak gerekirse; çocukların teknolojik oyuncakları tercih etmeleri, oyuncak üretiminde daha ucuza elde edilen malzemelerin bulunması vs.

seramik oyun objelerinin artık oyuncak fonksiyonunu kaybetmesine ve başka amaçlarla kullanıldığını göstermektedir.

Araştırma sonucunda vurgulaması gereken başka önemli nokta; insanların yaşam biçimleri, hayata bakışları, çocukların modernleşmeye olan eğilimleri ve en önemlisi oyuncakların moda kavramına hapsedilmesinden ve reklamların çocuklar üzerinde oluşturduğu olumsuz etkilerden dolayı artık seramik oyuncaklara pek istek olmadığıdır.

2000li yıllardan sonra gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde çocukların oyuncakları arasında seramik oyun objelerinin yer almadığı, bu yüzden seramik oyuncakların yok denilebilecek kadar çok az sayıda üretildiği görülmektedir.

Günümüzde seramik oyun objelerinin kullanım alanları ve işlevleri 3 ana kategori de yer almaktadır;

- Koleksiyon objesi olarak kullanımı,
- Hediyeelik ve süs eşya üretiminde çıkış noktası oluşturma,
- Sanatsal seramik çalışmalarında biçimsel kaynak oluşturmak.

Günümüzde doğal malzemeler ile üretilen oyuncakların yok olması, oyunun biçim değiştirmesi, doğa ve insanlardan yapısal özellikleri bakımından uzaklaşması, oyun kültürünün zayıflamasına yol açtığını göstermektedir. Bu nedenle çocuk oyunları ve oyuncaklarını araştıran araştırmacıların başka bir bakış açısı ile bu konuyu ele almışlardır. Doğal oyun ve oyun objelerinin ortadan kaybolması, çocuklar üzerinde etkilerini ve çocukluğun yok oluşunun bir göstergesi olarak değerlendirilmektedirler. Geçmişte doğal oyun objeleri ile oynanan oyunların daha yararlı olduğu ve çocukları yaratıcılığa, üretkenliğe, düşünmeye yönelttiği; birçok beceri kazandırdığı ve ileriki yaşlarda daha pozitif düşünmeye katkıda bulunduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte çocukların eskiden beri doğal malzemeleri kullanarak el yapımı oyuncaklar yapmaktan haz duydukları ve bu oyuncaklarla daha uzun süreli oynadıkları saptanmıştır. Doğal malzemelerden yapılan oyuncakların çocukların doğa ile bir bütün olduklarının hissetmelerinde önemli

olduğu de bir gerçektir. Oyun objelerinin çocuklar için vazgeçilmez nesneler olduğuna göre doğal malzemelerle de tanışmalarını sağlamak amaçlı önerilebilecek yöntemlerden biri; okullarda tek boyut içeren resim eğitiminin yanı sıra üç boyutlu düşünmeyi sağlayan ve aynı zamanda kültürel zenginliğe sahip olan seramik malzemeyle çalışmalar oluşturmaktır.

Çocukların el becerilerini geliştirip, yaratıcılıklarını arttırmak, ruh ve beden sağlıklarını desteklemek amacı ile birçok ülkede farklı yaş gruplarına yönelik çalışmalarda özellikle okul, çocuk eğitim merkezleri ve müzelerin bünyesinde düzenlenen workshoplarda “oyun objeleri” konusunu içeren seramik malzemeyle çalışmalar yapıldığı bilinmektedir. Ancak bu şekilde kültürel alt yapısı sağlam, yaratıcı ve üretken kişiler topluma kazandırılabilir.

6. KAYNAKLAR

AND, Metin (2003), **Oyun ve Büyü**, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul

AND, Metin (2006), **Kültürler Kavşağında Oyun ve Oyun Nesnelerinin Tarihi**, Toplumsal Tarihte Çocuk Sempozyumu, Tarih Vakfı Yurt. Yayınları, 2.Baskı, İstanbul, 141

ALMQVİST, Brigitte (1994), **Educational Toys, Creative Toys**, Cambridge. Üniversitesi Yayınları, Londra

ALP, Mesut (2006), Mardin Arkeolojik Kazı Raporu, **Doğan Haber Ajansı**

BAŞAL, H. Asude (2007), Geçmiş Yıllarda Türkiye’de Çocuklar Tarafından Oynanan Çocuk Oyunları, **Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, s.243

BİLGİN, Nuran (1990), **Folklorik Yapma Bebekçilik**, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara

BORATAV, Pertev N. (1984), **100 Soruda Türk Folkloru** (İnanışlar, Töre ve Törenler, Oyunlar), Gerçek Yayın Evi, İstanbul

DİLER, Adnan (2010), Oyuncağın Tarihi İnsanlık Kadar Eski, **Hürriyet Gazetesi**

EGEMEN, A.- YILMAZ, Ö. (2004), Oyun Oyuncak ve Çocuk, **ADÜ Tıp Fakültesi Dergisi**, s.40- 42.

ELLİS, Michael J. (1973), **Why People Play?**, Prentice-Hall Yayınları, Minnesota .

ERDOĞAN, Nihat (2011), Tarih Yeniden Yazılmalı, **Radikal Gazetesi**

ERMAN, Deniz (2008 a), Antik Çağdan Günümüze Oyun Ve Oyuncaklarda Seramik Kullanımı, **VII. Uluslararası Katılımı Seramik Kongresi**, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyon Kara Hisar, s.1- 4

ERMAN, Deniz (2008 b), Dünden Bugüne Seramik Oyuncaklar, **1. Sanat Ve Tasarım Eğitim Sempozyumu Dün Bugün Gelecek**, Başkent Üniversitesi, Ankara, s. 308- 310

FİNKEL, Irving (2008), **Ancient Board Games in Perspective**, British Museum Yayını, Londra

FLEMİNG, Dan (1996), **Power Play, Toys As Popular Culture**, Manchester Üniversitesi Yayınları, Manchester

GORMAN, A. Benjamin (1985), **Toys Are Us**, Yale New Haven Institute Yayınları, New Haven

HAZAR, Muhsin (1996), **Beden Eğitimi Ve Sporda Oyunla Eğitim**, Tutibay Yayınları, Ankara

HUIZİNGA, John (1995a), **Homo Ludens Oyunun Toplumsal İşlevi Üzerine Bir Deneme**, Çev. Mehmet A. Kılıçbay, Ayrıntı Yayınları, İstanbul

HUIZİNGA, John (1995b), Kültür Olgusu Olarak Oyunun Doğası ve Anlamı, Çev. Mehmet A. Kılıçbay, Çukurova Üniversitesi, **Türkoloji Araştırmaları Merkezi Yayını**

JAKSON, Kathy (2001), From Control to Adaptation: America's Toy Story, **American & Comparative Culture Dergisi**, Sayı, 2, s.139 -145

KOWALSKI, Wladyslaw Jan (2004), Eski Yunan'dan Çine Antik Çağ Oyunları, **P Dünya Sanat Dergisi**, Portakal Sanat ve Kültür Evi, İstanbul Sayı. 31

KURA, Hande (2005), Ses, Müzik ve Seramik, 3. Uluslararası Katılımlı **Seramik, Cam, Emaye, Sır ve Boya Semineri**, Eskişehir

MARZBAN, Perviz (2000), **A Summary Of The History Of Art**, Bilim ve Kültür Yayın Evi, 8. Baskı, Tahran

MARTİNEZ, Ezgi (2012), Oyuncak Türü Olarak Pişmiş Toprak Düdükler, Makale, **Sanat & Tasarım Dergisi**, Agustus, Sayı 2, s.84,85- 88.

MEGEP, (2008), **Eğitici Oyuncaklar, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi**, Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara, s. 1- 5

MERİÇ, Yusuf (2013), Muğla Koleksiyon Bebeklerinin Annesi: R. Şiir Dürüst, **Anadolu Jet Dergisi**, Sayı: 50, s. 73- 77.

NEWSON, J. NEWSON E. (1979), **Toys And Playthings: In Development And Remediation**, Pantheon Yayınları, New York

NIEMANN, Helmut (1991), Oyunağın Gelişim Tarihi, Çev. Bekir Onur, **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**, Sayı.1, Ankara

ONUR, Bekir (1992), Tarih Boyunca Oyunlar ve Oyuncaklar, **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**. Sayı: 2. Ankara, 367.

ONUR, Bekir (1994), **Toplumsal Tarihte Çocuk**, 23-24 Nisan 1993 Sempozyumu, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul

ONUR, Bekir (2002), **Oyuncaklı Dünya Oyunağın Toplumsal Tarihi**, İmge Kitapevi Yayınları, Ankara

ONUR, B. GÜNEY, N. (2004), Türkiye’de Çocuk Oyunları: Araştırmalar, **Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları**, Kök Yayıncılık, Ankara, Sayı: 12, s.9, 43.

ONUR, Bekir (2005), **Türkiye de Çocukluğun Tarihi**, İmge Kitap Evi, Ankara

ONUR, Bekir (2010), **Oyuncaklı Dünya Oyunağın Toplumsal Tarihi**, İmge Kitapevi Yayınları, Ankara

ÖZTURANLI, Gül (2000), Oyun ve Seramik Oyun Objeleri, **Seramik, Sanat Bilim ve Teknoloji Dergisi**, İstanbul, Aralık-Ocak, Sayı 12, s. 24- 26

ÖZTURANLI, Gül (2001), Antik Çağda Çocuklara Yönelik Tasarımlar ‘Seramik Oyun Objeleri’, **Uluslararası Katılımı V. Seramik Kongresi Bildirileri Kitabı**, Türk Seramik Derneği Yayınları, İstanbul Sayı, 21, s.446-447

ÖZCAN, Ayça (2003), Antik Çağda Pişmiş Toprak Oyuncaklar, **III. Uluslar Arası Pişmiş Toprak Sempozyumu**, Eskişehir, 166- 172

ÖZEL, Fatoş (2011), Anadolu’da Kadın, El Yapımı Bebekler, **NG Dergisi**, Sayı: 16, s. 48- 49

PİCCİONE, Peter (1980), In Search Of The Meaning Of Senet, **Arkeoloji Dergisi**, July/Aug, Sayı 33, s.55- 58

PİAGET, Jean (2005), **Çocuğun Gözüyle Dünya**, Çev. İsmail. Yergüz, Dost Kitapevi Yayınları, 1. Baskı, Eylül, Ankara

SAJJADİ, S.Mansur (2003), Excavations At Shahr-i Sokhte. First. Preliminary Report The Excavations Of The Graveyard 1997-2000, **Ecole Biblique Et Archeologique**, Sayı. 41, s. 21, 97

SEVİM, C. - GÖNÜL E. (2012), Tarihsel Süreç İçerisinde Oyuncanın Gelişimi ve Seramik Oyuncaklar, **Sanat ve Tasarım Dergisi**, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir, Temmuz, Sayı. 2, s.24, 25. 29.

SEVİN, Veli (2010), Ağrı Doğubayazıt ilçesinde Urartu Krallığına ait kale Arkeoloji Kazılarında ve Araştırmaları, **Türkiye Gazetesi**

SCHİLLER, Fredrich (1990), **İnsanın Estetik Eğitimi Üzerine Bir Dizi Mektup**, Çev. Melahat Özgü, Milli Eğitim Bakanlığı MEB Yayınları, İstanbul

STROUHAL, Ernest (2004), Sanat ve Satranç: Birkaç At Hamlesi, **P Dünya Sanat Dergisi**, Portakal Sanat ve Kültür Evi, Sayı. 31, İstanbul

TEKEREK, Nurhan (2006), Oyun Kavramı'ndan Drama'ya, Drama'dan Dramatik Eğitim'e, **Tiyatro Araştırmaları Dergisi**, Ankara, s. 50- 55

ULUĞ O., Mücella (1997), **Niçin Oyun? Çocuğun Gelişiminde ve Çocuğu Tanımında Oyunun Önemi**, Göçebe Yayınları, İstanbul

UYSAL, M. Vehbi (2010), Anadolu Geleneksel Oyuncaklar Koleksiyonu, **Kültür Varlıkları ve Müzeler E-Dergisi**, Silifke Müzesi Yayını, Mersin

WİKİPEDİA, Free Encyclopedia (2013), **Chess Game History**

YALÇIN, Hülya (2004), Eyüp Oyuncakçıları Müzesi, **Tarihi Kültürü ve Sanatıyla Eyüp Sultan Sempozyumu VIII**, Eyüp Belediyesi Yayını, s. 69, 71.

Tezler:

AK, Duygu (2006), **Oyun ve Oyuncak Kavramlarının Tarihsel Ve Kültürel Değişimine Endüstriyel Tasarım Açısından Bir Bakış**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Fen Bilimler Enstitüsü, Eskişehir, s. 2, 27, 37, 42.

AKÇİN, Sibel (2006), **Geleneksel İşlemeli Ürünlerin Değerlendirmesi ve Eğitime Katkısının Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara, s.30

AVCI, Bilge (2005), **Seramik Oyuncaklar**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, s. 42

BARAN Derya (2007), **Heykel Üretiminde Oyun Olgusu ve Bir Sergi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir, s.6.

GÜNER, Yıldız (2002), **Türkiye’de Tarih Öncesinden Bu Yana Oyun-Sanat- Oyuncak İlişkisi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, MSÜ Sosyal. Bilimler Enstitüsü, İstanbul, s.3, 16.

RÜŞVANLI, Hasan (2007), **Türkiye’deki Oyuncak Sektöründe Yeni. Ürün Tasarımını Tetikleyen Faktörler**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İTÜ Fen Bilimler Enstitüsü, İstanbul s.2- 8

TELEGEREN, Ayça (2007), **Avrupa Resim Geleneğinde Çocuk ve Oyun Kavramı**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Eser Metni, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, İstanbul, s. 9, 30, 32.

KAYA, Deniz (2007), **36 72 Aylık Çocuklar İçin Tasarlanmış Oyuncakların Çocukların Gelişim Alanlarına Göre İncelenmesi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara, s.4.

YENİCE, Nurhayat (2007), **Terakota Heykel Ve Bir Sergi**, Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Yayınlanmamış Sanata Yeterlilik Tezi, İzmir, s. 3,11, 13

İnternet Siteleri:

- www.About.com. Antik bebek koleksiyonculuğu 26.2.2012
- www.Ancientgreektoys.gr. Yunan oyun objeleri 12.2.2013
- www.ancientegypt.co.uk/time/explore/main.html. Antik Mısır oyun objeleri 2.1.2013
- www.anatoliantoys.com Vehbi Uysal koleksiyonu
- www.andersenstudio.com/store Andersen Seramik Atölyesi 12.6.2012
- www.agefotostock.com . 25,7, 2013
- arthistoryworlds.org/ .Harrapa ile ilgili bilgiler ve oyun obje görselleri 30.2.2013
- www.archaeologicalmuseum.jhu.edu. John Hopkins müzesi pişmiş toprak bebek, çingirak 8.11.2012
- www.allaboutfunandgames.com.Mehen oyunu ile ilgili bilgiler 1.10.2012
- www.antiquesnavigator.com/price-guide/antique-dolls_hq/32/1.html Antik bebekler, 23.9.2013
- www.ancientresource.com/lots/precolumbian/ancient-musical-instruments.html Düdükler, 2.5.2013
- www.ancientresource.com/lots/precolumbian/mexico-colima.html Meksika düdükler, 2.5.2013
- atlantisonline.smfforfree2.com/index.php?topic=1669.15 Seramik yatak oyun objesi, Ur 10.11.2013
- aysegulgungoren.wordpress.com/ Kral Araros' un çocukları topaç oynarken, 19.2.2013
- www.barakatgallery.com/Store/Index.cfm Köpek figürü düdük, 15.8.2013
- www.Belgeler.com Tez ve dokuman indirme Sitesi, 2011- 2013
- www.Britishmuseum.com 10.1.2014
- www.britannica.com/EBchecked/topic/109655/chess Satranç Oyunu 9. Satranç 25.2.2014
- www.bridgemanart.com/asset/57232/Sandstone-dice-and-terracotta-maze-game_Harappa Pişmiş toprak zar ve labirent oyun objesi 26.2.2014
- www.bridgemanart.com/asset/261750/Greek-8th-century-BC/Bell-shaped-female-figurine-from-Boeota-Late-Geo Boetia bebek 26.2. 2014
- www.brooklynmuseum.org/opencollection/artists/2053/Harappa 9.12. 2013
- blackcountryhistory.org/collections/getrecord/WAGMU_A115/. Çingirak 2,10, 2012
- en.wikipedia.org/wiki/Antikensammlung_Berlin Berlin antik koleksiyon, 2013
- www.cycladic.gr Cycladic Sanat Müzesi, replika oyuncaklar 22.10.2012
- www.cluttermagazine.com/news/2012/08/eerie-ceramic-toy-sculpturesrhondagushee 28.9.2012
- www.crumiller.com/chess/chess_pages/jonchess.htm Satranç. Koleksiyonu 10.12.2012
- www.dartmouth.edu/~news/releases/2003/08/13g.html Sırtta taşıma oyunun heykeli 7.6.2010
- dollreference.com/simon_halbig_dolls.html3 Simon ve Hilbig bebekleri 23.5.2012
- www.doreensinnettdolls.com/antique5.5and6.html Minik porselen bebekler 2.10.2012

dollmuseum.blogspot.com/2011/09/ancient-greece.html Sanal bebek müzesi 7.9.2011

www.dha.com.tr/dunyanin-en-eskisi_250722.html Dünyanın en eski arabası 27.12.2011

www.flickrriver.com/photos/mharrsch/tags/strategy/ Satranç takımları 13.7.2011

www.gamesmuseum.uwaterloo.ca/Archives/Piccione/index.html Senet oyunu 8.1.2010

http://www.greekshops.com/Ancient_Greek_Replicas/Ancient_Greek_Toys.html?sdi=225 Yunan antik seramik oyun objelerin replikleri 8.3.2013

www.getty.edu/art/gettyguide/artObjectDetails?artobj=35614 Yunan oturma elemanı 8.3.2013

www.gettyimages.co.uk/detail/news-photo/greek-civilization-terracotta-spinning-top-in-the-shape-of-news-photo/122223288 Aslan biçimli topaç 11.04.2013

www.Harrapa.com Harrapa uygarlığı oyun objeleri 3.6.2011

www.Harappa.com/indus/indus0.html Indus Irmağı Harrapa uygarlığı 3.6.2011

www.historicbethlehem.org Bethlehm oyuncak müzesi 10.12.2011

history.chess.free.fr/images/shatranj/09-Rooks-Iran-9-12th.jpg Antik İran satranç taşları 7.3.2013

archaeologicalmuseum.jhu.edu/the-collection/object-stories/archaeology-of-daily-life/childhood/terracotta-dolphin-rattle Yunus biçimli çingirak 9.11.2012

www.louvre.fr Louvre Müzesi Aşık oyunu oynayan kadın 2.10.2013

www.larsdatter.com/toys.htm#figurines 15 – 16 y.y. oyuncakları 1.9.2012

www.labyrinthos.net/firstlabs.html Labirent oyunun örnekleri

www.laputanlogic.com/articles/2004/04/14-0001.html Sümer dönemi pişmiş toprak yatak oyuncak 17.11. 2012

www.museumofchildhood.org.uk/collections/dolls/cedric-boy-doll Porselen Cedric bebek 7.10.2012

www.metmuseum.org/toah/works-of-art/44.11.8 Metropolitin Müzesi hareketli pişmiş toprak bebek 5.11.2012

www.metmuseum.org/toah/works-of-art/07.286.44 Metropoliten Müzesi mini vazı 5.11.2012

www.metmuseum.org/toah/works-of-art/1971.193a-ff55- İran satranç taşları 5.11.2012

www.mdandmk.com/Olmeso.html Mezopotamya sergisi Markus Dohner müzesi 5.11.2012

www.nabataea.net Antik oyun levhaları 15.4.2013

www.Njpolaris.com Kevina koleksiyonu porselen bebekler, Çin 10.3.2012

www.palles.gr Yunan seramik sanatçı Antonis Palles çalışmaları 17.7.2012

pinterest.com/adembo/homeric-archaeology/ Antik dönem oyun objesi oturma elemanı 10.9.2012

pinterest.com/puglover81/children-in-portrait/ Kız çocuğu elinde bebek portresi 10.9.2012

www.Reshafim.org.il/ad/egypt/timelines/topics/games.htm Mısır oyun objeleri 8.10.2010

www.rubylane.com Antik porselen bebekler online satışı 10.3.2012

www.sosyalbil.selcuk.edu.tr/dergi/sayi1-8/5/8.pdf Oyuncak asker heykelcikleri 2013

www.tetraktis-studio.gr/gamepress_en.php?vid=51 Oyun levhalar (Senet) 15.4.2013

www.thefinertimes.com/Middle-Ages/games-in-the-middle-ages.html Ortaçağ oyun objeleri Simon Newman history 3.10.2012

- www.tripadvisor.com/LocationPhotos-g35805-d110090- Oriental Institute Museum Chicago Illinois 10.04.2013
- www.texasbeyonhistory.net/falcon/artifacts.html Pişmiş toprak bilye, yunus 8.10.2010
- tr.wikipedia.org/wiki/Villa_Giulia_Ulusal_Etr%C3%BCsk_M%C3%BCzesi Müze
- www.wunderkammershop.de/en Seramik oyuncak bebek, çanak, çömlek, çay setler 10.3.2013
- www.wisconsinhistory.org/museum/collections/online/Detlobjps.cfm?ObjectID=31899 Porselen bebek koleksiyonları 10.3.2013
- platonpsychology.blogspot.com/2010/12/reasoning-greek-vase-shapes.htm Yunan vazo biçimlerinin açıklaması 26.12.2010
- en.wikipedia.org/wiki/Typology_of_Greek_vase_shapes Yunan vazoların formları ve adları 26.12.2010
- www.thomasgoode.com/chess-set Herend, Satranç takımı 5.11.2012
- www.mnartists.org/artistHome.do?action=info&rid=163576 Holly Smith, Domuz çingirak 13.7.2012
- www.thatsarte.com/blog/highlights/riccardo-biavati-art-in-the-garden-2009/ Riccardo Biavati, tekerlekli seramik sanat objeleri 25.11.2009
- www.carolinedouglas.com/sculpture/older-work/ Carolin Douglas, Zebra & freind heykel çalışması 12.7.2013
- www.quadrantgallery.co.nz/collection/nml30-toy-horse.php Nicola McLaren, Tekerlekli beyaz oyuncak At 15.10.2013
- www.custommade.com/by/naomisteincooper/ Naomi Stein, Oyuncak temalı tekerlekli seramik muz vs. tasarımcısı 12.7.2013
- www.modcats.com/item.php?item=1143&from=ceramics-american.php Toshiko Takaezu, Japonyalı sanatçı çingirak biçimli vazo 15.10.2013
- www.artfulhome.com/product/Ceramic-Sculpture/Hut-Rattle-10/75488 Larry Halvorsen, Seramik çingiraklar 15.10.2013
- collections.si.edu/search/results.htm?q=record_ID%3Afsg_F1900.76a-b&repo=DPLA Ogata Kanzan, Japon sanatçının fırıldak biçimli obje 15.10.2013
- www.couriermail.com.au/ipad/chess-moves-into-weird-world-of-art/story-fn6ck45n-1226016125540 Yaoyi Kusama, Japon sanatçının satranç takımı 5.3.2011
- www.mediabistro.com/unbeige/london-design-festival-installs-jaime-hayns-giant-chess-set-in-traffic-jam-square_b7312 Jaime Hayon, satranç heykel takımı 18.10.2009
- www.omcdesign.com/index.php?k=15&materialcheck=1&b=51 Onur Çobanlı, Oturak tasarımları 22.10.2012
- www.origamisources.com/origami_sightings_art2.htm Ingrid Polar, Origami seramik kayak 8.10.2013
- www.donryanceramics.com Don Ryon, Seramik kayak 8.10.2013
- artblogericwhollem.blogspot.com/ Eric Whollem, At süvariler 12.8.2011
- www.exclusivehomes.com.tr/mardin.aspx Mesut Alp, Oyuncak Araba 6.1.2012

Röportajlar:

Prof. Dr. Bekir Onur; Ankara Üniversitesi öğretim üyesi gelişim psikolojisi, çocuk kültürü, çocukluğun tarihi ve müzecilik eğitici; “Oyuncaklı Dünya”, “Türkiye’de Çocukluğun Tarihi” “Gelişim Psikolojisi”, “Çocuk, Tarih ve Toplum” kitaplarının yazarı, (18 Ekim 2011.)

Başak Çalışkan, İstanbul Oyuncak Müzesinin müdürü; (16 Aralık 2011).

Dr. Amir Kolaee; İran Arkeoloji uzmanı, Tahran Üniversitesi eğitici, Mayıs (21 2011.)

Amy C.Frey; “Tarihi Bethlehm Müzesi”nin koleksiyon ve sergi düzenleme uzmanı, (16 Aralık 2011)

Dr. Zarduşt Huşvar; Coğrafya ve Etnografya uzmanı, Tahran Üniversitesi’nin emekli eğitici, “İran’ın Geçen Yüzyılın Oyuncak Koleksiyonu”nun sahibi, (10. Tem.2012.)

Prof. Yaghoub Mohammadifar; arkeoloji uzmanı, İran Hamedan ili, Abu Ali Sina Üniversitesinin Arkeoloji Bölümü eğitici, (14 Ocak 2012.)

Damla Yeşiloğlu, Türk Seramik sanatçısı; (1 Nisan 2012.)

Antonis Palles; Yunan seramik sanatçısı, (23 Mart 2012.)

Steve Mattison; Bulgar seramik sanatçısı, “International Seramik Studio sahibi”, (24 Kasım 2012)

Ban Mariann; Macar seramik sanatçısı ve seramik düdüğü koleksiyoncusu, (25 Kasım 2012.)

Riccardo Biavatti; İtalyan seramik sanatçısı, (11 Şubat 2013)

J. Rick Nartker; Jr. Nartker Seramik atölyesinin sahibi, (18 Mayıs 2013)

Sima Miri; İran Ulusal Arkeoloji Müzesi'nin tarihi eserler bölüm başkanı, (17 Mart 2013).

Oyuncak Üreticileri İle Görüşmeler:

Ayşe Ünlü; “Unique Wodden Toys” Ahşap oyuncakları firmasının sahibi, (27 Ekim 2011.)

Ulaş Ak; Erpa oyuncak Firma satış müdürü, (21 Aralık 2012).

Araştırma Yapıldığı Müze ve Kurumlar;

İstanbul Arkeoloji Müzesi, 2010

İstanbul Arkeoloji Müze'nin Kütüphanesi, 2010

İstanbul Sadberk Hanım Müzesi, 2010

İstanbul Oyuncak Müzesi, 2010

İstanbul Perra Müzesi, 2011

İran Milli Arkeoloji Müzesi, 2011, 2012

İran AbGine Müzesi, 2011

İran Milli Kütüphanesi, 2011

7. ÖZGEÇMİŞ

Parandis Tayar

1970 Tahran da doğdu.

1991 Tahran Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Grafik Bölümü on lisans.

1991- 1993 İranlı ressam Mehdi Alizade ile resim çalışması.

1993 Kish Educational İnstitute’den F.C.E. İngilizce diploması.

1998- 2002 Mimar Sinan Güzel Sanatlar Fakültesi’nde “Seramik ve Cam Tasarım” bölümünde Lisans eğitimi ve birincilikle mezuniyet.

2004- 2005 Tahran’da 6 - 14 yaş grupları için seramik kursu kurması.

2005 Iran Chini Maghsud seramik Firmasında dekor danışmanlığı.

2006 “Seramikte Yardımcı Malzemeler” konulu Farsça kitap telifi.

2007 Iran Karaj Eyvan Sepid Galerisi’nde karma sergi.

2009- 2014 Mimar Sinan Üniversitesi’nde yüksek lisans.

2010’da Mimar Sinan Üniversitesi’nde düzenlenen “10. Akdeniz Sanat Okulları Buluşması” adlı workshop’a katılım.

2010- 2012 Farsça oyun ve oyuncaklarla ilgili “Baziyesevvom” adlı internet sitesinin editörü.

2011- 2012 İlk Öğretim Okullarında öğrencilere seramik workshop düzenlemeleri.

2011- 2012 “Özgürlük Kuşları” ve “Ho.Pe.” adlı seramik proje çalışmaları.

2012 Sismik Güçlendirme Merkezi’nde Restorasyon ile ilgili çalışma.

İletişim:

Adres: Rüştü Sarp Cad. Yıldırım Sok. No.18/3 Küçükalyalı-İstanbul

E- posta: parandis_t@yahoo.com

Tel: 0531 9695707